terlocutorias q̃ diffinitiuas. Tercia. Quot modis iudex potest delatũ habere suspectu; ⁊ super quibꝫ potest ferre sententiam. Quarta. Quomodo sit sententia ferenda super personam. sed immunem totaliter. Quinta. qualiter sit ferenda super delatam ⁊ diffamatam generaliter. Sexta. qualiter sup delatã. diffamatam questionibꝫ tamen ⁊ tormentis exponendam aliqualiter. Septima. qualiter sup suspectã de illa heresi leuiter. Octaua. Qualiter super suspectam vehementer. Nona. q̃liter super suspectam violẽter. Decima. Qualiter est ferenda sup diffamatam ⁊ suspectam insimul ⁊ cõmũiter. Undecima. Qualiter super confessam illam heresim sed nõ relapsam ⁊ penitentem. Duodecima qualiter sup confessam heresim ⁊ penitentẽ sed relapsam pbabiliter. Tredecima. Qualiter sup confessam ⁊ impenitentem. sed relapsam realiter. Quartadecima. qualiter super cõfessam heresim ⁊ impenitentẽ atq; relapsa; certitudinaliẽ. Quintadecima. Qualiter super non confessam sed cõuictam de heresi legitimis testibꝫ ⁊ alias iudicialiter. Sedecima. qualiter sup cõuictam sed fugitiuam vel se absentantẽ cõtumaciter. Decimaseptima. Qualiter super delatam ab alia malefica incinerata. sed nõ cõfessam. Decimaoctaua. Qualiter super delatam nõ maleficia inferentem sed tollentem. Decimanona. Qualiter super sagittarios maleficos. armorum incantatores. ⁊ quoscũq; nigromanticos. Uicesima super obstetrices maleficas omnes alias in maleficijs excedentes. Concludendo de remedio appellationis vbi delata quecunq; ad illud confugeret. quid iudici ecclesiastico seu ciuili sit faciendum.

Prima questio in ordine.

Utrum asserere maleficos esse sit adeo catholicum ꝙ eius oppositũ ptinaciter defendere omnino sit hereticum. Et arguitur ꝙ nõ sit catholicũ quicq̃ de his asserere. xxvi. q. v. cpi. Qui credit posse fieri aliquã creaturam aut in melius deteriusue transmutari. aut in aliam speciem vel similitudinem transformari q̃ ab ipo omniũ creatore. pagano ⁊ infideli deterior ẽ. Talia aũt cum referũtur fieri a maleficis ideo talia asserere non est catholicum sed hereticum. Preterea nullus effectus maleficialis est in mũdo. Probatur. Quia si esset operatione demonũ fieret. Sed asserere ꝙ demones possint corporales trãsmutationes aut impedire aut efficere nõ videtur catholicum. quia sic perimere possent totum mundũ. Preterea omis alteratio corporalis puta circa infirmitates aut sanitates procurandas reducitur in motum localẽ. patet ex septimo physicorum. Quorũcunq; est motus celi. Sed demones motum celi variare nõ possunt. Dyonisius in epistola ad Policarpum. Quia hoc solius dei est. ergo videtur ꝙ nullam trãsmutationem ad minus veram in corporibus causare possunt. ⁊ ꝙ necesse sit huiusmodi trasmutationes in aliquam causam occultã reducere. Preterea sicut opꝰ dei ẽ fortius q̃ opus diaboli. ita ⁊ eius factura. Sed maleficium si esset in mũdo esset vtiq; opus diaboli contra facturam dei. ergo sicut illicitum est asserere facturam superstitiosam diaboli excedere opus dei. ita illicitũ est credere vt creature ⁊ opera dei in hominibus ⁊ iumentis valeant viciari ex operibus diaboli. Preterea id quod subiacet virtuti corporali non habet virtutẽ imprimendi in corpora. Sed demones subduntur virtutibus stellarum quod patet ex eo. ꝙ certi incantatores constellationes determinatas ad inuocãdum demones obseruant. ergo non habent virtutem imprimendi aliquid in corpora. ⁊ sic multominus malefice. Itẽ demones non operantur nisi per artem. Sed ars non potest dare verã formã. vñ in. c. de mineris dicit Sciãt auctores alchimie spẽs transmutari nõ posse. Ergo ⁊ demones p artẽ opantes veras q̃litates sanitatis aut ĩfirmitatis ĩducere nõ pñt. sed si vere sunt hñt aliquã aliã causa; occultã absq; ope demonũ ⁊ maleficorũ. Sz contra in decre. xxxiij. q. i. si per sortiarias atq; maleficas artes non nunq; occulto iusto dei iudicio permittente ⁊ diabolo preparante, ⁊c. loquitur de impedimento maleficiali

quo ad actus cõiuga'es tria cõcurrere. s. maleficam. diabolum ⁊ dei permissionem. Preterea fortius agere potest in id quod ē minus forte. Sed virtus demonis ē fortior virtute corporali. Job. xl. Non est potestas sup terram q̃ ei valeat compari. qui creatus est vt ne minē timeret. Rñsio. Hic impugnandi sunt tres errores hereticales quib̄ reprobatis veritas patebit. Nam q̃dam iuxta doctrinaz. s. tho. in. iiij. di. xxiiij. vbi tractat de impedimēto maleficiali conati sunt asserere maleficiuz nihil esse in mūdo nisi in opinione hominuz q̃ naturales effectus quoꝝ cause sunt occulte maleficijs imputabāt. Alij q̃ maleficos cõcedūt sed ad maleficiales effectus illos tantū modo imaginarie ⁊ fantastice concurrere asserūt. Tercij q̃ effectus maleficiales omino dicunt esse fantasticos ⁊ imaginarios. licet demon cū malefica realiter cõcurrat. Hoꝝ errores sic declarant ⁊ reprobantur. Nam primi omnino de heresi notātur p doctores in. iiij. p̄fata di. p̄cipue p sctm̄ Tho. in. iij. ar. ⁊ in corpore. q. dicens illam opinionem esse omnino ꝓtra auctoritates sanctoꝝ ⁊ pcedere ex radice infidelitatis. Quia vbi auctoritas scripture sacre dicit q̃ demones habēt potestatē supra corpalia ⁊ supra imaginationē hoīm q̃ a deo pmittūtur. vt ex multis scripture sacre passib̄ notatur. Ideo illi q̃ dicunt maleficiū nihil esse in mūdo nisi in estimatione hoīm. Etiā nō credūt esse demones nisi in estimatione vulgi tm̄ vt terrores quos homo sibi p̄ facit ex sua estimatione imputet demoni. Et q̃ etiā ex imaginatione vehemēti aliq̃ figure apparent in sensu tales quales hō cogitat q̃ tūc creduntur demones videri dicamus vel etiā malefici. Et qm̄ hec vera fides repudiat p quā angelos de celo cecidisse ⁊ demones eē credimus. Ideo ⁊ fatemur ip̄os ex subtilitate sue nature multa posse q̃ nos nō possum⁹. Et illi q̃ eos ad talia faciēda inducūt malefici vocātur. hec ibi. Quia ꝯo infidelitas in baptisato heresis nomiatur ideo tales de heresi rep̄hendunturs. Alij duo errores demones ⁊ eoꝝ naturalē potentiā nō negantes sed inter se quo ad effectum maleficialē ⁊ ip̄am maleficam dissidentes inquātū vnus ꝓcedit maleficam realiter coopari ad effectū nō tamē verū sed fantasticū. Alter vero p ꝓtrariū effectū realem in leso ꝓcedens sed maleficam fantastice putat coopari. Fundamentū erroris ex duobus passibus canoñ. q̃ hñtur. xxvi. q. v. ep̄i. sumpserūt. vbi ꝑmo rep̄hēdūtur mulieres q̃ credūt se cū dyana vel herodiana nocturnis horis eq̃tare. Inspiciat ibi canon. Et qz sepe fantastice ⁊ imaginarie talia solummodo fiunt. ideo ⁊ illi errantes de omnibus alijs effectibus ita fieri iudicant. Secundo. Quia ibi continetur q̃ qui credit vel asserit posse fieri aliquam creaturam aut in melius deteriusue immutari aut transformari in aliam speciem vel similitudinem q̃ a deo omniū creatore. infidelis est ⁊ pagano deterior. Unde propter hoc quod ibi dicitur deteriusue immutari dicunt illum effectum non esse realeꝫ in maleficiato sed tantūmodo fantasticum. Sed q̃ hi errores heresim sapiant ⁊ contra sanum intellectum canonis militant. ostenditur primo tam per legem diuinam q̃ etiaꝫ ecclesiasticam ⁊ ciuilem. ⁊ hoc in generali. demum in speciali verba canonis exprimendo licet etiam in sequenti questione clarius hoc deduceretur. Nam lex diuina in plerisq̃ locis precipit maleficas non solum esse vitandas sed etiam occidendas. cuiusmodi penas non imponeret si nō veraciter ⁊ ad reales effectus ⁊ lesiones cum demonibus concurrerent. Hoꝝ enim corporalis non infligit sine corpali ⁊ graui peccato licet aliud de morte anime que ex fantastica illusione seu etiam tentatinne oriri potest. Hec est sententia sancti. Tho. in. ij. distin. vij. in questione. Anyti auxilio demonū sit malum. Nam Deutroñ. xviij. precipitur omnes maleficos ⁊ incantatores interfici. Leuitici etiā. xix. dicitur. Anima que declinauerit ad magos ⁊ ad ariolos ⁊ fornicata fuerit in eis ponam faciem meaꝫ contra eam ⁊ interficiam eam de medio populi mei. Et iterum. xx. Uir vel mulier in q̃bus phitonicus vl diuinus spūs fuerit moriatur lapidibus obruēt eos. Et dicūtur phitones in quibus demon operatur miros effectus. Preterea hec sunt q̃ ꝓpter hoc pctm̄ ochozias infirm⁹ mortu⁹ fuit. iiij. Reg. i. ⁊ saul. i. paralipo. x. Diuinorū denicq̃ eloq̃oꝝ tractatores q̃d aliud in eoꝝ scriptis sup. ij. distī. vij. ⁊ viij. tradiderūt de ptāte demonū ⁊ magicis artibus eoꝝ scripta inspiciātur cuiuscūq̃ doctoris sup. ij. li. sen. ⁊ inueniet nullo discrepāte magos ⁊ maleficos virtute demonū pmittente deo miros effectus nō fantasticos posse pducere. Taceo de varijs alijs locis in q̃bus sanctus Tho. diffuse de hmōi opibus p tractat vt in summa cōtra genti. li. iij. c. i. ⁊ ij. in prima parte. q. cxiiij. ar. iiij. Et in secunda secunde. q. xcij. ⁊ xciij. Inspiciantur denicq̃ postillatores ⁊ glosatores de magis pharaonis. Exodi. vij. Inspiciantur ⁊ dicta Augustini. xviij. de ciuitate dei. ca. xvij. Et in secundo de doctrina christiana. Similiter aliorū

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

doctorum quibꝫ omnibus cõtradicere valde absurdũ ē nec a vicio heresis excusari pt ũmo in iure hereticus cẽsetur ꝗcũq; errat in expo-sicõne sacre scripture. xxiij. q. i. heresis. Et ꝗ-cunq; aliter sentit de his q̃ fidē pcernũt q̃ ro-mana tenet ecclia. e. c. t. q. Hec ē fides ꝙ de-niq; ptra sanũ intellectum canonis militant ostēdit ꝑ legem ecclesiasticaz. Nam t canonũ doctores sup. c. Si psortiarias t maleficas artes. xxiij. q. i. t extra de frigidis t maleficia-tis. ꝗd aliud ptendũt nisi de maleficiali impe-dimento circa actus ꝓiugales declarare quõ dirimit ptractũ aut ptrahendũ matrimoniũ. Dicũt eim sicut t Tho. in. iiij. vbi supra. ꝙ si maleficiũ supueniat matrimonio aũ carnalē copulaz. tũc si ē ppetuũ impedit t dirimit ma-trimoniũ ptractũ. cuiusmõi sentētia nõ dare-tur sup illusoriũ t fantasticũ effectum vt de se patet. Videatur Hosti. in summa copiosa. si-militer Gotfri. t Raymũdus ꝗ etiã nullibi le-guntur difficultasse. An talis effectus posset censeri imaginarius t nõ realis. sed hoc tan-q̃ ꝑ se notũ relinq̃bant. Et quõ posset cẽseri ppetuus vel tempalis declarãt si post triẽniũ duraret nec dubitabãt an imaginarie ꝑ male-ficam seu illusorie intromitteret. Sed ꝙ ve-re t realiter põt talis defectus ꝓcurari virtu-te demonis ꝓpter pactũ cũ eo initum. vel etiã ꝑ ipm demonē absq; malefica. licet hoc rarissi-me fiat in ecclesia vbi sacramentũ matrimo-nij meritoriũ existit. sed ꝙ inter infideles hoc cõtingat hoc ē qꝛ iusto titulo illos possidere se cernit vt petrus de palude in suo quarto re-citat de sponso ꝗ desponsauerat ydolũ t ni-hilominus cõtraxerat cũ quadaz iuuencula. quã tñ cognoscere nõ potuit ꝓpter diabolum ꝗ semp se in corpe assumpto iterposuerat. cũ tamẽ in ecclesia diabolus conatur potius ꝑ maleficas ꝓpter suũ lucrũ in pditionē aiaruz tales effectus intromittere. t qualiter hoc fa-cere põt t quibꝫ medijs inferius declarabit. vbi de septẽ modis nocẽdi hominibꝫ ꝑ consi-miles effectus tractabit. Ex alijs etiã questio-nibus quas theologi t canoniste circa banc matertã mouent hoc idem patet. discutiẽtes quõ possit tolli t an licitum sit ꝑ aliud malefi-ciũ tollere t ꝗd si malefica mortua sit ꝑ quam maleficiũ est immissum. De quo casu Gotfri-dus in sua summa mentionem facit. de ꝗbus in q̃stionibus tercie ptis patebit. Cur deniq; tam diligẽter cauoniste varias penas ꝓmul-gassent distinguendo de occulto t manifesto peccato maleficoꝝ seu potius diuinatoꝝ cuz notoria supersticio varias habeat species vt si notoriũ sit eu karistia deneget. Si occultuz penitentia. xl. dierũ. de conse. di. ij. ꝑ dilectõē. Itez si clericus ꝙ deponẽdus t ī monasterio detrudendus. Si laycus excõmunicandus. xxvi. q. v. Non oportet. Item ꝙ tales infa-mes debeant censeri t qui ad eos concurrũt immo nec ad accusationem debent admitti. ij. q. viij. quisquis nec. Sed t per legem cuu-lem hoc idem ostēditur. Nam Azon in sum-ma super. ix. libro Codicis Rubrica de male-ficis. l. post corneliam. de siccarijs t homici-dijs dicit. Sciendũ ꝙ omnes illi quos vul-gus maleficos vocat t etiam illi qui artem di-uinandi sciunt patiuntur capitalem penam. vt. l. nemo. C. de maleficis. Item inferunt pe-nam. l. culpa. l. nullus. De eni leges his ver-bis vtuntur. Nemini permittitur diuinare alioquin supplicium capitis gladio vltore fe-ret prostratus t subdit. Sunt t alij qui arte magica vite innocentum insidiãtur animos mulierum ad libidinem flectunt. et hi bestijs obyciuntur vt eo. C. l. multi. Decernũt etiaz leges ꝙ ad eorum accusationem quilibet ad-mittatur sicut t canoñ. in ca. in fauorem fi-dei. libro. vi. de here. Unde subditur ibidem Ad hanc accusationem quilibet admittitur quasi in crimine lese maiestatis. Ipsam eim prope modum pulsant maiestatem diuinam. Item ꝙ questionibus ad interrogãdũ subij-cianꝫ subdit. Et quilibet nulla dignitate ob-stante questioni subijcitur t qui conuincitur vel si detegat facinus suuz sit eculeo deditus vngulisq; sulcantibus latera perferat penas dignas suo facinori vt eo. C. l. si ex. tē. Nota ꝙ olim duplici pena talis plectebantur. capi-tis t vngulis ad dilacerationez corporis seu ad deuorandum bestijs obyciendo. Jam au-tem cremantur forte propter femineũ sexum. Item prohibent participationē. Unde sub-ditur. sed nec permittantur tales ad limẽ alte-rius accedere alioquin concremantur bona. nec aliquis debet eos suscipere vel consulere alioquin deportantur in insulam t omnia bo-na publicantur. Hic notatur pena exilij cuz amissione omniũ bonorum qui tales consu-lunt aut suscipiunt. Has penas vbi predica-tores populis t rectoribus terrarum publi-cant. plus aduersus maleficas q̃ ex alijs scri-pturarum allegationibus marcescunt. Prete-rea t per leges cõmendantur qui eorum ma-leficijs obstant. Ulũ vbi supra. l. eoꝝ. Alij au-tem qui faciunt id ne laboꝛes hominũ vento-rũ grandinisq; lapidatione sternũtur. nõ pe-na sed pmio digni sunt. Qualiter aũt sit lici-tũ talia impedire inferi? patebit vt pri? tactũ ē. Omnia autem hec negare aut friuole illis

resistere quō pōt scrupulo heretice prauitatis carere. Judicet vnusquisq; nisi fortassis eus ignorātia excusabit. sed cuiusmōi ignorantia excusat statim inferius patebit. Concludendo ex omnibus p̄missis catholicam ⁊ verissimam assertionē q̄ malefici sunt qui demonū auxilio propter pactum cum eis initum maleficiales reales effectus p̄mittente deo ꝓcurare possunt nō excludendo quin ⁊ prestigiosos effectus ⁊ fantasticos etiam p media p̄stigiosa producere valeant. Sed quia presens speculatio super maleficiales effectus versat qui plurimū ab alijs differunt. ideo per hoc nihil ad ꝓpositum. cum tales potius sortilegi vel incantatores dicūtur q̄ malefici. Demus quia fundamentū sui erroris capiunt ex verbis canonis precipue duo vltimi errores nō loquendo de primo qui seipsum condemnat dum nimiū contra veritatem scripture exorbitat. Ideo ad sanū intellectum canonis est procedendum. ⁊ primo contra primū errorez dicentis mediū esse fantasticus sed extrema ē realia. Vbi notandus q̄ dum quatuordecim sunt species capitales in genere supstitionis quas recitare causa breuitatis nō expedit. tū quia clare recitantur ab Isido. viij. ethimol. ⁊ secūda secūde per sanctū Tho. q. xcij. Tus etiam quia inferius vbi de grauitate huiꝰ heresis tractabitur de ipis mentio erit. ⁊ hoc q̄stione vltima huius prime partis. Et species sub qua hmōi mulieres continētur vocat species phitonū in quibus demon vel loquitur vel mira operatur. Et est sepius prima in ordine. Species aūt sub qua malefici continē turvocatur species maleficorū. Et quia inter se plurimū distant. nec oportet q̄ qui in vna specie laborat q̄ etiam sub alijs cōprehendat Ideo sicut canon de illis mulierculis mentionē facit ⁊ nō de maleficis. ita false canonez interp̄tatur qui hmōi imaginarias deductōnes corporū ad totum genus supstitionis ⁊ omnes species eius reducere velint vt sic ille mulieres imaginarie solū ita ⁊ omnes maleficē transferant. ⁊ pamplius canonez falsificat q̄ ex illo arguere vellet maleficam solūmodo imaginarie ad effectum maleficialem egritudinis vel morbi cōcurrere. Preterea tales sic errantes pamplius reprehendūtur dum extrema concedunt realia. s. demonem opantem ⁊ effectum morbi realem. mediū autem instrumenti. s. personam maleficam dicūt fantastice concurrere cum tamen mediū semp naturam participat extremorū. Nec valet si dicat q̄ etiam fantasia sit quid reale quia sicut fantasia vt talis nil potest efficere nec concurre re ad demonis operationē nisi per pactū initum cus demone. in quo pacto malefica se totam obtulit ⁊ astrinxit diabolo vere ⁊ realiter ⁊ non fantastice ⁊ imaginarie solum. ita etiam oportet q̄ cooperetur diabolo vere ⁊ corporaliter. Nam ⁊ ad hoc sunt omnia maleficorus opera vbi semper aut per pactum aut per visum. aut per locutionem seu per alicuius maleficij instrumēti reposita sub limine domus operatione sua maleficia exercent. prout in sequenti q̄stione patebit. Preterea si quis verba cano. diligenter inspiciet cōsiderabit quatuor que predicatores ⁊ sacerdotes p̄ ecclesias sibi cōmissas omni cū instantia populo p̄dicare deberent. s. q̄ extra vnū deū nemo arbitretur aliq̄d esse numinis vel diuinitatis. Secūdo q̄ cū dyana vel herodiade equitare est cum diabolo qui se ita fingit ⁊ nominat transmeare. Tercō q̄ talis equitatura fit tūc fantastice. quādo diabolus mentē p̄ infidelitatem sibi subiectam agitat taliter vt ea q̄ solo spiritu fiant. corporaliter fieri creduntur. Quarto q̄ tali domine habeāt in omnibꝰ obedire. Vnde ad maleficiales actus hec ꝓba extendere est absurdum. cum sint diuerse spēs. An autem malefici etiam localiter trāsferantur in sua specie supstitōnis vel solum imaginarie sicut phitones. tractabit de illo in capitulis secunde partis capitulo tercō q̄ vtroq; modo. Et sic secūdus error cum primo elidi tur quo ad fundamētum ⁊ sanum intellectus canonis. Tercius insuper qui ex verbis canonis effectum maleficialem asserit fantasticum ex verbis canonis etiam eliditur. Nam in eo q̄ dicit qui credit posse fieri aliquā creaturam aut in melius deteriusue transmutari aut in aliam speciem vel similitudinē trāsformari q̄ ab ipo omniū creatore ⁊c. infideli deterior ē. He tres partes si nude intelligantur sunt cōtra ꝓcessum scripture ⁊ determinationem doctorū. Nam posse fieri aliquas creaturas a maleficis vt pote vera aīalia impfecta. inspiciat seq̄ns canō. nec mirū post allegatū canoñ. cpi. q̄d Augusti. determinat de magis pharaonis q̄ virgas in serpētes verterūt inspiciat glo. sup illud Exo. vij. Vocauit pharao sapientes. inspiciat talia glo. strabi. q̄ demones discurrūt p̄ mūdū qñ p̄ incantatōem malefici p̄ eos aliq̄d efficere conāt ⁊ colligūt diuersa semīa. ⁊ ex eorū adaptione pñt ꝓrūpe diuerse spēs. Inspiciat ⁊ Alb. in de aīalib⁹. Inspiciat ⁊. s. tho. i. p. q. c. xiiij. ar. iiij. Quorū dicta breuitatis cā obmitūt. solum hoc superest vt intelligat ibi fieri pro creari. Scōm etiam q̄ in melius deteriusue valeat transmutari

intelligatur solummodo a deo auctoritate ꝛ ad correctionē seu etiā punitionē. sepi⁹ tñ ista ministerio demonū exercētur. Et sic̄ de ꝑmo ōr. dñs ꝓcutit ꝛ ipe medeť. ꝛego occidā ꝛego vivere faciā. Ita de scdo ōr immissionē ꝑ angelos malos vt sup̄ tactū ē. In ꝑfato denicq ca. nec mirū. inspiciātur verba augusti. q̄ dicūtur malefici ꝛ cuiusmōi eoꝝ opationes qñ hoībus iterdū nō solū ifirmitates sed ec̄ mortē inferunt. Terciū ec̄ sane intelligere expedit cū moderni malefici sepi⁹ ope demonū trāsformāt ī lupos ꝛ alias bestias. Sz canon loq̄tur de reali trāsformatōe ꝛeēntiali. ꝛ nō de ꝑstigiosa q̄ sepi⁹ fit. de q̄ ec̄ aug⁹. xviij. ō ci. dei c. xvij. mlta refert vt de famosissima maga circes. ꝛ de socijs dyomedis ꝛ de pre prestancij De q̄ materia ī capl'is scdo ꝓt patebit. Et an semꝑ sunt pñtes vel absentes malefici ꝛ an illam formā diabolus assumat vel ipse hō ꝑ se videatur talis. capl'o. vi. ꝛ vij.

Sed qꝛ scda ꝑs qōnis dic̄ q' his oppositū asserere ꝑtinaciter sit hereticum. Querit. an tales debeāt hr̄i tāq̄ manifeste deph̄ensi ī heretica prauitate. vel solū vt de heresi vehemēter suspecti. Et vr̄ q' ꝑmo mō. nā Berñ. ī glo. ordīaria ī. c. ad abolendā. §. pñti. ꝛ. ver. deph̄ensi. extra de here. Pñti nihilominꝰ ordīatione sancimꝰ vt q̄cūq̄ manifeste fuerint in heresi deph̄ensi ꝛc̄. declarat q' tribꝰ modis q̄s cēsēť maīfeste deph̄ēsus. facti videlz euidētia. puta qꝛ publice p̄dicat heresim vl' legitīa ꝓbatōe ꝑ testes. vl' ex sua ꝓfessione. Et qꝛ tales publice p̄dicāt seu temere ꝑfata oīa se opponūt asserētes maleficas ñ ec̄. aut q' nullo mō valeāt hoīb⁹ nocere. iō tanq̄ maīfeste deph̄ensi ī tali prauitate sub hac distinctōe ꝓtinētur. Ad eūdem ec̄ sensum ē eiusdem Berñ. glo. in. c. excōicam⁹. scdo sup verbo deph̄ensi publice. Ad idē ec̄ facit. c. sup q̄busdā. extra de ver. sig. Inspiciat ibidē lector c. ꝛ repiet veritatē. Sz ꝗ. qꝛ hoc nimis durū vr̄. tū ꝓpter penā annexā q̄ notať in. c. ad abolendā. §. pñti. extra de here. vbi ī clerico ponitur degradatio. ꝛ q' secularis relinq̄tur arbitrio ꝑtātis secularis aīaduersione debita puniēdus. tū ec̄ ꝓpter ignorātiā ꝛ mltitudinē eorū q̄ culpabilis ī tali erroꝛe cerniť. Et ex mltitudine tali rigoꝛ iusticie ē tempand⁹. dis. xl. vt ꝓstitueret. Rñ. Cū nr̄a sit intentio potiꝰ a vicio heresis hmōi p̄dicatores ꝑ posse excusare q̄ꝗ incusare cū vt ōr extra de p̄sump. c. litteras. §. q̄ circa. mandam⁹ q̄tenꝰ cū ꝓpter solā suspitōem quāuis vehementē nolumꝰ illum de tam grau crimīe ꝓdēnari ꝛc̄. vbi glo. sup ver. ꝓdemnari. Procedi ꝑt ꝗ talē sic vehemēter suspectū sed nō debz ꝓpterea ꝓdēnari. nisi assit vt ibidē declarať violēta suspitio. actū quia suspitionem excludere non possumus. ꝛ hoc propter friuolas eoꝝ assertiones contra fidei veritatem. Et cum hoc triplex sit suspitio. leuis. vehemens. ꝛ violēta. de quibus in ca. accusatus. ꝛ. ca. cum contumacia. lib. vi. de here. ꝛ per notata per Archidiaconum ꝛ Jo. andree. super ca. accusatus ꝛ verbo vehemens. ꝛ de presump. ca. litteras. De violenta etiam loquitur canon. distin. xxxiij. quorūdam. Ideo querendum cuiusmodi suspitioni talis predicans subiacet. Et quidē cuz talia dogmatizantes non equaliter se ad huiusmodi erroꝛes habere noscuntur. eo q' aliqui ex simplici ignorantia iuris diuini. aliq̄ etiam sufficienter informati adhuc fluctuant facillando ꝛ plene assentire nolunt. ꝛ cum erroꝛ in mente hereticum non faciat nisi assit ꝑtinacia voluntatis. oportet etiaz dicere q' ad suspitionem super crimen heresis nō se equaliter habeant. Attamen quia ꝑ ignorantiaz putant se posse euadere. Aduertant paululz q̄ꝗ grauiter peccant qui ex huiusmodi ignorantia delinquūt. Nā licet multiplex sit ignorantia. tamen in rectoribus animarum ignorantia quecunq̄ sit non potest dici ignorantia inuincibilis seu ignorantia particularis ꝓm philosophos que a iuristis ꝛ theologis dicitur facti. Sed censetur in eis ignorantia vniuersalis que est ignorantia iuris diuini. quia est eorum que quis de iure ex lege diuina scire tenetur. distin. xliij. Nicolaus papa. Dispensatio celestis seminis nobis iniuncta est. Ue si non asperserimus. Ue si tacuerimꝰ Tenentur enim habere scientiam sacre scripture di. xxxvi. per totum. Et ad hoc ad subditorum animas informandas eadem disti. ca. ij. §. ecce. ꝛ. §. si q̄s vult. licet ꝓm Ray. Hostien. Tho. non requiratur q' habeat scientiam eminentem. sed q' habeat cōpetentem id est sufficientem ad suū officium exequenduz. Attamen pro eorum aliquali cōsolatione dū modo damna precedentia lucris sequentib⁹ deinceps recōpensant est eis aduertendum. Q̄ hec ignorantia iuris licet dicatur interdum affectata crassa ꝛ supina. Dicitur tamē affectata id est voluntaria dupliciter. Quia interdum cum scientia intentionis. Interdum cum ignorantia tentionis. Prima licet in nullo excusat sed damnat. De qua Psal'. noluit intelligere vt bene ageret. Secunda tamen diminuit voluntarium ita ꝛ peccatum. Quia fit quando quis tenetur aliquid scire sed nescit quod teneatur. Que etiam

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

fuit in paulo. i. thi. i. Nam cõsecutus sum
qz ignorãs feci in incredulitate. Quia tñ di-
citur affectata indirecte. qz propter alias oc-
cupationes negligit addiscere ea que scire te
netur. nec vult laborare in studio ad sciendũ
illa zexcusat non a toto sed a tanto. Et etiam
iuxta Ambrosium super illud Roma. ij. An
ignoras q benignitas dei ad penitentiam te
adducit. dicit Grauissime peccas si ignoras
grauissime. i. valde piculose. Ideo pĩsertim iã
in tpibus ad succurredũ aiaꝝ periculis oẽm
ignorantiã repellamus z durissimũ iudiciuz
qd nobis imminet sup districtã rõnez z talẽ-
tũ nobis creditũ sp pre oculis habeamus ne
ipa ignorãtia etiam in nobis noteꝯ crassa vel
supina per metbapboraz hominis crassi vel
supini qui nõ videt etiã ea que corã ipo sunt.
Dicit enĩ cancellarius in floribus regularuz
moraliũ. z in secunda regula. q culpabilis
ignorantia iuris diuini nõ cadit in facientez
quod in se est. Ratio ẽ. Quia spũsanctus ta-
lem hominẽ de necessarijs ad salutez q̃ vires
eius excedũt docere immediate patus ẽ. Ad
primũ argumentũ solutio patz p sanũ intel-
lectũ canonis. Ad secũdũ dicit Pe. de tharã.
timeret vtiq̃ ex magna sua inuidia qua ad-
uersus hoiem agitaꝯ. si a deo pmitteretur. Q
aũt deus pmittit sibi aliqua z aliqua nõ. hoc
cedit in maiorez ipius diaboli ꝓtumeliam z
displicentiã. q deus in oñibus vtitur eo cõ-
tra suã volũtatem ad manifestationez glorie
sue. Ad terciũ dicitur q alte rõnem egritudi
nis aut alterius effectus maleficialis semp p̃
cedit aliquis motus localis inquantuz demõ
p maleficã colligit determinata actiua q̃ vide
licet ledere pñt z apponit determinatis passi-
uis ad inferendũ dolorẽ vel nocumentũ aut
actũ aliquẽ spurcissimũ. Et si q̃ritur an mo-
tus ille rerũ a demone localis reducatur ĩ mo
tũ celestem. Dicendũ ẽ q non. Quia non mo
uenꝯ ex virtute naturali sed mouẽtur ex obe-
diẽtia naturali qua subijciũtur virtuti demo
nis qui habet hoc ex virtute nature sue q pt
supra corpora. Potest dico nõ q possit influe
re rebus materialibus aliquã formã vel sub
stantialem vel accidentalem absq̃ amminicu
lo alterius rei naturalis. Sz quia potest deo
pmittente res localiter mouere z ex rebus cõ
iũctis dolorẽ vel aliquã qualitatem pducere
Unde effectus maleficialis non subijciꝯ mo
tui celi sicut nec ipe demon licet res ille z in-
strumẽta subijcianꝯ. Ad quartũ dicendum.
Opus dei pt ope diaboli viciari put ad pñs
loq̃mur de effectu maleficiali. Sz qz hoc nõ
pot nisi diuina pmissione. ideo non seq̃tur q
diabolus sit deo fortior. demum qz nõ viciat
opa dei p violẽtiã cũ sic etiaz destruere posset
Ad q̃ntũ simplr notũ ẽ q corpa celestia non
bñt ꝓtutẽ impmendi in demones cum nihil
agat vltra suã virtutẽ. sed q a magis aduoca
ti sub certa ꝓstellatõne veniũt. duplici ex cau
sa hoc facere videnꝯ. Prio qz sciũt virtutẽ il-
lius ꝓstellatõis iuuare ad effectũ quem magi
optãt. Secõ faciũt vt hoies inducãt ad ve-
nerandũ aliqd numẽ ĩ stellis. ex q̃ veneratio
ne etiã añ tpa ritus ydolatrie pcessit. Ad vlti
mũ q̃ztũ ad terminos argumẽti sup aurũ al-
chimicũ. dicendũ fm sctñ tho. in. ij. dis. vij. ĩ
solutione vni argumẽti. vbi declarat de ꝓtu
te demonũ in opando. Q licz q̃dã forme sub
stantiales p artẽ induci possint ꝓtute natura
lis agentis vt qñ forma ignis inducit p artẽ
in lignũ hoc tñ nõ pot fieri vniuersaliter eo q
ars nõ pot inuenire sp seu ꝓiũgere ꝓpria acti-
ua ꝓprys passiuis pot tñ facere aliqd sile z sic
alchimiste faciũt aliqd sile auro q̃ztũ ad acci
dentia exterioza sed tñ nõ faciũt vez aurũ. qz
forma subalis auri nõ ẽ p calorem ignis quo
vtũt alchimiste sed p calorẽ solis ĩ loco deter
mĩato vbi viget ꝓtus mineralis. z iõ tale au-
rũ nõ hz opatõez ꝓseq̃ntẽ spẽm z sile ẽ de alijs
coz opatõibus. Ad ꝓpositũ. Demones opan
tur p artẽ circa effectꝰ maleficiales z ideo abs-
q̃ ãminiculo alterius agẽtis nullã formã sub-
stantialẽ vl accidẽtalẽ inducere pñt z qz nõ di
cimus q maleficia inferat ptẽ absq̃ amminl
culo alterius agẽtis. iõ eẽ cuz tali ãminiculo pt
veras q̃litates egritudinis aut alterius passio-
nis inducere. sz q̃lit hec ãminicula seu ãmi-
nistratões instrõz bñt ad effectũ maleficialẽ
cum demonibus cõcurrere vel nõ patebit p
sequentia.

Secũda questio.

A catholicũ sit asserere q ad effectuz
maleficialẽ sp habeat demõ cũ malefi
co ꝓcurrere vl q vnꝰ sine altero vt de
mon sine malefico vl e conuerso talẽ effectum
possit pducere. Et arguit ꝓmo q demõ sine
malefico. Augꝰ. ĩ. li. lxxxiij. q. Oia q̃ visibilit
fiunt etiã p inferiores ptãtis aeris fieri posse
credũtur. Sed oia nocumenta corpalia non
sunt inuisibilia sed potiꝰ sensibilia. igit etiã a
demonibus fieri pñt. Preterea ex scripturis
nocumẽta iob illata vbi ignis de celis ceci-
dit z familiã cũ gregibꝰ pecoz vno impetu cõ
sumpsit z turbo domũ deijciẽs liberos occi-
dit demõ p se absq̃ maleficis ꝓcurrẽte tñmõ
diuina pmissione opatꝰ ẽ. g a sili ĩ alijs q̃ma-
leficis ascribũtur. patz z de. vij. viris sare vir
ginis q̃s demõ occidit. Preterea q̃cq̃d pt vir
tus iferior absq̃ ãminiculo virtutis superioris

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

potest ⁊ virtus supior absq; amminiculo virtutis inferioris. Sed virtus inferior pōt cōcitare grandines ⁊ inducere infirmitates absq; auxilio virtutis supioris. Dicit eñ Albertus de ꝓprietatib; rer. ꝙ saluia putrefacta certis modis vt ibidem ponit si ꝓiecta fuerit in fontē mirabiles ꝯcitabit in aere tempestates Preterea si dicatur. ꝙ demon vtit̄ maleficio nō ꝓpter indigentiā sed ꝓpter eius quā querit ꝑditionem. Contra Aristoteles. iij. ethicoꝝ. Malicia ē voluntariū. qd̄ probat per hoc ꝙ nullus opatur iniuste volūtarie nō velle iniustū esse. ⁊ voluntarie stuprantē nō velle incontinentē esse. ⁊ ꝑ hoc etiam legislatores puniūt malos quasi volūtarie mala operantes. Demon ergo si opatur ꝑ maleficā opatur tāq̄ ꝑ instrumentū. ⁊ cū instrumentū depēdet ad volūtatē principalis agentis ⁊ nō volūtarie agit si cōcurrit nō erit ei actio imputanda nec per ꝯsequēs punienda. Sed cōtra ꝙ nihil possit efficere in inferiorib; absq; maleficis. Primo de generatione. Omnis actio est ꝑ contactum. Et quia nō est aliquis cōtactus demonis ad corpa cū nihil habeat cū eis cōmune. ergo vtit̄ aliquo instrumēto illi influēdo virtutē ledendi ꝑ contactum. Juxta hoc etiā ꝙ maleficia possint fieri absq̄ ope demonū. probatur per textum ⁊ glo. ad Gala. iij. O insensati gallate quis vos fascinauit veritati non obedire. glo. quidam habēt oculos vrētes qui solo aspectu inficiunt alios ⁊ maxime pueros. Est ad hoc etiam Auicen. vi. naturalium. li. iij. ca. vlti. ita dicens. Multotiēs aūt anima opatur in corpore alieno sicut in proprio quemadmodū est opus oculi fascinātis ⁊ estimationis opantis. Et eandem sententiā etiam ponit Algazel libro. v. suo physicorū. ca. ix. Putat etiam Auicenna licet non teneat̄ in illo ꝙ virtus imaginatiua etiaꝫ absq; visu possit extranea corpa īmutare. vbi nimis extendit virtutem imaginatiuam. ⁊ capim⁹ hic virtutem imaginatiuam nō inquantū distinguitur contra alias virtutes sensitiuas interiores vt est sensus cōmunis ⁊ fantasia ⁊ estimatio. sed inquātū includit omnes illas virtutes interiores. Sed bene verū ꝙ talis virtus imaginatiua potest transmutare corpus coniūctum. scilicet illud in quo est. sicut homo potest ambulare supra trabem q̄ est in medio vie. Si vero posita fuerit super aquā ꝓfundam nō audebit ambulare super eam. eo ꝙ imaginabitur in eius anima forma cadendi vehemēter impressa cui obedit materia ei⁹ ⁊ virtus membrorū eius ⁊ non obediūt ei⁹ cōtrario. s. ad directe ambulandū. In hoc ergo conuenit hec immutatio cū oculo fascinātis inquātū immutat̄ corpus ꝓprium primo sed nō corpus alienū de qua immutatōne iam loquimur. Prererea si dicat̄ ꝙ talis immutatio causat̄ a corpe viuo mediante aīma in aliud corpus viuū. Contra. quia ad p̄sentiam interfectoris manat sanguis ex vulneribꝫ occisi ergo etiam absq; virtute aīe corpa pñt mirabiles effectus ꝓducere. Item homo viuēs ⁊ ꝓpe cadauer hominis occisi transiēs etiam nō sentiendo illud adhuc terrore cōcutit̄. preterea sicut res naturales hñt quasdā virtutes occultas quaꝝ ratio ab hoīe assignari nō potest. sicut ꝙ adamas trahit ferrū ⁊ multa que Augusti. enumerat. xx. de ci. dei. Ita mulieres ad immutationes faciendas in corporibus alienis certis rebꝫ vti pñt. absq; auxilio demonū q̄ etiā nostrā rōnem excedunt. Et qꝛ excedūt nō debemus ꝓpterea demonibꝫ quasi ex maleficis insimul cōuersantes ascribere Preterea malefici certis vtūtur imaginibus ⁊ rebꝫ instrumentalibꝫ quas interdum ponūt sub limine ostij domus aut ad certa loca. vbi pecudes cōueniūt aut etiā hoīes q̄ maleficiātur ⁊ interdū moriūtur. Sed qꝛ hmōi effect⁹ pñt euenire ex imaginibꝫ illis inquantū hñt quasdam influentias a corpibꝫ celestibꝫ receptas. probatur. Nam sicut corpa naturalia subdūtur corporibus celestibꝫ. ita ⁊ artificialia. Sed corpa naturalia possunt recipe q̄sdam virtutes occultas. ḡ ⁊c̄. ⁊ artificialia. vñ videtur ꝙ eorū opera possent ꝑ tales impssiones practicari ⁊ non per demones. Preterea si vera miracula pñt fieri ex potestate nature in eo q̄ opatur. ita ⁊ miranda ⁊ stupenda opa ex virtute nature. ꝓbat̄. Nā Grego. dicit. ij. dyalo. Sancti miracula faciūt aliqñ ex p̄ce. aliquādo ex potestate. exemplū dat̄ de vtroq;. Petrus orando suscitauit thabitā mortuam. Ananiam ⁊ saphiram mentientes morti increpando tradidit absq; prece. ergo ⁊ homo ꝑ virtutem sue anime poterit materiā corpalem in altero etiam trāsmutare seu immutare de sanitate in infirmitatē ⁊ ecōuerso. Preterea corpus humanū est nobilius q̄ alia corpora inferiora. sed ꝓpter apprehensionē aīe hūane īmutat̄ corpus hūanū ad calorez ⁊ frigus vt patꝫ in irascētib⁹ ⁊ timētibus. immo etiaꝫ hec immutatio ꝑtingit qñq; vsq; ad egritudinē ⁊ mortē. ḡ multomagis p̄t sua virtute materiā corpalē immutare. Sed ꝯtra est. Substantia spūalis nō pōt imprimere aliquā formā nisi āminiculo alteri⁹ agētis vt sup̄ tactū ē. vñ ⁊ aug⁹. in p̄fato li. Nō est putandū istis trāsgressoribus angelis ad nutū seruire hanc

visibilium rerum materiaz. sed soli deo. ergo multo minus homo ex potestate naturali efficere potest effectus maleficiales. Respōdēdo quia non desunt errantes in hac materia maleficas excusantes z demones tantummmō aut inculpantes aut quibusdam naturalib trāsmutationib eax facta ascribentes. Ideo horum falsitas ostenditur primo p descriptionem maleficox. De qua Isido. viij. ethimo. c. ix. Malefici dicūtur ob facinox magnitudinem. s. mala pre cūctis malefactorib efficientia. vnde subdit. hi elementa concutiūt ope scz demonū ad grandines z tempestates cōcitandas. Item dicit. Mentes hominū turbant. intellige ad amentiam odiū z amorē inordinatum. Item subdit. Ac sine vllo veneni haustu violentia tantū carminis animas interimūt. Ad idem. xxvi. q. v. c. nec mirum. z sunt verba Augustini in de ciui. dei. vbi declaratur qui dicūtur magi z malefici. Magi sunt qui vulgo dicūtur malefici z ob facinox magnitudinem sic nūcupantur. hi sunt q̄ p̄missu dei elementa concutiunt. hominū turbant mentes minus confidentiū in deo ac sine vllo veneni haustu violentia tantū carminis interimūt homines. Unde z Lucanus. Mens hausti nulla sanie polluta veneni incantata perit demonib eīm accitis audent vētilare vt quosq̄ suos perimāt malis artibus inimicos. Ex quib patet q̄ in hmōi operib semp habent demones cum maleficis cōcurrere. Secūdo quia cuz quadruplices effect? penales assignare possumus. s. ministeriales. noxiales. maleficiales z naturales. Et ministeriales dicūtur q̄ ministerio bonox angelorū sicut noxiales malox spirituū immittunt. Moyses eīm egyptum in. x. plagis ministerio bonorū pcussit vbi magi in. ix. tantū per malos spūs cōcurrerunt z triduam pestem p̄ peccatum dauid circa numerationē populi p̄missum. z de. lxxij. milib hominū vna nocte prostratis de exercitu sennacherib vtiq̄ hic p angelos domini id ē per bonos dominū venerantes z cognoscentes peracta fuerunt. Noxiales vero effectus cū in scripturis nominātur. Immissiones p angelos malos f̄m quas populus ille ī deserto sepe pcussus fuit. Et maleficiales effectus dicūtur quādo demon per maleficos z p magos operatur. sicut z naturales q̄ ex influentiis corpox celestiū in istis inferioribz circa mortalitates sterilitates terrax z grandines z his similib causantur. Et inter hos effectus magna sit differentia. ideo cum Job noxiali plaga fuit a demone percussus z non maleficiali ideo nihil ad ꝓpositum. Si quis vero curiosius instaret sicut plerūq̄ hec materia curiosas patiť a maleficax defensoribz instātias. semp in cortice verbox aerem verberantes z medullā veritatis nūq̄ penetrantes. Cur Job nō maleficiali effectu p demonem sicut noxiali pcussus fuit. His curiose etiam respōderi potest. q̄ Job fuit percussus a diabolo solum. z nō mediante malefico vl malefica. Quia hoc genus supstitionis vel nondum erat inuentum. vel si erat inuentum. diuina tamē prouidentia voluit vt potestas demonis mūdo ad precauendum eius insidias p dei gloria innotesceret cū nihil nisi a deo p̄missus efficere pōt. Et de tempe quidē quo primū genus supstitionis inuentum fuit. Et dico primuz genus quo ad demonū inuocationē nō quo ad puram ydolatriam. Dicit Vincentius in Speby sto. allegans plures doctores q̄ prim? inuentor artis magice z mathematice fuit zoraastres q̄ dicitur fuisse Cham filius Noe. hic f̄m Augusti. de ciui. dei. solus risit nascendo z hoc non nisi ope diaboli. Hic etiaz cū esset rex superatus est a nino filio beli qui edificauit niniuē. vel amplius sub quo cepit regnū assyriorū tempe Abrae. Hic etiam ninus ob inordinatum amorez patris fecit fieri imaginem patri mortuo ad quā quicūq̄ confugiebant malefactores liberi erant ab omni punitione debita. Et ex hoc ceperunt hoīes imagines adorare vt deos. sed hoc post primam etatem. quia sub illo tempe nō erat ydolatria. propter recentem memoriam creationis mūdi. vt dicit sanct? Tho. secūda secūde. q. xcv. ar. iiij. vel etiam incepit a Nembroth. qui cogebat homines ignem adorare. z sic in secunda etate incepit ydolatria. que est primū genus supstitionis. sicut diuinatio secundū. z obseruantia terciū. Maleficox aūt ritus reducitur ad secūdum genus supstitionis. scilicet ad diuinationem que fit p expressam demonū inuocationem. cuius etiā sunt tria genera. s. nigromātia. planetarij seu potius mathematici. z diuinatio p somnia. hec ideo posui vt prius lector intelligat noxias illas artes non subito sed pcessu tempis fuisse inuentas nec absonū esse asserere maleficas tempore Job nō fuisse. Sicut eīm p incrementa tēporū vt Grego. in moralib dicit creuit scientia sanctox ita z noxie artes demoniorū. Et sicut iam repleta ē terra sciētia dñi. Esaie. xi. Ita iam mūdi vespere ad occasum declinante z malicia hominū excrescente z charitate refrigescente supabundat omnis maleficorum iniquitas. Ipe tū zoraastres cum esset intētus

Nō

Quo tūtor ad ma

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

illis actibus ⁊ solūmodo cōsiderationi astro
rum a diabolo succensus est. Hec vbi supra.
De tempore autem quo malefici leguntur cū
demonibus ad maleficia inferenda cōuenisse
tactum est supra. ⁊ habetur Exodi. septimo.
quo ad magos pharaonis qui in plagis sup
egyptum demonum assistentia sicut moyses
ministerio bonorum angelorum signa pluri
ma ꝓpetrarunt. Unde concluditur veritas
catholica videlicet ꝙ ad effectum maleficia
lem licet nō ad effectum noxialem semp habz
maleficus cum demone cōcurrere. Et ꝑ hec
patet responsio ad argumenta. Nam ad pri
mū non negatur quin effectus noxiales que
visibiliter cernūtur sup homines iumēta ter
re fruges. ⁊ que etiam ex influentijs corporz
celestium sepe proueniunt etiam a demonib
deo permittente inferūtur. Dicit enī Augu
stinus. iij. de ciui. Demonib subsunt ignis ⁊
aer quantum eis a deo permittitur. patet ⁊ ꝑ
glosam super illud Immissiones per angelos
malos que dicit. Deus punit per malos
angelos. Ex quibus etiaz patet responsio ad
secūdū de Job ⁊ ex his que prius tacta sunt
de initio artis magice. Et ad tercium de salu
via putrefacta ⁊ in puteū proiecta dicit. Q̄ li
cet sequatur effect⁹ noxialis absqz auxilio de
monis. licet non absqz influentia corporis ce
lestis. Loquimur autem de effectu maleficia
li vnde non est simile. Ad quartum dicit ve
rum esse ꝙ demones vtūtur maleficis tantū
modo propter eorū perditionem. Et cū infer
tur quod nō essent puniendi. quia concurrūt
tanqz instrumenta q̄ mouentur ad nutum nō
ꝓprium sed principalis agentis. Rūdetur ꝙ
sunt instrumenta animata ⁊ libere agentia. ⁊
licet post expressum pactum initū cū demoni
bus nō iam sint sue libertatis. quia vt ex earū
fassionib accepimus. ⁊ loquor de mulierculis
combustis ad plurima maleficia coacte si
verbera demonū subterfugere volūt coope
rantur. prima tū professione qua sponte se de
monibus subiecerūt manent ligate.

Ad alia vero argumenta in quibus ꝑ
batur maleficiales effectus posse absq
ope demonū a vetulis ꝑcurari. Di
cendū ꝙ ex vno ꝑticulari cōcludere vniuer
sale est dissonū rōni. Et cuz in tota vt videtur
scriptura sacra nō inuenitur tale nisi hic vbi
agitur de fascinatōne seu inuultuatione ve
tulaz. Ideo non valet per hoc concludere ꝙ
semp habeat ita euenire. Insup est etiam du
biū ꝑ glosam. An absqz opere demonū talis
fascinatio fieri possit eo ꝙ ex glosis ibi elicit
ꝙ fascinatio capitur tripliciter. Uno mō di
citur ludificatio sensuū que fit per artem ma
gicam ⁊ sic potest fieri ministerio demonū. ni
si prohibeantur a deo immediate mediāte vl
ministerio sanctorum angelorum. Secūdo
modo potest dici inuidia. vt vbi Apostolus
dixit. Quis vos fascinauit id est tanto odio
persecutus est. Tercio ꝙ ex tali odio fiat im
mutatio ad maluz in corpore alicuius ꝑ ocu
los alterius aspicētis in eum. Et de fascina
tione hoc modo dicta cōmuniter loquuntur
doctores ꝓm quem modum etiam Auicēna
⁊ Algazel vt in argumentis deducitur locu
ti sunt. Nam ⁊ sanctus Tho. hanc fascinatio
nē declarat. prima parte. q. cxvij. per hūc mo
dum. Ex forti inquit imaginatione anime im
mutantur spiritus corporis coniuncti. Que
quidem immutatio spirituum maxime fit in
oculis ad quos subtiliores spiritus proueni
unt. Oculi enim inficiunt aerem continuuz
vsqz ad determinatum spacium per quez mo
dum specula si sint noua ⁊ pura contrahunt
quandā impuritatē ex aspectu mulieris mē
struate. vt Aristoteles dicit in lib. de somno ⁊
vigil. Sic igitur cum aliqua anima fuerit ve
hementer cōmota ad malitiam sicut maxime
vetulis contigit efficitur ꝓm modum predi
ctum. Aspectus eius venenosus ⁊ noxius ⁊
maxime pueris qui habent corpus tenerum
⁊ defacili receptiuū impressionem. Subdit
tamen ꝙ possibile est etiam ꝙ dei permissio
ne vel ex aliquo occulto facto cooperetur ad
hoc malignitas demonum cum quibus sor
tilege vetule pactum aliquod habent.

Sed pro ampliori intellectu solutio
num aliqua dubia mouentur ex quo
rum solutione veritas magis patebit
Videtur enim obstare primo illud quod su
perius dictum est. Q̄ substantie spirituales
non possunt transmutare corpora ad aliquā
naturalem formam nisi amminiculo alteri
us agētis ergo multominus hoc poterit effi
cere imaginatio quantumcūqz fortis in ani
ma. Preterea est articulus condemnatus in
plerisqz vniuersitatibus precipue tamen pa
risiensi. ꝙ incātator aliquis proiicit camelū
in foueam solo visu eo ꝙ sicut intelligētie su
periores imprimūt inferiores. sic anima in
tellectiua imprimit in aliam ⁊ etiaz in animā
sensitiuam. Item ad hoc est articulus condē
natus. ꝙ materia exterior obedit substantie
spūali si intelligatur simpliciter ⁊ ꝓm omnem
modum transmutationis. Quia sic soli deo
vt prius patuit obedit. His visis fascinatio
de qua loquimur qualiter sit possibilis ⁊ qua
liter non. declaratur. Non enim est possibile

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

homini q̃ per naturalem virtutē anime sue
p oculos talem virtutem emittat que nō me-
diante transmutatione ꝓprij corporis neq̃
medij nocumentuz inferre possit corpori ho
minis quid aspicit maxime cum fm opinio-
nem cōmuniorem videamus intra suscipien
tes nihil extra mittentes. Non est etiam pos-
bile homini q̃ p virtutē naturalem anime sue
pro volūtate sua transmutationez faciat ima
ginando in oculis suis que mediante trans-
mutatione medij .s. aeris possit corpus homi
nis quem aspicit in aliquā transmutare qua
litatem fm quod sibi placuerit. Et quia fm
hos duos modos predictos non potest vn⁹
homo alium fascinare cuz nulli hominū po-
test inesse talis virtus per naturalem virtutē
anime sue. Ideo velle probare quod malefici
ales effectus possent prodiri ex naturali aliq̃
virtute super ad infringendum opera male-
ficiorum que virtute demonū fiunt est pluri-
mū alienū a veritate. quia etiam fm hos du-
os modos fascinatio reprobatur sicut z pre-
fati duo articuli. Qualiter tamen sit possibi-
lis licet superius tactum sit tamē clarius sic
deducitur. Potest enim contingere q̃ homo
vel mulier aspiciens corpus alicui⁹ pueri mo
ueat ipsum mediante visu z imaginatione vel
aliqua passione sensibili. Et quia passio sensi
bilis est cum quadam immutatione corpora
li z oculi sunt tenerrimi, ꝓter quod sunt im-
pressionis multum receptiui. Ideo quando-
q̃ contingit q̃ per aliq̃ passionem interiorē
transmutantur oculi in aliq̃ malam qualita
tem maxime cooperante ad hoc aliqua ima
ginatione cuius impssio cito redūdat in ocu-
los z propter eoz tenerritudinē z propter vi-
cinitatez radicis sensuū particulariū ad ima
ginationis organū. Cum autem oculi sunt
transmutati in aliquā qualitatem nociuā cō-
tingere potest quod trāsmutent aerem sibi cō
tiguū aliquam qualitatem malaz z illa pars
aliqua z sic vsq̃ ad aerem cōtiguū oculis pue
ri qui aspicitur z ille aer cōtiguus poterit qñ-
q̃ in materiam dispositam quā non dispos-
tam cui consonat transmutare oculos ipius
pueri in aliam qualitatem malam z media-
tibus oculis ipius pueri aliquas alias par-
tes interiores. Unde nec cibum digerere nec
in membris fortificari aut augmentari pote
terit. Experimētuz huius rei manuductiuū
est. Quia videmus hominē patiētem in ocu-
lis quādoq̃ ex aspectu suo ledere oculos euz
aspicientis quod cōtingit ex hoc q̃ oculi ma
la qualitate infecti inficiūt aerem medium z
aer infectus inficit oculos directos ad ocu-
los infirmos eo q̃ fm rectam lineam infectō
illa deriuatur in directuz ad oculos inspiciē-
tium cooperante ad hec multum imaginatō
ne eius qui aspiciēdo oculos infirmos ima-
ginatur se ledi. Plura possent exempla manu
ductiua adduci que breuitatis causa obmit-
tuntur. Concordat his quedam. glo. sup il-
lud psal. Qui timēt te videbunt me z le. dicēs
Magna virtus ī oculis est qō in naturalib
apparet animal cū visum prodest vtericis pri
or videns lupis vocem aufert vel sic. Basili-
scus si prior videt occidit si prior videtur oc
ciditur. Et ratio quare basiliscus vidēdo oc-
cidit hominem nisi q̃ ex aspectu z imaginatō
ne excitatur in eius corpore materia veneno
sa per quam oculi primo inficiūtur z demuz
aer contiguus z sic alia z alia pars aeris vsq̃
ad aerem homini contiguū quem aerem per
aspiratōnem cum homo attraxit intoxicatur
z morītur. Prior autem visus ab homine vbi
homo volens basiliscum occidere circūmu-
nit se speculis ex quib dum basiliscus inspi
cit ex reuerberatōne aer inficitur z sic vsq̃ ad
basiliscum ptingit z occiditur. Sed dubiū.
Cur homo occisor bestie nō morītur z hic oc
cultam quandam causam opinari necesse est
Hec sine preiudicio z temeraria assertione di
cta sunt tantūmodo dictis sanctoz inheren-
tes catholicam veritatem concludamus qō
ad maleficiales effectus de quib ad presens
loquimur malefici cum demonib semper cō
currere z vnum sine altero nihil posse effice-
re. Ad argumenta patet responsio de fascina
tione ad primū. Ad secundū dicitur. Juxta
Vincen. in specu. natu. c. xiij. Ex vulnus in-
fectum spiritib interficientis ex forti imagi-
natione illud vulnus trahit aerem infectum
transeūtem iam interfectore sanguis ebuliēs
extra manat. quia ad presentiam interfecto-
ris aer inclusus in vulnere sicut ab interfecto-
re intrauit. Ita ad eius pēsentiam ꝓmouetur.
ex qua cōmotione sanguis erūpit. Sunt q̃-
dam alias causas allegantes quasi illa ebul-
litio sanguinis sit eius clamor de terra super
homicidā presentē. z hoc ꝓter maledictōnem
prime homicide cayn. ad illud de horrore. di
cendū hoc q̃ homo trāsiens ꝓpe cadauer ho-
minis occisi horrore concutiat. licet illud nō
sentiat. hoc fit ex spiritu ēstumlacūq̃ infectio
nem recipiente z eam anime repsentante. Sz
hec nihil concludunt aduersus opera malefi
coz cum omnia illa naturaliter vt dictum est
fieri valeant. Ad terciū sicut dictuz est supra
maleficorū ritus deducūtur ad secūdum ge-
nus supstitōnis quod dicit diuinatio. rebus

vero supstitiose vti in obseruantijs q̃dusdaz
reducitur ad terciũ genus. ideo argumentuz
nõ est simile. demũ etiam qz reducũtur nõ ad
quãlibet diuinationẽ sed ad illã q̃ fit p expres
sam demonũ inuocationez. Et hoc etiã cum
multis modis fieri possit. s. p nigromanciaz.
geomanciã. idromanciã ꝛc. Inspiciat se. se.
q. xcv. ar. v. Ideo hec diuinatio maleficorum
vbi maleficijs sunt intenti. sicut supmũ gra
dum in flagitijs tenet ita ꝛ aliud iudicium de
eo existit. Vñ qñ arguitur q qz occultas rez
virtutes cognoscere nõ possumus ꝛ malefici
etiam occultis rebz intendũt. Dicit q si inten
derẽt rebz naturalibz ad aliquos effectus na
turales ex naturali virtute pcedẽdos hoc li
citũ foret vt de se patet. Vel etiã pcedendo q
si intenderent supsticiose rebz naturalibz. vt
pote rebz hmõi certas caracteres vel aliq̃ no
mina ignota inscribendo. ꝛ illis p acquiren
da sanitate vel amicitia ꝛ p aliqua vtilitate ꝛ
nõ p nocumento aliquo inferendo vterẽtur.
tũc licet absq̃ expressa demonũ inuocatione
licet nõ absq̃ tacita fieri ista possent ꝛ illicita
indicantur. Quia tñ hec ꝛ his similia reducũ
tur ad terciũ genus supstitionis. s. ad obser
uantiã vanitatũ vt dictũ est. ideo nihil ad ꝓpo
situm. sup heresim maleficorz fortificat. Etiã
solutio q̃ huic tercõ generi q̃tuor assignãtur
species. Quia vel vtitur q̃s obseruantijs ad
scientiã acquirendã vel ad pecuniarz sumen
das fortunior vel infortunior. vel ad suspẽ
siones sacrorz verborz. vel ad corpa immutã
da in melius. Vñ ꝛ notanter sctũs Tho. in ti
tulo illo q̃stionis vbi q̃rit. An obseruatõnes
ordinate ad corporz immutationẽ sint licite.
q. xcvi. in summa pfata. ar. ij. addit. puta ad
sanitatem. obseruationes ergo maleficorz cũ
hic locũ habẽt sed vt dictũ est sub secũdo ge
nere cõtinent supstitionis ideo nihil ad ꝓposi
tũ. Ex his etiã ad quartũ argumentũ rñdet.
q qz duplices ĩ his obseruatijs fieri possunt
imagines nigromantice ꝛ astronomice ꝛ int
hec talis est differentia. Q̃ in nigromanticis
semp fiũt expsse inuocationes demonũ ꝓpter
expressa pacta cũ eis inita. Inspiciat solutio
secũdi argumenti pfate q̃stionis. In astrono
micis vero sunt pacta tacita. ꝛ ideo nulla in
uocatio nisi fortassis tacita. puta ꝓpter figu
rarũ ꝛ caracterz signa q̃ eis inscribũtur. ꝛ ite
rũ imagines nigromantice vel fiũt sub certis
cõstellatõnibz ad recipiendũ certos influxus
ꝛ impssiones celestiũ corporz. etiã certis figu
ris ꝛ caracteribz insigniti vt in anulo. lapide.
vel aliqua pciosa materia. vel fiũt simplr. abs
q̃ obseruãtia cõstellationũ. sed indifferenter
ex quacũq̃ materia etiã vili ad inferendũ ma
leficia vbi ꝛ qñ ad aliqua loca reponũtur. Et
de his effectibz cũ suis imaginibz iam ꝓmo ẽ
ꝛ nõ de alijs. Ideo argumentũ nõ facit ad ꝓ
positũ. Qualiter deniq̃ certe imagines super
stitiose. de q̃bus tactũ ẽ nullã hñt efficaciam
inq̃tum sunt artificialia solũ. licet forte ma
terialia in eis ꝓsiderata possent hr̃e efficaciaz
si ꝛ inq̃tũ haberẽt naturalẽ aliquã virtutẽ ex
impssione corporz celestiũ. si cui placet. docto
rem ibidẽ inspiciat Semp tñ dicit esse illici
tũ imaginibus vti. Imagines ꝟo maleficarz
absq̃ naturali aptitudine ad effectũ fiũt. solũ
mõ aũt ex iussu demonũ reponũt ꝛ applicãt vt
manualiter ad effectũ ꝓcurrant in maiorẽ cõ
tumeliã creatoris vt ꝛ p amplius irritat⁹ ma
laq̃ fieri in flagitiorz taliũ vindictã amplius
pmittat. Vñ ꝛ sacratioribus ãni tpibz hmõi
fieri pcurant. Ad q̃ntum dicendũ q Grego.
ibi intellexit ptãtem gr̃e nõ nature. Vñ ꝛ ibi
dem subdit. Qui filij dei ptãte sunt vt Johã.
dicit. Quid mirũ si signa ex ptãte faciũt. Ad
vltimũ dicendũ q sil'itudo nõ valet. qz alia ẽ
actio aĩe circa corp⁹ ꝓpriũ. ꝛ alia circa corpus
alienũ. Nã qz corpi ꝓprio vnit aĩa vt forma.
ꝛ appetitus sensitiuus ẽ actus alicuius orga
ni corpalis. Ideo ad apprehensionẽ aĩe hũa
ne pt ꝓmoueri appetitus sensitiuus cũ aliqua
immutatione corpali calorẽ ꝛ frigus. vel etiã
vsq̃ ad mortẽ. Ad exteriora ꝟo corpa immu
tanda nulla apprehensio aĩe hũane sufficit ni
si mediãte immutatõne ꝓprij corpis sicut de
fascinatõne dictum ẽ. Vñ ꝛ malefici ex nulla
ptãte naturali sed solũmõ auxilio demonũ. ꝛ
ipi demones ãminiculo alicui⁹ alterius rei vt
p spinas ossa crines ligna ferrũ ꝛ hmõi qñ in
tromittũt. aut instr̃m aliq̃ reponũt vt sucessi
ue patebit maleficiales effectus procurant.

Deinde magis in spirituali tenori bul
le aplice inherendo ꝓsiderandũ est de
origine maleficorz ꝛ eorz operz multi
plicatione. ꝛ primo de ipis maleficis. secũdo
de eorz opibz. Vbi notãdũ q qz ad hmõi effe
ctũ tria hñt cõcurrere. s. demon. malefica. ꝛ di
uina pmissio. xxij. q. i. si p sortiarias. Augu.
etiam dicit q ex pestifera sacietate hoim ꝛ de
monũ hec supstitiosa vanitas adinuenta est.
Ideo origo ꝛ multiplicatõ huius heresis ex
pestifera hac sacietate sumit q etiã ex alijs eli
citur. Nã attẽto q hec heresis maleficorz nõ
solũ differt ab alijs heresibus in hoc q ipa p
pacta nedũ expssa. verũ etiaz placita ac federa
ta in omnẽ creatoris ac sue creaturarz ꝓtume
liam ꝛ nocumentũ insanit cũ tñ omnes alie sim
plices hereses p nullũ pactũ tacitum vel ex-

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

pressum cũ demonib⁹ initũ licet nõ absq; instinctu satoris oĩs infidie. erroribꝫ ꝓpter difficultatẽ credendorũ assentiũt. Verũ etiaꝫ differt ab omni noxia ⁊ superstitiosa arte in hoc ꝙ sup oĩa genera diuinationũ ipa maleficorũ heresis supremũ attinet gradũ malicie qđ etiã nomẽ a maleficiẽdo seu male de fide sentiendo sibi vsurpat vt prius tactũ ẽ. Attento etiã ꝙ inter alios actus habent ꝑ augmento illius ꝑfidie q̃tuor exercere videlicet. fidẽ catholicam in toto vel in ꝑte ore sacrilego abnegare seipsos in corpe ⁊ aĩa deuouere. Infantes nondum renatos ipi maligno offerre spurcitijs diabolicis ꝑ carnales actus cũ incubis ⁊ succubis demonib⁹ insistere q̃ oĩa vtinam aliena ab omni veritate ⁊ figmenta forẽt dicenda. Dummõ ecclesie a tãta labe infectionis existeret immunis. cui tamẽ heu obstat ⁊ aplice sedis ꝑ bullã determinatio verũ ⁊ experientia rerꝫ magistra q̃ nos ex ꝓprijs earuꝫ fassionib⁹ ac flagitijs ꝑpetratis in tantũ certificauit ꝙ absq; dispendio ꝓprie salutis iã ab eorꝫ inq̃sitionib⁹ desistere neq̃mus. Ideo de illorꝫ origine ⁊ multiplicatione pestifera tractaturi. qꝛ laboriosum existit. ideo a legentib⁹ sic summa cũ diligentia singula sunt ꝑscrutanda ꝙ ⁊ admittẽda q̃ rõni ꝯsona ⁊ scripturarũ traditionib⁹ nõ dissona inueniũtur. Et qꝛ inter om̃es actus ad multiplicationẽ eorꝫ deseruientib⁹ duo eorꝫ plurima cooꝑant. scꝫ incubi ⁊ succubi demones ⁊ infantiũ sacrilege oblatõnes. Ideo de ipis spãliter tractabimus. ita tñ vt primo de ipis demonib⁹. secundo de ipis maleficis. ⁊ tercio de ipa diuina ꝑmissione mentio habeat. Et qꝛ demones per intellectũ ⁊ volũtatem oꝑantur ⁊ potius sub vna constellatione q̃ꝫ sub altera ad hoc vt semen ad ꝓlis ꝓcreationẽ vigoret. Inq̃rendũ erit de ipis ꝯstellationib⁹ a demonib⁹ obseruatis. Et ita principaliter q̃runtur tria. Primo an hec heresis ꝑ cõꝑatõnem ad demones incubos ⁊ succubos possit originaliter multiplicari. Secũdo an ne ꝑ ꝯꝑationem ad corpora celestia q̃ etiã cause sunt hũanorũ actuũ eorꝫ opa possint vigorari. Tercio an ne ꝑ oblationes sacrilegas infantes demonib⁹ offerentes possit ipa heresis augmẽtari. tñ infra secũdam ⁊ terciã tractabit secũda q̃stio principalis. s. de influentijs corporũ celestiũ. ⁊ hoc ꝓpter decentẽ cõtinuationẽ sup opera maleficorum. Circa primuꝫ tres erũt difficultates. Vna generalis de incubis illis demonibus. Altera spãlis a quibus demonib⁹ hmõi act⁹ exercent. Tercia singularis quo ad ipas maleficas demonib⁹ se subijcientibus.

Tercia questio prime partis.

Ad primũ videtur ꝙ nõ sit catholicuꝫ asserere ꝙ per incubos ⁊ succubos demones possint homines procreari. ꝓcreatio hominũ instituta est ante peccatuꝫ a deo in hoc ꝙ homini mulierẽ in adiutoriuꝫ de costa formauit. Quibus ⁊ dixit. Crescite ⁊ multiplicamini. Gen. i. Et iterꝫ. Adam inspiratus dixit. Erũt duo in carne vna. Gen. iij. Similiter ⁊ post peccatũ ĩ lege nature dictũ est ad Noe. Crescite ⁊ multiplicamini. Gen. ix. In tempe etiam noue legis a xp̃o hec coniunctio cõfirmata. Math. xix. Nõ legistis ꝙ ab initio q̃ fecit homines masculũ ⁊ feminam fecit eos. ergo alij modi homines procreãdi nõ debent assignari. Si dicatur ꝙ demones cõcurrunt nõ vt principia naturalia sed vt artificialia quãdo studiose cooperant. ad naturales conceptus hominũ semen recipiendo. ⁊ iterum transfundendo. Contra. Quia aut hoc possꝫ diabolus in om̃i statu videlicet matrimoniali ⁊ extra. aut in vno tantum. Non primo modo. quia tũc opus diaboli esset fortius q̃ꝫ opus dei qui quemlibet statum instituit aut confirmauit. puta continentiũ ⁊ coniugatorum. Nec secũdo modo. quia de hoc nullubi legitur ĩ scripturis vt ex vno statu ⁊ non ex altero huiusmodi hominum fieret ꝓcreatio. Preterea procreare hominẽ est actus viui corporis. sed demones assumptis corporibus non dant vitam. quia illa tantummodo formaliter fluit ab anima que ẽ actus corporis phisici organici potentia vitam habẽtis. ij. de anima. ergo ꝑ huiusmodi assumpta corpora opera vite exercere non possunt. Si dicatur ꝙ assumunt corpus non vt vitã tribuant sed vt semen naturale retineant ⁊ trãsfundant. Contra. In operibus angelorum bonorum ⁊ malorum sicut nihil ẽ superfluuꝫ nec etiam in operibus nature. Sed cum demon naturali virtute qua etiam omnẽ virtutem corporis excedit possit inuisibiliter ⁊ semen colligere ⁊ iterum applicare. Igitur aut ratio dabitur. ꝙ non possit inuisibiliter hoc facere. aut si potest alterum erit superfluũ. fortificatur ratio. Nam in libro de causis dicit. ꝙ virtus intelligentie est infinita inferius q̃ꝫ uis sit finita superius. sed omnia corporalia sunt infra intelligentias ergo ⁊ infinitate sue virtutis potest ea qualitercũq; vult immutare. Sed intelligentie sunt angeli siue boni siue mali. ergo possunt absq; hoc ꝙ corpa assumant transmutationes in seminibus facere. Preterea semen recipere ab vno ⁊ trãsfundere

in alium fieret per motum localem: sed demones non possunt corpora mouere localiter, probatur. Anima est substantia spualis sicut ⁊ demon. sed anima non potest localiter mouere corpus nisi a se viuificatum. Unde si aliquod membrū mortificetur redditur immobile ergo ⁊ demones aliquod corpus mouere localiter. nisi ab eis viuificatum non pnt. Dictum est autem ⁊ quasi per se notum q̃ demones non viuificant aliquod corpus. ergo nec semen poterūt mouere localiter de loco ad locum. Preterea. omnis actio est per cōtactum vt dicitur primo de generatione. Nō videtur autem q̃ possit esse aliquis cōtactus demonis ad corpora cum nihil habeat cum eis cōmune. Cum ergo semē immittere ⁊ mouere localiter sit quoddaz agere videtur q̃ demones illa facere nō possint. Preterea demones non possunt mouere corpora magis propinquiora eis in ordine nature. vt sunt celestia. ergo nec alia magis distātia. Antecedēs probatur. Quia cum mouens ⁊ motum sint simul. secūdo physicorꝫ. Sequeret q̃ demones mouentes corpora celestia essent in celo. q̃ neqꝫ ꝓm nos neqꝫ ꝓm platonicos habet veritatem. Sed contra. Augustinus. iij. de trinitate. Demones colligunt semina que adhibent ad corporales effectus. hoc autē sine motu locali fieri non potest. ergo demones pnt semina recepta ab aliquibus in alios transfundere. Item glosa strabi super istud Exo. vij. Vocauit pharao sapiētes ⁊c. Dicit q̃ demones discurrunt per mundum ⁊ colligunt diuersa semina. ⁊ ex eorum adaptione possunt prorūpere diuerse spēs. Videatur etiā glosa ibidē super illa verba. Vocauit pharao. Itē Genes. vi. super illud. Videntes filij dei filias hominū ⁊c. glosa duo dicit. Primo q̃ per filios dei filij seth intelligūtur. ⁊ per filias hominum filie cayn. Secundo dicit q̃ non est incredibile non ab hominibus sed a quibusdam demonibus q̃ mulieribus sunt improbi huiusmodi homines id est gigantes esse p̃ creatos. de quibus in littera dicitur. Gigantes autem erant super terram. Quia ⁊ post diluuiū corpora non solum virorum sed etiam mulierum incredibilis pulcritudinis extiterunt.

¶ Responsio. Quia de potestate ac operibꝫ diaboli circa maleficiales effectꝰ plura oportet causa breuitatis obmittere. ideo pio lectori tanqꝫ p̃ se nota relinquūtur. vel ad minus si noscere velit in scriptis docto. super. ij. sen. distin. v. singula ad vnguem elucidata inueniet. Conspiciet enim q̃ cūcta opera sua per intellectum ⁊ voluntatem demones exequūtur. Item q̃ hec data naturalia non sunt immutata. Sed iuxta Dionisium. iiij. ca. de di. nomi. manserunt integra ⁊ splendidissima q̃ruis eis vti ad bonum virtutis nō valeant inueniet etiam q̃tum ad intellectum q̃ triplici acumine scientie vigēt. scilicet. subtilitate nature. experientia temporum ⁊ reuelatione supernorum spirituum. inueniet etiam in quibus ⁊ qualiter conditiones ⁊ naturales hominū impressiones ex influentijs corporꝫ celestium predominantes agnoscūt vnde ⁊ eliciunt aliquos magis esse dispositos ad maleficia exequenda quam alios quos etiam p̃ ceteris ad huiusmodi exequenda magis infestant. Quantum vero ad eius voluntatē reperiet ipsam immobiliter malo inherere semper peccare peccatis. supbie inuidie ⁊ summe displicentie. quod deus pro sui gloria eo vtitur contra suam voluntatem. Cognoscet q̃liter ex his duobus scilicet intellectu ⁊ volūtate mira operatur ita q̃ nō est potestas in terra que eis potest comparī. Job. xli. Non est super terram potestas. que ei valeat comparī qui factus est vt neminem timet. vbi glo. Et licet neminem timet meritis tamen sanctorū subiacet. inueniet etiaz qualiter cognoscit cogitationes cordium nostrorum qualiter etiā possit transmutare corpora adminiculo alterius agentis substantialiter ⁊ accidentaliter qualiter etiam possit mouere corpora localiter immutare etiam sensus exteriores ⁊ interiores ad aliquid cogitandum qualiter etiaz possit immutare hominis intellectum ⁊ voluntatem licet indirecte que omnia licet ad presentem nostram deseruirēt speculationem volumus tamen ex illis solummodo eorum proprietates concludere. vt ad questionis discussionem procedatur. ¶ Sunt autem proprietates a theologis assignate q̃ sunt spiritus impuri. licet non immūdi ex natura qz in eis ꝓm Dionisium inest furor irrationalis. amens concupiscentia. fantasia proterua intellige quo ad peccata eorum spiritualia. s. superbiam. inuidiam. ⁊ iram. Unde sunt humani generis inimici. mente rationales absqꝫ tamen discursu intelligentes. in nequicia subtiles nocendi cupidi semper in fraude noui. immutant sensus. inquinant affectus. vigilantes turbant. dormientes per somnia inquietant. morbos inferunt. tempestates cōcitant. in lucis angelos se transformāt. semper infernum secum portant. erga maleficos diuinum cultum sibi vsurpant. magice artes p̃ eos fiunt. super bonos dominari appetunt ⁊

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

amplius pro posse infestant electis ad exercitium dantur. semper fini hominis insidiantur. Et licet mille nocendi habeant modos ⁊ artes. xvi. q. ij. vtpote qui conatur a principio ruine sue vnitatez ecclesie rescindere. charitatem vulnerare. sanctorum operum dulcedinem inuidie felle inficere. ⁊ omnibus modis humanum genus euertere ⁊ perturbare. potestas tamē eius in lumbis ⁊ vmbelico manet. Job penl'. Quia videlicet per luxuriam carnis multum dominantur hominibus. sedes enim luxurie in viris est in lumbis. quia inde deciditur semen sicut mulieribus ab vmbelico. His presuppositis ad intellectum questionis de incubis ⁊ succubis demonibus dicendū. q̄ asserere per incubos ⁊ succubos demones homines interdum procreari intantum est catholicum q̄ eius oppositum ē asserere nedum dictis sanctorum sed ⁊ traditōni sacre scripture contrarium quod sic deducitur. Nam Augustinus hanc questionem nō quidem quo ad maleficos sed q̄ztum ad ipas operationes demonum ⁊ ad fabulas poetarum in vno loco mouet ⁊ sub dubio reliquit. Licet postea q̄ztum ad processum sacre scripture determinat. Nam libro. iij. de ciui. dei capitulo. ij. dicit. Vtrum potuerit venus ex cōcubitu anchisis eneam parere in medio relinquamus. Nam pene talis questio in scripturis oritur. qua queritur. Vtrum preuaricatores angeli cum filiabus hominum concubuerunt. Vnde natis gigantibus id ē nimium grandibus ⁊ fortibus viris tunc terra repleta est. Sed libro. v. ca. xxiij. questionem determinat in hec verba. Creberrima fama est multiqz se expertos vel ab eis qui expti erant de quorum fide dubitandum non est se audisse cōfirmant siluanos ⁊ faunos quos vulgus incubos vocant improbas extitisse mulieribus ac earum appetisse ac peregisse cōcubitum. Et quosdam demones quos dusios galli nūcupant assidue hanc immūditiaz ⁊ tēptare ⁊ efficere pluries talesqz asseuerant. vt hoc negare impudentie videatur. Hec ille Postea ibidem determinat secundam questōnem videlicz q̄ illud Gen̄. Videntes filij dei id est seth filias hominum id est Cayn. non de incubis solum intelligitur. Quod autem incubos esse non sit credibile. Ad illud ibidē est glosa que sic dicit vt prius tactum est. Nō est incredibile non ab hominibus sed ab angelis vel quibusdam demonibus qui mulieribus sunt improbi eiusmodi homines. id ē gigantes esse procreatos de quibus in litteraz dicitur. Gigantes autem erant super terrā qui ⁊ post diluuium ⁊c. vt supra. Ad idem est glosa Esaie. xiij. vbi ꝓpheta desertionem babilonice ciuitatis predicit ⁊ monstra in ea habitanda. Ibi inquit habitabūt strutiones ⁊ pilosi ibi saltabūt. Demones intellige ibi loco pilosi. Vnde glosa dicit. Pilosi sunt siluestres homines. hispidi. qui incubones vl' satiri certa genera demonum. et Esaie. xxxiij. super illo vbi ꝓphetat desolationem terre idumeorum qui persequebātur iudeos. Erit inquit cubile draconum ⁊ pascua strutionum. ⁊ occurrent demonia. Glosa interlinealis. id est monstra demonū adinuicem. Et glosa beati Gregorij ibidem. Qui alio pilosi nomine figurantur. non hi quos greci panos latini vero incubos vocant. Ad idē est beatus Isidorus. libro. viij. capitulo vltimo sic dicens. Pilosi qui grece paniti. latine incubi appellātur. Vū ⁊ incubi dicūtur ab incubando hoc est stuprando. Sepe enim improbi existunt etiam mulieribus ⁊ earum peragunt concubitum quos demones galli dusios nūcupāt. quia assidue hanc peragunt immunditiam. Quem autem vulgo incubonem vocant. hūc romani faunum ficarium dicunt. Ad quem Oratius dixit. faune nymp harū fugientiuz amator per meos fines ⁊ aprica rura lenis incedas. Insuper illud apostoli. i. Corinth. xi. Nō Mulier debet habere velamen sup caput suum propter angelos. Multi catholici exponunt quod sequitur ꝓter angelos id est incubos. Ad idem est Beda in historijs angelorz. Item Guil'. in libro de vniuerso. parte vlti. tracta. vi. multipliciter. Preterea hoc determinat sanctus doctor prima parte. q. xv. Et in secūdo scripto. distin. viij. Et quolibe. vij. q. x. atqz sup Esaiaz. capitulis. xiij. ⁊. xxxiiij. Vnde talia negare dicit Thomas. imprudētie est. Id enim quod multis videtur non potest omnino falsum esse. Nō philosophum in de somno ⁊ vigilia in fine. ⁊ in. ij. ethico. Sileo de historijs multis. ⁊ auctenticis tam catholicorum q̄z ethnicorz qui incubos esse palam asseuerūt. Causa autem quare demones se incubos faciūt vel succubos non delectationis est causa cum spiritus carnez ⁊ ossa nō habeat. Sed hec est potissima vt per luxurie vicium vtriusqz hominis naturā ledant corporis videlicet ⁊ animeyt sic ad omnia vicia homines proniores existant. Nec dubiū q̄n ⁊ sub certis constellationib̄z semina vigorare sciunt sub quibus homines etiam concepti semper malicijs existunt deprauati. Vnde et enumeratis p altissimum multis luxurie vicijs a quibus suū populum mūdum esse vo-

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

luit ⁊ quibus infideles irretiti erant. ait Le-
uitici. xviij. Ne polluamini in omnibus his
quibꝫ cõtaminate sunt gẽtes quas ego eijciã
ante conspectum vestrum e quibus polluta ẽ
terra cuius scelera ego visitabo. Dicit glo. su
per verbo gentes. Demones inquit qui ꝓpter
multitudinem dicũtur gentes vniuersi q̃ cuꝫ
omni peccato gaudent. precipue tamen forni
catione ⁊ idolatria. quia ĩ his ⁊ corpus ⁊ ani
ma maculatur ⁊ totus homo qui terra dici-
tur. Omne enim peccatum quodcũqꝫ fecerit
homo extra corpus est. qui autem fornicatur
in corpus suum peccat. Si cui libet intueri
historias de incubis ⁊ succubis inspiciat. vt
supra Bedam in historijs angelorũ. ⁊ Guil-
helmũ. Thomam deniqꝫ brabãtinũ in libro
qui de apibus intitulatur. ¶ Ad argumenta
Ad primum de naturali ꝓpagatione institu-
ta a deo inter marem ⁊ feminam dicitur. Ex
sicut dei permissione sacramentum matrimo
nij potest opere diaboli viciari per maleficia
vt supra patuit. Ita a simili ⁊ a fortiori in q̃-
libet alio actu venereo inter marem ⁊ feminã.
Sed si queritur. Quare potius in actu ⁊ su-
per actum venereum diabolo permittitur ma
leficia exercere q̃ꝫ super alios humanos actꝰ
Dicitur ꝙ multiplex causa assignat̃ a docto-
ribus de quibus inferius sub illa ꝑte vbi de
permissione diuina discutit̃. Ad presens suf-
ficit causa que prius tacta est scilicet ꝙ pote-
stas demonis ẽ in lumbis hominũ. Quia in
ter omnia certamina duriora sunt prelia ~~cer-~~
~~taminis~~ vbi continua pugna ⁊ raro victoria
Nec valet vbi dicitur. ꝙ tunc opus diaboli
esset fortius opere dei cum actus matrimo-
niales a deo institutos posset viciari. quia nõ
viciat per violentiam. imo cum nihil valeat
inficere nisi a deo permissus. Ideo magis ꝑ
hoc eius impotentia concluditur. ¶ Ad se-
cundum. verum est ꝙ procreare hominem ẽ
actus viui corporis. Sed cum dicitur ꝙ de-
mones non possunt dare vitam. quia illa flu
it formaliter ab anima. Iterum verum est sed
quia materialiter discinditur a semine ⁊ de-
mon incubus illud immittere potest deo per
mittente per coitum ⁊ non tanq̃ꝫ ab eo desci-
sum sed per semen alicuius hominis ad hoc
acceptum vt dicit sanctus doctor in prima ꝑ
te. q. li. ar. iij. vtpote quod idem demon qui ẽ
succubus ad virum fiat incubus ad mulierẽ
sicut etiam aliarum rerum semima assumunt
ad aliquarum rerum generationẽ. vt Augu-
stinus dicit. iij. de trini. Unde si queritur cu-
ius filius sic natus existit. Patet ꝙ non est fi
lius demonis sed illius hominis cuius ẽ se-
men acceptum. Sed cum instatur. quod ni-
hil est superfluum in operibus angelorum si
cut ⁊ nature. conceditur. Sed cum infertur
ꝙ demon potest inuisibiliter semen ⁊ recipe-
re ⁊ infundere. verum est. hoc autem potius
operatur visibiliter vt succubus ⁊ incubus
vt sic per talem spurcitiam inficiat corpus et
animam ⁊ in vtroqꝫ homine mulieris scilicet
⁊ viri vt in corpore. q. tactum ẽ. Preterea plu
ra possent demones inuisibiliter qui tamen
non permittuntur etiam si vellent exercere. ꝑ
mittuntur autem visibiliter vel in exercitiuꝫ
bonorum vel correctionem malorum. Pos-
set deniqꝫ cõtingere quod loco demonis suc-
cubi alter semen reciperet ab eo. et incubum
loco alterius demonis se faceret ⁊ hoc tripli-
ci ex causa. Puta quia demon deputatus mu
lieri reciperet semen ab altero demone depu-
tato viro. vt sic vnusquisqꝫ circa sibi a prin-
cipe demoniorum commissum habeat male-
ficium exercere cum vnicuiqꝫ proprius de-
putetur angelus etiam a malis vel propter
feditatem actus quã demon vnus facere ab-
horreret. cum vt in sequenti questione pate-
bit certi demones ex nobilitate nature certos
actus ⁊ spurcitias facere abhorrerent. vel ꝙ
inuisibiliter loco viri seminis. suum semẽ id
est ꝙ incubus recepit inuisibiliter se interpo
nendo mulieri intromittat. quam interposi-
tionem facere non est contra eius naturam.
aut virtutem cum etiam in corpore assum-
pto inuisibiliter ⁊ incontrectabiliter se inter-
ponere potest sicut supra de illo iuuene qui
ydolum desponsauerat patuit. ¶ Ad terciũ.
Hoc qđ dicitur ꝙ virtus angeli ẽ infinita re
spectu superiorum. hoc est quia eius virtus
comprehendi non potest ab inferioribꝫ quin
semper superexcedit eam. ita ꝙ non limitatur
ad vnum effectum tãtum. Et hoc ideo. quia
suprema in entibus habent virtutes maxime
vniuersales. Unde propter hoc ꝙ est infini-
ta superius non potest dici ꝙ possit indifferẽ
ter in omnem effectum illum ad producen-
dum. quia sic etiam diceretur infinita inferi-
rius sicut superius. Demũ quia inter agens
⁊ patiens debet esse ꝓportio. ⁊ nulla potest esse
ꝓportio inter substantiam pure spũalem ⁊ cor
poralem. ideo nec ip̃i demones possent in ali
quem effectũ nisi mediãte aliquo alio princi-
pio actiuo. Inde est ꝙ seminibꝫ rerꝫ vtuntur
ad effectus producendos. iuxta Augꝰ. iij. de
trini. Unde hoc argumentum redundat in
p̃cedẽs nec ꝑ illud fortificatur nisi quis vel-
let declarationẽ eius br̃e. quare intelligentie

asserũtur habere virtutes infinitas supi⁹ z nõ inferius. z daretur sibi ex ordine rerum corporalium z corporum celestium. qui ꝓm se in plures z infinitos effectus influere possent. Hoc autem non fit propter debilitatem inferiorum. Concluditur ꝙ demones licet absq; hoc ꝙ corpora assumant possint transmutationes in seminibus facere. hoc nihil arguit contra hoc quod hic intenditur de incubis z succubis quorum actus exercere nõ possunt. nisi in assumptis corporibus ꝓm ꝙ supra tactum est. Ad quartũ. ꝙ demones non pñt mouere corpora localiter. vnde nec semen ꝛc. probatur q̃ ibi de anima per similitudinem. Dicendũ ꝙ aliud est loqui de substantia spirituali ipsius angeli aut demonis z aliud de ipsa anima. Hoc em̃ ꝙ anima non potest mouere corpus localiter nisi viuificatum ab ea. vel per contactum corporis ad aliud corpus non viuificatum hoc est quia tenet infimum gradum in ordine substantiarum spiritualium ex quo etiam contingit. ꝙ illud corpus quod habet mouere etiaz per contactũ oportet ꝙ sit ꝓportionatum nõ sic autem est de demonibus quorum virtus omnino corporalem virtutem excedit. Ad quintum dicendum ꝙ contactus demonis ad corpus seminis vel cuiuscũq; alterius non est contactus corporalis sed virtualis z fit ꝓm proportionem conuenientem tam mouenti quam mobili ita ꝙ illud corpus quod mouetur nõ excedat proportionẽ virtutis demonis vt sunt corpora celestia z etiam tota terra vel elementa mundi. Et quare illa excedunt dicere possumus vt dicit sanctus Thomas in questionibus de malo. q. x. de demonibus. Q̃ hoc ẽ vel propter conditionem nature. vel propter damnationem culpe. Est em̃ ordo rerum sicut ꝓm naturam ipsarum ita z ꝓm motum. et sicut superiora corpa celestia mouẽtur a superioribus substãtijs spiritualibus. vt sunt angeli boni. Ita inferiora corpora moueri pñt a substãtijs spiritualib⁹ inferioribus vt sunt demones. Et siquidem hoc contingit eis ꝓm conditionem nature. ꝓm ꝙ aliqui ponebant demones non esse ex illis superioribus angelis. Sed ex illis que pficiũtur a deo huic terrestri ordini vt erat philosophorum opinio. vel etiam si contingit ex pena peccati vt theologorum sententia est tũc a celestibus sedib⁹ detrusi in hunc aerem tanq̃ ad penã non pñt ipsum aut terrã cõmouere. Hec addita sunt propter duo argumenta que tacite soluũtur. scilicet de corporibus celestibus ꝙ illa etiam possent mouere. Si possent corpora localiter mouere. quia sunt eis magis propinqua. vt etiam vltimũ argumentum pretendit. Respondetur enim ꝙ non valet. quia illa corpora excedunt proportionem virtutis eorum. si quidem prima opinio locum habet. Si vero non sed secunda tunc iterum non possunt mouere propter penam peccati. Est etiam ad argumẽtum vbi quis obijceret. ꝙ idẽ est motus totius et partis sicut totius terre et glebe in .iij. phisico. Unde si demones possent mouere partẽ terre possent etiam mouere terram non valet vt patet intuenti distinctionẽ. Colligere autem semina rerum z applicare ad certos effectus non excedit eorum virtutem naturalem deo eis permittente. vt de se patet. Summarie concludatur ꝙ nõ obstante q̃ quidam dicunt. demones in assumptis corporibus nullo modo posse generare. z ꝙ per filios dei significentur filij seth. z non angeli incubi. sicut z per filias hominum ille que de stirpe Cayn descenderant. Quia tamẽ cõtrarium a multis vt patuit asseritur z ꝙ multis videtur non potest omnino esse falsum. ꝓm philosophum in septimo ethicoꝝ z in fine de somno z vigil. Jam etiam modernis temporibus attestantur facta z dicta maleficarum talia vere z realiter exequentiũ. Jdeo dicim⁹ tria. Primo ꝙ ꝑ tales demones spurcissimi actus venerei nõ delectationis sed infectionis anime z corporum quibus succubunt aut incubunt causa exercentur. Secũdo ꝙ per talem actum completa conceptio z generatio a mulieribus fieri potest. inquantum semen humanũ apponere possunt in loco cõuenienti ventris mulieris ad materiam proportionatam ibidem preexistentem. A simili. sicut z semina aliarum rerum colligere possunt ad cõplendũ aliquos effectus. Tercio ꝙ demonibus attribuitur in talium generatione illud tantum ꝙ est motus localis nõ autem ipa generatio cuius principium non ẽ virtus demonis aut corporis ab eo sumpti. sed virtus illius cuius semen fuit. vnde z genitus non demonis sed alicuius hominis filius est. Et per hec patet responsio ad argumẽta vbi quis arguere vellet. ꝙ demones generare non possent ꝓpter duo. Primo ꝙ generatio cõpletur per virtutem formatiuam que est in semine corpe viuo resoluto. Et corpus a demonib⁹ assumptũ. qz nõ est tale ꝗ ꝛc. Patet respõsio. quia demon virtute seminis formatiuam reponit ad locũ debitũ ꝛc. Secundo. si dicatur ꝙ semen nõ habet virtutẽ generandi nisi q̃diu calor aẽ in eo retinet. quẽ tñ exalare necesse ẽ ꝑ magnã distantiã delatum.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

Est enim responsio ꝙ demones possunt aliq̄ reponere ad conseruationem seminis ne calor vitalis euaporet. Vel etiam quia velocissime mouentur propter victoriam mouentis super rem motam. Ideo non poterit euaporari tam faciliter.

Quarta questio a quibus demonibus huiusmodi exercentur.

Vtrum catholicuꝫ sit asserere ꝙ actus incuborum ⁊ succuborum demonuꝫ cōueniat omnibus spiritibus immūdis indifferēter ⁊ equaliter. Et videtur ꝙ sic. quia oppositum asserere esset ordinem quendam bonū inter eos affirmare. probatur. Sicut ad ratōnem boni pertinet modus ⁊ ordo. Augustinus in libro de natura boni. ita ad rationem mali pertinet inordinatio. Sꝫ in angelis bonis nihil est inordinatū. ergo ⁊ in malis nihil potest esse ordinatum. Unde indifferenter huiusmodi actibus habēt insistere. Inde etiā illud. Ubi nullus ordo sed sempiternus horror inhabitat in terra videlicet miserie ⁊ tenebrarum. Job. x. Preterea si nō omnes indifferenter his actib⁹ insistunt hoc eis competit vel ex natura vel ex culpa vl' pena. Nō ex natura. quia post peccatum om̄es indifferenter vt in precedenti questione tactū est. sunt in natura ip̄orum spiritus impuri licet non immundi q̄ꝫtum ad diminutionem naturalium bonorum. In nequicia subtiles nocendi cupidi. per superbiam tumidi ⁊c̄. ergo competit eis quo ad culpam vel penam. Tunc sic. Ubi est maior culpa ibi maior pena. sed superiores angeli magis peccauerunt ergo in eorum penam magis his spurcitijs habent insistere. Si hoc non est. dabitur ratio alia. cur non illis actibus indifferēter insistant. Pretetea. vbi non est subiectio ⁊ obedientia ibi omnes indifferenter operātur. sed in demonibus nulla est subiectio ⁊ obedientia. probatur. Quia illa sine concordia haberi non possunt. sed in demonibus nulla ē cōcordia. Prouerbioꝝ. xiij. Inter superbos sp̄ sunt iurgia. Preterea sicut equaliter om̄es ꝓpter culpam post diem iudicij in infernū detrudentur. ita ⁊ ante illud tempus in aere caliginoso propter officium eorum detinentur nec legitur esse inequalitas ex parte mancipationis ergo nec inequalitas ex parte officij ⁊ temptationis. Sed contra. glosa. i. ad Cor̄. xv. Quādiu durat mundus angeli angelis homines hominib⁹. demones demonib⁹ p̄sunt. Item Job. xl. dicitur de squamis leuiathan per quas membra diaboli significātur. ꝙ vna vni adheret.. ergo inter eos est diuersitas ⁊ ordinis ⁊ actionis. Incidentaliter q̄ritur. An a bonis āgelis ip̄i demones ab huiusmodi eorum spurcitijs exequendis interdum impediantur vel non. Et dicendum ꝙ quia potestates dicūtur angeli quorum ditioni virtutes aduerse subiecte sunt vt Gregorius dicit. ⁊ Augustin⁹. iij. de trini. Spiritus vite desertor atqꝫ peccator regitur ꝑ spiritum vite rationalem pium ⁊ iustum. Et sicut ille creature super alias influentiam habent que sunt perfectiores ⁊ deo ꝓpinquiores eo ꝙ totus ordo prelationis primo ⁊ originaliter ē in deo ⁊ participatur a creaturis ſm ꝙ ei magis ꝓpinquant. Ideo etiam boni angeli qui maxime appropinquant deo propter ei⁹ fruitionem qua demones carent super ipsos demones habent p̄lationem ⁊ per eos reguntur. Et cū instatur ꝙ demones premissis medijs multa mala faciunt. aut ergo non impediūtur quia non subsunt bonis angelis. qui eos impedire possent. aut si subsunt tunc cuꝫ ad negligentiam presidentis pertinere vidētur ea que per subditos male fiunt. Videtur ꝙ in angelis bonis sit aliqua negligētia. Respondetur ꝙ sancti angeli sunt ministri diuine sapientie. Unde sicut diuina sapientia ꝑmittit aliqua mala fieri per malos angelos. vel homines propter bona q̄ ex eis elicit. Ita et boni angeli nō totaliter cohibent malos a nocendo siue hoīes siue demones. Rn̄sio. catholicū ē asserere q̄ndam ordinē actionū interioꝝ ⁊ exterioꝝ. etiā per quādā p̄lationeꝫ esse in demonib⁹. Un̄ ⁊ q̄dam spurcitie ab aliquibus infimis ꝑpetrātur a quibus supiores ꝓpter nobilitatē nature secludūtur. Et declaratur hoc primo generaliter ex triplici ꝯgruentia qua talia cōgruūt eoꝝ nature diuine sapientie ⁊ proprie nequitie. Demū magis in speciali. Ex natura quidē. Nā ꝯstat ꝙ a principio creationis semꝑ q̄dā alijs supiores fuerūt ex natura cum inter se differant specie nec duo angeli vnius speciei existant cōmuniorem opinionē sequendo q̄ etiaꝫ dictis ph̄oꝝ cōcordat ⁊ Dionisius q̄ ponit. x. ca. celestis ierarchie in eodem ordine esse primos medios ⁊ vltimos cui etiam necessario oportet assentire. tum ex immaterialitate eorum. tum etiaꝫ ex incorporalitate. Inspiciat q̄ vult dicta doctoris in. ij. di. ij. Et quia peccatum naturam nō tollit. ⁊ demones post casuꝫ data naturalia nō amiserūt vt sup̄ tactū ē ⁊ oꝑatōnes reꝝ sequūt̄ naturales eaꝝ ꝯditōes. iō sic ī natura sic ⁊ in operationib⁹ sunt varij ⁊ multiplices.

Congruit etiam hoc diuine sapientie vt ea q̃ ab ipso sunt ordinata sunt. Roma. xiij. que a deo sunt ordinata sunt. Et qz demones sunt a deo deputati ad exercendum homines ⁊ ad puniẽdum damnatos. Ideo in exercitijs eorũ ab extra quo ad homines sunt varij ⁊ multiplices. Congruit etiam ⁊ nequitie ipsorum. Quia eñ humano generi aduersantur. ideo cum ordinate impugnãt. ideo magis hominibus nocere estimant sicut faciũt. Unde cõstat spurcitijs illis nephandissimis nõ equaliter insistunt qõ etiam magis specificatur tali ratione. Nam cum operatio sequitur naturam rei vt dictum est. quorumcunq̃ sunt nature subordinate. oportet q̃ etiam operatões sibimuicem subordinentur sicut patet in rebus corporalibus. Quia enim inferiora corpora naturali ordine sunt infra corpora celestia. actiones ⁊ motus eorum subduntur actionibus ⁊ motibus celestium corporum. ⁊ qz vt dictum est demones naturali ordine inter se differunt. Ideo etiam naturalibus actionibus intrinsecis et extrinsecis presertim in huiusmodi spurcitijs peragendis. Ex quib̃ cõcluditur q̃ quia huiusmodi spurcitie plurimũ preter nobilitatez angelice nature exercentur cuz etiam in actibus humanis infimi ⁊ fetidissimi actus in se quidem considerando non q̃tum ad officium nature ⁊ procreatõnis reputantur. Demũ cum de quolibet ordine aliqui cecidisse credũtur non est inconueniens asserere q̃ illi demones qui de infimo choro ⁊ iterum illi qui infimi in illo existunt his spurcitijs ⁊ ab alijs deputantur ⁊ insistũt. Hoc etiam plurimũ est aduertendum. q̃ licz de incubis ⁊ succubis mulierib̃ infestos scriptura tradit. tamen nusq̃ legitur in vitijs q̃buscunq̃ contra naturam loquendo non solum de sodomitico sed etiam de quocũq̃ alio peccato extravas debitum perpere agendo se incubos ⁊ succubos fecisse. In quo maxima illorum peccaminũ enormitas ostenditur cũ indifferenter omnes demones cuiuscũq̃ ordinis illa peragere abhorrent ⁊ verecundum estimant. Et hoc videtur velle glosa sup Ezechielem. xix. vbi dicitur. Dabo te in manus palestinorum id est demonũ. qui etiaz erubescunt de via tua scelerata vicium contra naturam intelligens. ⁊ intuenti patet. q̃ de demonib̃ oportet auctoritatẽ intelligere. Nullum eñ peccatũ tam sepe deus reproba morte in multis condemnauit. Dicunt etiam nõ nulli ⁊ veraciter creditur q̃ nullus talis vicij postq̃ tẽpus mortalis vite xpi qõ ad annos xxxiij. extenditur in hoc scelere pseuerans excesserit nisi speciali gratia redemptoris poterit liberari qõ ex eo ptz q̃ octogenarijs ⁊ centogenerijs isto crimine inueniũtur sepe irretiti quibus tempus xpi qz vite mortũ disciplina fuit. et ideo illo spreto vix vnq̃ sine difficultate per maxima ab hoc scelere continebit. Sed ⁊ q̃ ordo sit inter eos etiaz ad officia exteriora quo ad impugnatõnes demonstrant eorum nomina. Nam licet vnum ⁊ idem nomen. scz diabolus multipliciter exprimatur in scripturis ⁊ hoc propter diuersas eorũ proprietates. Tamen his immundis operibus vnus presidere in scripturis tradit sicut etiã ⁊ certus alijs vitijs. Est eñ vsus scripture ⁊ locutionis quemlibet immũdum spiritũ nominare diabolũ a dya quod duo ⁊ bolus qõ est morsellus. quia duo occidit. scz corpus ⁊ animã. ⁊ fm ethimologiam. licet grece interpretatur diabolus clausus ergasculo ⁊ hoc sibi conuenit cum non permittitur sibi nocere q̃tum vellet. Vel diabolus quasi defluens. quia defluxit id est corruit specialiter ⁊ localiter. Nominat etiam demon id ẽ sapiẽs super sanguinez. vel sanguineus. s. super peccata q̃ sitit ⁊ procurat triplici scientia qua viget. scz subtilitate nature experientia temporũ ⁊ reuelatione bonorũ spirituũ. Nominat etiã belial qõ interptat absq̃ iugo vel absq̃ dominio qz pposse pugnat ꝓtra eũ cui deberet eẽ subiectus. Vocat etiaz beelzebub qõ interptat vir muscarũ id ẽ animarũ peccantiũ q̃ reliquerũt verum sponsum xpm. Item sathanas id est aduersarius. Unde. i. Pe. v. Aduersarius vester diabolus circuit ⁊c. Item behemoth id ẽ bestia. qz facit homines bestiales. Ipe tamẽ demon fornicationis ⁊ princeps illius spurcicij dicit asmodeus. qõ interptatur factura iudicij. qz propter hmõi vicium factum fuit terribile iudiciũ sup sodomã ⁊ quatuor alijs ciuitatibus. Sicut ⁊ demon supbie dicitur leuiathan. quod interptatur additamentum eorum. quia ⁊ lucifer tentans primos parentes de superbia promisit eis additamentum diuinitatis. De quo ⁊ per Esaiam dñs. Visitabo sup leuiathan serpentem veterẽ ⁊ tortuosum. ⁊ demon auaricie ⁊ diuitiarum dicitur mãmona. Quẽ ⁊ xps ĩ euãgelio explicit. mat. vi. Nõ potestis deo seruire ⁊c. Ad argumẽta ad primũ. q̃ qz bonũ põt inueniri sine malo. sed malũ nũq̃ inuenit sine bono. qz fundat super creaturam q̃ in se bona est. Et ideo demones inq̃tũ habẽt naturã bonam ordinati sunt ĩ naturalib̃ ⁊ in eorũ actionib̃. ad illud Job. x. pt dici. q̃ demones ad exercitiũ deputati nõ sunt ĩ inferno sed isto aere caliginoso.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

Unde hic habent ordinem inter se quē tunc in inferno non habebunt. Vel etiam dici potest q̃ etiam iam omnis ordo in eis cessat quo ad ipsam beatitudinem consequendam cum a tali ordine irrecuperabiliter ceciderunt. Et dici potest q̃ etiam in inferno erit inter eos ordo potestatis ⁊ penarum afflictionis inq̃tum aliqui ad affligendum animas deputabuntur ⁊ non alij. Sed hic ordo magis erit a deo q̃ ab ipsis sicut etiam ⁊ eorum tormenta Ad tertium cum dicitur q̃ superiores demones. quia magis peccauerunt ⁊ magis puniūtur etiam his actib̃ immūdis amplius deberent insistere. Respondetur. quia culpa ordinatur per penam ⁊ non per nature actum seu operationem. ideo non insistunt illis immūditijs ꝓter nobilitatem nature non ꝓter eorum culpam aut penam. Et licet omnes sunt spiritus impuri ⁊ ad nocendū cupidi tamen vnus amplius altero inquantū potiora naturalia sunt obtenebrata. Ad quartum dicit q̃ est concordia inter demones non amicitie sed nequitie ex qua homines odiūt ⁊ dei iustitie repugnat q̃tum possunt. Talis enim cōcordia inter impios reperitur vt eis se adiūgāt ⁊ subijciant ad ꝓpriam nequitiam exquendā quos potiores viribus vident. Ad quintuz licet carceralis mancipatio omnib̃ equaliter deputetur iam in aere ⁊ post in inferno. nō tamen ex hoc naturalia in eis sunt equaliter ad equales penas ⁊ officia eq̃lia ordinata. imo q̃to sunt nobiliores in natura et potiores in officio. tanto etiam grauiori subiecti tormento. Unde Sapiē. vi. Potentes potenter tormenta patientur.

Est ergo questio super influentias corporum celestiū in qua tres alij errores reprobantur. ⁊ est quinta in ordine.

Sed pro ampliori premissoꝝ declaratione etiam obuiandum quibuscunq̃ pretensis obiectionibus. Queritur de maleficorū operibus quo ad quintuplicem causam. quatuor ex illis reprobando ex quib̃ influere non possunt. quintam vero concludendo. s. virtutem intellectiuam ex qua fluere habent q̃ ⁊ licet bona sit ꝓm naturam. est tamen mala ꝓm volūtatem. quatuor aūt cause reprobanť cōtra illos q̃ aut maleficas aut eoꝝ opa esse negant. ⁊ sunt corporꝝ celestiū influentie. illorū corporꝝ ⁊ orbiū motores mouētia. hominum excrescens malitia. ⁊ imaginum ac characterꝝ ⁊ verboꝝ efficacia.

AA possit quoq̃ modo catholice censeri q̃ origo ⁊ multiplicatio maleficorū operum processerit ex influentijs corporum celestium seu ex superabundanti malicia hominum ⁊ non ex spurcitijs incuborū ⁊ succuborum demonum. ⁊ videtur q̃ ex ꝓpria malicia. Nam Augustinus in li. lxxxiij. q. dicit q̃ ad hominis volūtatē causa deprauationis eius redit siue aliq̃ siue nullo suadente deprauata sit. Sed maleficus deprauatur ꝑ peccatum. ergo causa illius non est diabolus sed volūtas humana. Ad idez dicit de lib. arb. q̃ quilibz est causa sue malicie. quod etiam ꝓbať rōne. Peccatū hominis ex li. ar. ꝓcedit. sed diabolus nō ꝑt li. ar. mouere. hoc em libertati repugnaret. ergo diabolus non pōt esse causa. nec illius cuiuscūq̃ alteri? pctī Preterea in li. de ecclesiasticis dogmatib̃ dr Non omnes cogitatōnes nostre male a diabolo excitanť sed aliquotiens ex nostri arbitrij motu emergūt. Demū q̃ ex influentijs corporꝝ celestiū possint oriri ⁊ nō a demonib̃ ꝓbatur. Sicut omnis multitudo reducitur ad vnū. ita omne multiforme reducitur in aliqd̄ vniforme principiū. Sed act? humani sunt varij ⁊ multiformes tam ad vicia q̃ ad virtutes. ergo videtur q̃ reducātur in aliqua principia vniformiter mota ⁊ mouentia. Sed talia non possunt assignari nisi ex motibus celestium qui sunt vniformes. ergo illa corpora sunt talium actōnum cause. Preterea. si celestia corpora non essent humanorum actuū ad virtutes ⁊ vicia cause. astrologi non adeo frequenter vera predicarent de bellorum euētibus ⁊ alijs humanis actibus. sunt ergo aliquo modo causa. Preterea corpora celestia mouentur a substātijs spiritualibus ꝓm theologos ⁊ philosophos omnes. Sed illi spiritus sunt superiores animabus nostris sicut ⁊ corpora celestia corporibus nostris. ergo ambo insimul habent imprimere in animam ⁊ corpus hominis ad causandam q̃scunq̃ actus humanos. Preterea corpora celestia possunt imprimere ī ipsos demones ad causandū certa maleficia. q̃ a fortiori ī ipsos homies. Assumptū ꝓbať ex tribz. Nam certi homines q̃ lunatici dicūtur infestantur a demonib̃ plus vno tpe q̃ alio qd̄ non facerent sed potius omni tpe molestarent nisi in certis lunationib̃ etiam ipis demones inquietarentur ad inferendum huiusmodi. probatur etiam ex nigromanticis qui certas constellationes obseruant ad inuocandū demomones q̃ nō facerēt nisi scirēt illos demones corpib̃ celestib̃ eē subiectos. Probať etiaz ex illo q̃ demones ꝓm aug?ī. x. de ci. dei. q̃busdā corpib̃ inferiorib̃ arcenť. s. herbis. lapidibus. animantib̃. ⁊ sonis quibusdam certis

et vocibus ⁊ figurationibas. sed cum corpora celestia sint virtuosiora q̄ꝫ corpora inferiora. Ideo multo magis actionibus corporum celestium. Et iterum amplius malefici subijciuntur vt eorum opera ex influentijs illoruꝫ corporum ⁊ non ex assistentia spirituū malorum proueniant. Fortificatur argumentum ex .i. Regū. c. xvi. vbi saul qui vexabatur a demone alleuiabatur quando dauid cytharaꝫ percutiebat coram eo ⁊ ꝙ recedebat spiritus malus. Sed contra. Impossibile est effectuꝫ sine causa sua producere. sed opera maleficorum sunt talia ꝙ non possunt nisi opere demonū fieri. patet ex descriptione operum maleficorum. ex Isido. libro. viij. ethimol'. Malefici dicūtur ob magnitudinem facinorum. Hi em̄ elementa cōcutiunt. mentes hominū turbāt ⁊ absq; vllo veneni haustu sola vi carminū animas interimūt ⁊c̄. Huiusmodi autem effectus non possunt ex influentijs corporum celestium mediante homine causari. Preterea philosophus in ethi. Difficile inq̄rit quid sit principium operatōnis in anima Et ostendit ꝙ oportet esse aliquod extrinsecum. Omne enim quod incipit de nouo habet aliquā causam. Incipit enim homo operari quia vult. Incipit autem velle. quia p̄cōciliatur. si autez preconciliatur ꝓpter aliquod concilium precedens. aut ergo est procedere in infinitū. aut oportet ponere aliquod principiū extrinsecū quod primo mouet hominē ad cōciliandū nisi forte aliquis dicat ꝙ hoc est a fortuna ex quo sequeretur omnes actus humanos esse fortuitos. quod est absurdum. Principiuꝫ ergo in bonis ad bona dicit esse deum qui non est causa peccati. In malis autem cum homo incipit agere velle ⁊ conciliari ad peccandū oportet ꝙ huius etiam sit aliqua causa extrinseca. ⁊ non potest esse alia nisi diabolus p̄sertim in maleficis vt supra patuit qꝛ corpus celeste nō potest ad tales actus influere. ergo patet veritas. Preterea cui⁹ potestati subiacet motiuū. eius potestati subiacet ⁊ motus qui a motiuo causat̄. Motiuum autem voluntatis est aliquid apprehensum ꝑ sensum vel intellectum quoꝝ vtrūq; subiacet potestati diaboli. Dicit em̄ Augustinus in libro. lxxxiij. q. Serpit hoc malum. s. quod est a diabolo per omnes additus sensuales. dat se esse figuris accomodat se coloribꝫ adheret sonis. latet in ira ⁊ in fallacia sermonis. odoribus se subijcit infundit saporibꝫ. ⁊ q̄busdā nebulis implet omnes meatus intelligentie. ergo videtur ꝙ in potestate diaboli est mouere volūtatem q̄ est directe causa peccati. Preterea omne quod se habet ad vtrūlibet indiget aliquo determināte ad hoc ꝙ exeat ī actū sed lib. arbi. hominis ad vtrūlibet se habet. s. ad bonuꝫ ⁊ malū. ergo ad hoc quod exeat in actum peccati indiget ꝙ ab aliquo determinetur ad malum. Maxime autem hoc videtur fieri a diabolo presertim in operibꝫ maleficorum cuꝫ eius volūtas est determinata ad malum. ergo videtur ꝙ mala voluntas diaboli est causa male volūtatis precipue in maleficis. ⁊ potest fortificari ratio per hoc ꝙ sicut bonus āgelus se habet ad bonum. ita malus angelus ad malum. Sed ille reducit homines ad bonum. ergo iste ad malum. est em̄ dicit Dyonisius lex diuinitatis immobiliter stabilita vt yma a summis perficiantur.

Responsio. quia questio quo ad originē maleficorum operum fundatur. super influentiam luminarium celestium ostenditur per reprobationem trium errorum qui hoc asserere conantur. scilicet planetarioꝝ genetaliacorum. ⁊ fatalium ordinem ponentiū hoc non esse possibile quo ad primū. Nam si queritur an ex impressione luminarium celestiū causetur in hominibus vicium maleficorum tunc ad diuersitatem morum attendendo ⁊ veritatem fidei saluādo oportꝫ sub distinctōne disserere videlicet ꝙ mores hominū a sideribus causari potest intelligi dupliciter. Aut necessario ⁊ sufficienter. Aut dispositiue ⁊ contingenter. Si dicatur primo modo tunc nō solum est falsum īmo hereticum. eo ꝙ christiane religioni adeo repugnat ꝙ etiam veritas fidei in tali errore saluari non potest. Ratio. Dum enim ponit omnia a sideribus necessario euenire. iam tollit meritum ⁊ per consequens demeritum. Tollit ⁊ gratiam ⁊ ꝑ consequens gloriam. Tum quia honestas moꝝ per hunc errorem preiudicium patitur dum culpa peccantis in sydera refunditur licētia maleficiendi sine reprehensione conceditur. ⁊ homo ad orandum ⁊ colendum sydera incuruatur. Si autem dicatur mores hominū a dispositionibus syderum variari dispositiue ⁊ contingenter sic potest habere veritatē quia nec rōni nec fidei repugnat. Planū em̄ est ꝙ dispositio corporis varia multum facit ad variationem affectionū ⁊ moꝝ anime. vt plurimuꝫ em̄ anima complexiones corporis imitatur. vt dicit̄ in sex principijs. Vñ ⁊ colerici sunt iracundi ⁊ sanguinei sunt benigni ⁊ melācolici sunt īuidi. flegmatici pigri. hoc autē nō ē necessario. anima em̄ dominat̄ suo corpi ⁊ maxime quando est adiuta per gr̄am Multos em̄ videmus colericos mansuetos

et melancolicos benignos. Quoniam ergo virtus corporum celestium opatur admixtionē et qualitatē complexionū. Hinc est q̃ p̃ consequens quodāmodo opatur ad qualitatem morum valde tñ de longinquo. Plus enī facit ad qualitatē ꝓplexionis virtus nature inferioris q̃ virtus sideris. Unde Aug⁹. v. de ci. dei. in solutōne cuiusdā questionis de duobus fratribus qui simul infirmabant̃ et curabantur: cum querebatur vnde hoc esset magis cōmendat rōem ipocratis q̃ astronomi. Ipocras enī respondit q̃ hoc erat ꝓpter similitudinem cōplexionis. Et astronomus respondit q̃ erat ꝓpter idemptitatē constellationis. Helius enī respondit phisicus. qr causam reddit magis ꝓriam et magis ꝓinquā. Sic ergo dicendū q̃ impressiones siderum aliquo modo disponūt ad maliciam maleficorum: siquidē aliqua influentia in eorum corporibus predominatur potius ad hmōi nephanda q̃ ad alia opa quecunq̃ viciosa seu virtuosa. que tñ dispositio nō debet dici necessaria ꝓrima et sufficiens. sed remota ⁊ cōtingens. Nec valet si quis obiiceret phm li. de ꝓrietatibus elementorum. vbi dicit q̃ regna vacua facta sunt et terre depopulate apud cōiunctionem iouis et saturni. arguendo quasi: qr talia ex libero arbitrio dependebant hoim ergo etiā influentie luminariū sup li. ar. haberent efficaciā. Rndetur enī q̃ phus p̃ hoc dictum nō vult innuere q̃ hoies illi non poterant resistere illius influentie constellatōnis ad dissensionē inclinantis. sed qr noluerunt quia sicut ptolomeus in almagesti. Sapiēs homo dñabitur astris. q̃uis enī cōiunctio iouis ⁊ saturni eo q̃ saturnus habet influentiā melancolicā et malam et iupiter valde bonā possit ad rixam vel discordiā hoies inclinare. illi tñ inclinationi hoies p̃ libertatē arbitrij pñt resistere et valde faciliter cum adiutorio gratie dei. Nec iterum valet si quis obiiceret dictum Dama. li. ij. c. vi. vbi dicit. constituuntur multotiens comete ⁊ signa quedā mortis regum. Respondetur enim q̃ etiam sequendo opinionem Damā. qui fuit vt patet in predicto libro cōtrarie opinionis vie philosophice siue non: nihil p̃ hoc concluditur quo ad necessitatem actuum humanorum. opinatur enim Damā. q̃ cometa nec naturaliter generatur nec est vna de stellis in firmamento positis. vnde nec eius significatio est naturalis nec influentia. Dicit enī q̃ comete nō sunt ex his que a principio genita sunt astra. sed diuina iussione ꝓm ipm tempus constituuntur et rursus dissoluuntur. hec Damasce. Prenunciat aūt deus p̃ tale signū mortem regis magis q̃ aliorum tum quia est ꝓsona communis. tum qr pt̃ ex hoc oriri turbatio regni De cuius custodia magis sollicitant̃ angeli ꝓpter cōmune bonū quorum etiam ministerio et generantur et dissoluunt̃. Sed nec phorum opinio obstat qui dicunt q̃ stella cometa sit impressio calida et sicca generata in superiori pte aeris ꝓpe ignem: ex cuius vapore calido et sicco globus illius vaporis adunatus apparet corpus stelle. Partes aūt illius vaporis discontinuate circa illū globum et longū ꝓtense in suis extremitatibus illi globo cōiuncte sunt quasi eius come. et ꝓm hanc positionem significat et causat non p̃ se sed per accidens mortalitatē ꝓuenientē ex infirmitatibus calidis et siccis. Et quia vt plurimū diuites nutriunt̃ calidis et siccis. Ideo illo tpe multi diuites moriuntur inter quos mors regum et principum est magis notabilis. et hec positio nec distat a positōe Dama. si quis bene cōsiderat: nisi quo ad operationē ⁊ coopationem angeli quā nec phi excludere possunt: immo vbi vapores nunq̃ in sua siccitate et caliditate ad generandū cometā ꝓcurrerent adhuc opatione angeli sepe cōcurrere habent causis p̃dictis sicut et stella que sancti Thome doctoris transitū indicauit que vtiq̃ nō ex superis in firmamēto positis prosilijt sed opatione angeli ex materia aliqua preiacente formata et officio pacto iterū resoluta fuit. Unde videmus q̃ ꝓm quācunq̃ istarū opinionum nullū penitus habēt celi luminaria dominium sup̃ li. arbitriū. Unde nec ꝓsequenter sup̃ malitiā ⁊ mores hoim. Nota insuper quare astronomi vt sepius vera predicunt et q̃ eorum iudicia vt plurimū sup̃ vnam prouinciam aut gentē vnius terre eueniūt. Huius rō est. qr enī sua iudicia sumunt ex astris que etiā habent maiorē influentiā capiendo ꝓbabiliorē non necessitantē in actibus tam nature q̃ voluntatis et in actibus hoim generalibus sicut vnius gentis vel ꝓuincie q̃ in ꝓticularibus vnius ꝓsone: quia maior effectus stellarum imprimitur in totā vnam gentē q̃ in vnum hoiem: et qr maior pars gentis vnius magis sequit̃ affectus naturales corporis q̃ vnus singularis homo. ideo ⁊c. sed hoc incidentaliter est tactū. Secunda via per quam prefata nostra catholica assertio declarat̃ est p̃ reprobationē errorū genitaliacorum et deam fortune colentiū mathematicorum. De quibus Isiō. viij. ethi. c. ix. genetaliaci dicūtur ꝓpter natalium consideratione siderū qui vulgo mathematici dicuntur. Fortuna vero vt ibidem

c

dicit.c.ij.a fortuitis nomen habere dicitur q̃ si deam quandã res humanas varijs casib̃ et fortuitis illudentem. Unde et cecam appellant eo q̃ passim in quoslibet incurrens sine vllo examine meritoꝝ et ad bonos et ad malos venit. hec Isidorus. Sed talem deã credere aut q̃ lesiones in corpibus et creaturis que ex maleficoꝝ operib̃ inferuntur non ab ipis maleficis sed ab ipsa dea fortune pueniret: sicut est idolatria. ita et asserere maleficas ipsas ad hoc esse natas vt talia per eas in mũdo exerceri possint. similiter a fide alienuꝫ existit immo et a cõmuni phoꝝ traditõne. si cui placet inspiciat doctorẽ sanctũ. li. iij. summe fidei cõtra gentiles. q. lxxxvij. et sequentibus. et inueniet plura. licet hoc vnicuꝫ ꝓpter eos qui fortassis copiam libroꝝ non habent nõ videtur obmittendũ. q̃ quia in hoie tria sunt vt ibi notatur que a tribus celestib̃ causis diriguntur. voluntatis actus. intellectus actus et corpis actus. quoꝝ principiũ a deo tm̃ et immediate. secundũ ab angelo. et terciũ a celesti corpe dirigitur. Nam electões et voluntates immediate a deo in bonis opib̃ diriguntur. dicente scriptura ꝓuerb. xxi. Cor regis supple. qd̃ maiori potentia videtur posse resistere eo minus alij nõ possunt: qꝛ in manu dñi et quocũq̃ voluerit inclinabit illud. Et apl's. Deus est qui opatur in nobis velle et ꝓficere ꝑ bona voluntate. Cognitio vero humana intellectiua a deo mediantib̃ angelis ordinatur. Ea vero que ad corpalia pertinẽt siue sint exteriora siue interiora in vsuꝫ hois venientia a deo mediantib̃ angelis et celestib̃ corpibus dispensant. Dicit enĩ beatus Dionisius. iiij. de diui. no. q̃ corpa celestia sunt cause eoꝝ que in hoc mundo fiunt: non tm̃ necessitatẽ inferentia. Et cum homo sit ordinatus ꝓm corpus sub corpibus celestibus. ꝓm intellectum vero sub angelis. ꝓm voluntatẽ aũt sub deo potest cõtingere q̃ homo spreta inspiratõne dei ad bonũ et illuminatione boni angeli ducatur affectõe corporali ad ea ad que influentia luminarium celi inclinant vt et sic tã voluntas q̃ intellectus malicia et erroribꝫ inuoluantur. Non est aũt possibile hmõi erroribꝫ quibus malefici irretiti sunt ex influentijs luminariũ celi inuolui licet ad fundendũ sanguinẽ vel furta aut latrocinia vel etiã incõtinentias pessimas ꝑpetrare possit quis ex illis inclinari sicut etiã ad alia quedã naturalia. Etiã vt Guil'. in de vniuerso dicit. Q̃ ꝑ experientiã habetur si meretrix nititur plantare oliuam non efficitur fructifera que tm̃ ꝑ castam plantata fructifera efficitur. Et aliquis etiam medicus in sanando. et agricola in plantando. ꝛ miles in expugnando aliqua ex impressione celestis corpis efficiunt que alij etiã easdem artes habentes efficere nõ possunt. Tercia via sumitur ex reprobatione fatalium effectuũ. Ubi notandũ q̃ fatũ esse aliquid vno modo catholice asseritur. Alio modo asserere est omnino hereticum. Si enĩ fatum estimetur esse ꝓm estimationem quorundã gentilium et etiã quorundam mathematicorũ qui putabãt q̃ ex vi positõis siderũ causaretur infallibiliter diuersitas morum: ita q̃ talis efficeretur necessario maleficus vel virtuosus in moribꝫ quia talẽ eum esse causaret vis que in dispositõne siderum sub qua talis vel conceptus vel natus esset cõprehenderetur. Et istam vim vocauerunt noie fati. Sed quia ista opinio non tm̃ est falsa immo heretica et omino detestanda ꝓpter incõueniencia que necessario sequerentur vt supra tactũ est circa reprobationẽ primi erroris. qꝛ videlicꝫ tolleretur rõ meriti et demeriti imo gratie et glorie et q̃ deus malorum nostroꝝ auctor esset et plura alia. Ideo fatum sic omino refutatur qꝛ nihil est. scõm quam acceptionẽ etiã Gregorio. dicit in Omel'. epiph. Absit a fidelium cordib̃ vt fatum aliquid esse dicant. et licet hec opinio videatur eadem esse cum prima que est planetarioꝝ. et hoc ꝓpter eadem incõueniencia que vtrobiq̃ cernuntur. tm̃ sunt diuerse quantũ inter se diuersificantur vis siderum ꝛ influxus generalis septẽ planetaꝝ. Si aũt estimetur fatũ esse ꝓm quandã dispositionẽ siue ordinationem causarum secundaꝝ ad ꝓducenduꝫ effectus diuinitus prouisos. Hoc modo fatum vere est aliquid eo q̃ ꝓuidentia dei ꝑ causas medias exequitur suos effectus. In illis videlicet q̃ scõis causis subdunt licet in alijs non vt est creatio: animaruꝫ glorificatio: et gratie collatio. Licꝫ etiã angeli ad gratie infusionẽ cooperari possunt intellectũ et voluntatis capacitatem illuminando et disponendo. et sic quedam ordinatio effectuũ vna et eadem dicitur ꝓuidentia et etiã fatum. Si enĩ consideratur vt est in deo sic dicitur ꝓuidentia. si autem ꝓm q̃ est in causis medijs ordinatis a deo ad effectus aliquos ꝓducendos sic habet rationem fati. Et hoc modo Boetius loquens de fato. iiij. de consol'. dicit. Fatum est rebus mobilibus inherens dispositio ꝑ quã ꝓuidentia suis queq̃ nectit ordinib̃. Sed tamen sancti doctores hoc nomine vti recusauerunt propter eos qui illud ad vim ꝓsitionis siderũ retorquebant. Unde Aug'. v.

de ciui. dei dicit. Si propterea quisq̃ res humanas fato tribuit. quia ipsam dei voluntatem vel potestatem fatum vocat sententiam teneat et linguam corrigat. Patet etiam ex p̃missis tacita responsio ad questionē. an omnia fato subdantur et an etiam maleficorum opera illi subdantur. Quia si fatum dicitur ordinatio causarum secundarum ad effectus diuinitus prouisos id est vbi deus disposuit per causas secundas producere effectus tales. sic inquam subduntur fato id est subdunt causis secundis: sic a deo ordinatis vt sunt influentie corporum celestium. Ea vero que immediate a deo fiunt vt est creatio rerū. glorificatio substantiarum spiritualium et alia huiusmodi non subduntur Et hoc est quod dicit Boetius vbi supra q̃ ea que sunt prime deitati propinqua fatalis ordinis mobilitatem excedunt. Unde maleficorum opera quia non subsunt secundis causis cum talia preter cursum cōmunem z ordinē nature euniunt. Ideo nec fato sed causis altis quo ad eorū originē necessario subduntur.

Consequenter q̃ nec huiusmodi maleficorum opera possint oriri aut causari a substantijs separatis que sunt motores orbium seu corporibus celestium: cuius opinionis fuit Auicen. et sui sequaces hac ratione moti. quia enim substantie ille separate altioris sunt virtutis animabus nostris et ab ipsa anima interdum cum fuerit in sua imaginatione ad solam quandā apprehensionem interiorem circa aliquod extrinsecum immutatur corpus proprium. interdum etiam alienum seu extrinsecū. verbi gratia. Aliquis ambulans supra trabem in alto positam cadit de facili. quia imaginatur casum ex timore. nō autem caderet si esset trabes illa posita super terram vbi casum timere nō posset. Item ad solam apprehensionem anime incalescit corpus vt in concupiscentibus vel iratis: aut etiā infrigidatur sicut in timentibus. potest etiam immutari ad aliquam egritudinem puta febrem vel lepram ex forti imaginatione et apprehensione ad tales egritudines. et sicut circa corpus proprium ita et circa alienum vt illud immutetur ad sanitatem vel egritudinem. et hic ponit causam etiam fascinatōnis de qua superius tactum est. Et quia scōm istam positionem effectus maleficarum haberent reduci ad motores orbium licet non precise ad ipsa corpa celestia. Ideo vltra illa que ibi tacta sunt Dicamus adhuc q̃ talia sic contingere est impossibile. quia cū motores orbium sunt substantie intellectuales et bone nō tam fm naturam q̃ et fm voluntatem quod patet ex earum operationibus ad bonum totius vniuersi. Illa autem creatura cuius ope magice operationes fiunt: et si sit bona fm naturam non tamen potest esse bona scōm voluntatem. Ideo non potest esse idem iudiciū de ambabus substantijs. Et q̃ non potest esse bona fm voluntatem probatur. Nam prestare patrocinium aliquibus in his que sunt contraria virtuti non est alicuius intellectus bene dispositi: talia autem fiunt in huiusmodi operationibus maleficorum. fiunt enim vt in secunda parte operis patebit plurima homicidia. fornicationes. puerorum et iumentorum occisiones et alia maleficia procurantur. vnde vtentes his artibus malefici a malefaciendo vocantur. non est ergo bene disposita scōm virtutem talis intellectualis natura cui? auxilio huiusmodi artes maleficarum innituntur: licet sit bona fm naturam. quia habet esse et illud omnia appetunt vt cuilibet intuenti patet. Item non est intellectus bene dispositi familiarem esse sceleratis et eis patrociniū exhibere et non quibusdam virtuosis. Huius autem operibus maleficorum vtuntur homines scelerati quia a fructibus eorū cognoscuntur. Auxilio autem substantiarum orbes mouentium: in bonum quelibet creatura inclinatur a natura. licet corrumpatur per accidens sepe. ergo ille substantie non possunt esse originalis causa maleficarum. Preterea intellectus bene dispositi est reducere homines in ea que sunt homini propria bona que quidem sunt bona rationis. abducere ergo ab istis et ptrahere ad alia minima bona est intellectus indecenter dispositi. Per huius autem artes non adipiscuntur homines aliquem profectum in bonis rationis que sunt scientie et virtutes sed in quibusdam minimis vt sunt deprehensiones et exercitia latronum et mille nocumentorum. ergo origo non est a substantijs separatis sed ab aliqua alia virtute non bene disposita scōm virtutem. Preterea non est bene dispositus fm intellectum qui per aliqua scelera cōmissa prouocatur ad auxilium alicui ferendum. Hoc autem fit in istis artibus maleficorum. nam vt patebit in executione harum fidem abnegant innocentes pueros occidunt. Substantie enim sepate que sunt orbium motores: propter suam bonitatem nobis maleficijs auxiliū prestant. Concludendo q̃ huiusmodi artes sicut nō possunt a corporibus celestibus ita nec ab eorū motoribus

oriri. et cū necesse habent oriri ex aliqua virtute alicui creature collate. et illa etiā non potest esse bona scōm voluntatez. licet sit bona scōm naturā. et huiusmodi creature sint ipsi demones: relinquitur q̄ eorū virtute huiusmodi fiant nisi fortassis adhuc obstat friuola estimatio q̄ ex hominū malicia concurrente super maleficorū verba cōminatoria z imagines repositas ad certū locū virtute quadā stellarū sequerentur. vt verbi gratia: quando maleficus diceret imaginē aliquā reponendo. faciā te cecam aut claudā et hoc cueniret. Tunc ideo cueniret q̄ talis a sua natiuitate ex virtute stellarū sortiretur pre ceteris hominibus talem virtutē. quantūcunqz alij talia verba proferrent et essent instructi per disciplinam ad proferendū. adhuc tū efficaces in huiusmodi operib̄ esse non possent. Ad que singula respondendo declarabitur. Primo q̄ ex malicia hoīm huiusmodi effectus causari non possunt. Secundo q̄ nec ex vocib̄ quorūcunqz hominū concurrente quacunqz constellatōe etiā ad quascūqz imagines.

Et primo q̄ non ex malicia quantūcunqz hūana possint oriri hmōi maleficorū opera sic declaratur. Nam malicia hoīs siue sit habitualis inquantū quis ex frequentatis actibus acquirit habituz inclinantē ad perpetrandū peccata nō ex ignorantia nec infirmitate. vnde censetur peccare ex malicia Vel sit actualis malicia que dicit ipa mali electio que etiaz ponitur peccatū in spiritū sanctū. nunq̄ potest circa ipsum maleficū tantū efficere q̄ talia opera vt sunt immutatōnes elementorū z lesiones circa corpora indifferenter hominū et iumentorū absqz assistentia alicuius altioris virtutis prouenient quod declaratur primo ex parte cause. secundo ex parte effectus maleficialis. Nam ꝗ quod non potest homo efficere absqz malicia puta per sua naturalia imminuta: minus potest per ipsa naturalia iam diminuta. Patet cū iam sit virtus actiua etiaz diminuta. Sed homo per peccata qualitercunqz per malitiā cōmissa diminuitur in bonis naturalibus. p batur auctoritate et ratione. Nam Dio. iiij. ca. de diui. no. dicit. Malū est defectus naturalis habitudinis. et loquitur de malo culpe. Unde et nemo noscens malū operatur illud: quod si operatur ex defectu operat. Ratio sic. Sicut se habet bonū gratie ad malū nature ita se habet malū culpe ad bonū nature. sed per gratiā diminuitur malū nature vt fomes qui est inclinatio ad culpam. ergo per culpam a fortiori diminuitur bonum nature. Nec obstatur si dicatur de fascinatōe que interdū procuratur ex inuultuatione seu inspectione alicuius vetule malicioſe puerum aspicientis vnde puer immutatur et fascinatur. quia sicut supra tactū est: hoc tantūmodo contingere potest circa pueros propter tenerā ꝓplexionē. Hic autē loquimur de corporum quorūcunqz hominū et iumentorū ac etiā elementorū ad grandiues immutationes. Si quis velit latius intelligere: inspici et doctorē sanctū in questionibus de malo. Utrū peccatū possit corrūpere totū bonū nature. 7c. Ex parte deniq̄ effectuū maleficialium declaratur. Naz ex effectibus deuenitur in cognitionē cause. Unde sicut illi effectus quo ad nos qui fiunt preter ordinez nature create nobis note per virtutē creature nobis ignote. licet non sint proprie miracula sicut illa que fiunt preter ordinē totius nature create qualia ꝓm potestatez operatur ille qui est supra omnē ordinē totius nature create qui est deus benedictus: scōm quā acceptionē dicitur. Tu es qui facis mirabilia magna solus. ita et maleficiales effectus dicuntur miraculosi inquantū fiunt ab aliqua causa nobis ignota et preter ordinē nature create nobis note. Ex quibus elicitur q̄ virtus corporalis hoīs ad huiusmodi opera causanda nō se extendere potest que semper hoc habet vt causa cum suo effectu naturali nota sit naturaliter absqz admiratione. et q̄ effectus maleficiales possunt aliquo modo dici miracula inquantū noticiā humanā excedunt patet ex se ipsis cum naturaliter non fiunt. patz et per omnes doctores. presertim Augustinū. in li. lxxxiij. q. vbi dicit. Q̄ magicis artibus fiunt miracula plerūqz similia illis miraculis que fiunt per seruos dei. Et iterū in eodē dicit. Magi faciunt miracula per priuatos contractus. boni christiani per publicā iusticiam. mali christiani per signa publice iusticie que omnia sic declarantur. Nam iusticia diuina est in toto vniuerso sicut lex publica in ciuitate. Virtus autez creature cuiuslibet in vniuerso se habet vt virtus alicuius priuate persone in ciuitate. Ideo boni christiani inquantū per diuinā iusticiā miracula faciunt dicuntur facere miracula per publicaz iusticiā. Magus autez quia operatur ex pacto inito cū demone: dicitur operari per priuatum contractū quia operatur per demonē qui sua naturali virtute potest facere aliquid preter ordinē nature create nobis note p virtutem creature nobis ignote. et erit miraculū

quo ad nos sed non simpliciter. quia nõ potest operari preter ordinẽ totius nature create et ꝑ om̃es virtutes creaturarũ nobis ignotarum. Sic enĩ solus deus dicitur facere miracula. Juxta illud. Tu es deus qui facis mirabilia magna solus. Mali autez christiani faciunt per signa publice iusticie. sicut inuocando nomẽ christi vel exhibendo aliqua sacramẽta. si cui placet inspiciat sanctũ Tho. in prima parte. q. cxi. ar. iiij. potest etiã attendere ea que in secunda parte operis. c. vi. deducẽtur inferius. Conseqnenter ꝙ nec ꝑ voces et verba cõcurrente virtute stellaꝝ.

Demum ꝙ nec ex vocibus quorũcunqꝫ hominũ cõcurrente quacunqꝫ constellatione super quascũqꝫ imagines Nam cum intellectus hoĩs huius dispositionis est ꝙ eius cognitio ex rebꝫ causatur cũ intelligentez necesse sit fantasmata speculari. Non est eius conditio ꝙ ex sua conceptione seu intellectuali operatõne intrinseca vbi illam solam per verba exprimeret res ab extra habeat causare. aut ꝙ conceptio intellectus expressa per verba haberent corpora immutare. Tales enĩ hoĩes qui talem haberent virtutem nõ essent nobiscũ vnius speciei: sed equiuoce dicerentur hoĩes. Preterea. si dicatur ꝙ illa efficiunt per verba cõcurrente virtute stellaꝝ a natiuitate vnde contingit ꝙ pre ceteris hominibꝫ dum ꝓferunt verba ꝙ per illa aliquid efficiunt cum tamen alij etiã ꝓferentes eadẽ non possent aliquã transmutationẽ efficere: quia virtus stellarũ a natiuitate eis non deseruit. Patet ex precedentibꝫ illa esse falsa ex reprobatione triũ erroꝝ. planetariorum. genetaliacoꝝ. et fatalem ordinẽ ponentium. Preterea cum verba exprimũt mentis conceptũ. et corpora celestia non possunt imprimere intellectũ nec etiaz eoꝝ motores nisi per se absqꝫ motione corpoꝝ celestiũ intellectum vellent illuminare et hoc solũmodo fieret ad opera bona. quia ad mala perpetranda nõ illuminatur intellectus sed obumbratur ꝙ non est officiũ bonoꝝ spirituũ sed malorum. Ideo patet ꝙ si verba eoꝝ aliquid efficiũt hoc nõ est vigore alicuius corꝑis celestis sed assistentia alicuius virtutis intellectiue que etiã et si sit bona scd̃m naturaz non tñ potest esse bona scd̃m voluntatẽ inquantum semper ad malũ machinatur. et talis erit demon vt supra ostensum est. Et ꝙ nec per imagines possint talia efficere quasi corpora celestia super ip̃as aliquid influerent quia hmõi imagines quantũcunqꝫ caracteribꝫ et figuris sint insignite sunt effectus hominis operantis per artem. Celestia autẽ corpora effectus causant naturales cuiusmodi non sunt effectus maleficoꝝ qui dicuntur maleficiales. vtpote in malũ creaturaꝝ preter consuetum ordinẽ nature ꝓsilientes: vnde nihil ad ꝓpositum. Preterea supra ostensum est etiã ꝙ duplices sunt imagines. astrologice et magice. que etiã ad bonum aliquod priuatũ obtinendum et non ad corruptionẽ ordinantur. Maleficoꝝ aũt imagines sunt om̃ino alterius cum semꝑ ad nocumentũ creaturaꝝ et ex demonũ iussu ad aliquẽ locum occulte reponuntur vt desuper ambulantes aut dormientes ledantur vt ipse malefice fatentur. vnde et ab ipsis demonibus efficiunt quicquid causant et non ex corpoꝝ celestiũ influentijs Ad argumenta. Ad primũ dictum Augustini est intelligendũ ꝙ causa deprauatõis hominis redit ad hoĩs voluntatẽ sicut ad causam effectuz perficientẽ. que ꝓprie dicitur esse causa. non sic aũt est causa effectũ ꝑmittentez vel disponentẽ vel conciliantẽ aut precipiẽtem quibus modis scz conciliatiue. dispositiue. et preceptiue diabolus dicitur causa peccati et deprauatõnis. Deus aũt solũmodo ꝑmissiue qui mala permittit ꝓpter bona. Juxta Augustinũ in ench̃. Diabolus aũt disponit interius suggerendo ꝑsuadit interius et exterius acrius stimulando. Precepit autez his qui ei totaliter se subdiderunt vt sunt malefici quibus non est opus interius instigari sed tm̃ exterius ꝛc̃. Et per hoc etiã ad secunduz ꝙ quilibet est causa sue malicie directe intelligendo. et ad probatõnes patet eadem responsio. quia licet repugnat libero arbitrio moueri per modũ p̃cipientis: non aũt per modum disponentis. Ad terciũ. Motus ad virtutes aut ad vicia dispositiue possunt causari ab influentijs corpoꝝ celestiuz. et capitur motus pro quadã naturali inclinatõne ad virtutes humanas et vicia. opera aũt maleficoruz qꝛ excedunt cõmunem ordinẽ nature. ideo illis influentijs subiacere non possunt. Ad quartum idem patet. quia sunt cause humanoruz actuũ corpora celestia. sed illa opera nõ sunt humanitus adinuenti. Ad quintũ ꝙ motores orbium possint imprimere in animas si intelligatur immediate sic imprimũt illuminando ad bonum et non ad maleficia vt supra tactũ est. Si autem intelligatur mediate tunc iuxta influentiã corpoꝝ celestiũ imprimunt indirecte et dispositiue. Ad sextuz. hoc ꝙ demones ꝑm certa augmenta lune homines vexant. ꝯtingit ꝓpter duo. Primo quidẽ

ad hoc vt infament creaturam dei scz lunam vt Hiero⁹. et Crisosto. dicunt. Secundo qr cum nō possint opari nisi mediantib⁹ naturalibus virtutib⁹ vt supra dictū est. Ideo considerant corporꝝ aptitudines ad effectus inducendos et qr cerebrū est humidissimū oīm ꝑtium corporis vt Aristo. dicit et naturales omnes. Ideo maxime subijcitur operatōi lune que ex sua ꝓprietate habet mouere humores. In cerebro autē ꝑficiuntur vires aīales. Et ideo demones ꝑm certa augmenta lune ꝑturbant hoīs fantasiam quando ꝯsiderant cerebrū ad hoc dispositū. Ad aliud ꝙ demones aduocati in certis ꝯstellatōib⁹ adueniūt faciūt ꝓpter duo. Primo vt hoīes in hunc errorem inducant ꝙ credunt aliqd̄ numen esse in stellis. Scd̄o qr ꝯsiderant ꝑm aliquas cōstellationes materiam corꝑalem magis esse dispositā ad effectus pro quibus aduocant̄. Ad terciū ꝙ sicut dicit Aug⁹. xxxvi. de ciui. dei. Per varia genera lapiduꝫ herbaꝝ lignorum aīalium carminū et instrumentoꝝ musicorum demones alliciuntur nō vt animalia cibis sed vt spūs signis inquantū scz hec eis exhibentur in signum diuini honoris cuius ipsi sunt cupidi. Tamen quia sepe obijcitur ꝙ demones possunt impediri ꝑ herbas et armonias a vexatione hoīm vt in argumēto allegatur de saul ꝑ armoniā citharis. Unde nituntur defendere ꝙ aliqui possent effectus maleficiales ꝓducere ꝑ certas herbas ⁊ occultas causas absqꝫ auxilio demonū tantūmodo ex influentia corporū celestium que plus possunt imprimere in hmōi res corporales ad effectus corꝑales quā in ip̄os demones ad ꝓducendum hmōi effectus maleficiales. Ideo latius cum sit respondendū est aduertendum ꝙ herbe vel armonie nō possunt sua naturali virtute totaliter excludere vexationem qua diabolus possit hoīem vexare si sibi ꝑmitteret̄ a deo vel angelis bonis. possunt tn̄ illam vexationē mitigare et ita parua posset esse vexatio illa ꝙ possent eam penitus excludere. sz hoc facerent nō agendo in ip̄m demonē cum sit spūs seꝑatus in quē non potest naturaliter agere quodcunqꝫ corpus. sed agendo in ip̄m vexatū a demone. Omnis enī causa limitate virttutis ꝓducere potest effectum intensiorē in materiam dispositā q̄ꝫ non dispositam. cui ⁊ consonat illud philosophi ij. de anima. Actus actiuoꝝ sunt in patiente predisposito. Demon aūt est agens limitate virtutis. ergo vexationē intensiorem facere potest diabolus in hoīe disposito ad illā vexationem siue ad illud ad qd̄ diabolus intēdit adducere quam in homine dispositionis cōtrarie. Puta diabolus potest vexare intensius passione melancolica hominē dispositū ad illam quā hoīem contrarie dispositionis Certum est autem ꝙ herbe et armonie multum possunt immutare dispositionē corporis. et ex ꝯsequenti motus sensualitatis. hoc patet de herbis cum quedam inclinant ad leticiam quedaꝫ ad tristiciā. et sic de alijs. Hoc etiam patet de armonijs ꝑ ph̄m. viij. pollit̄. vbi vult ꝙ diuerse armonie habent ꝓuocare diuersas passiones in homine. Hoc etiam refert Boetius in musica sua. Et autor de cœtu scientiarū vbi loquens de vtilitate musice dicit. ꝙ valet ad curandum vel alleuianduꝫ diuersas infirmitates. Et ita patere potest ꝙ ceteris paribus fit vexatio debilior. Non autem video quomodo herbe vel armonie possint in homine dispositionē aliquam causare ꝓpter quam homo nullo modo posset a demone vexari si tamen ꝑmitteretur. quia diabolus mouendo solum motu locali vapores et ipsos spiritus inordinato motu posset hominem multum vexare. Herbe autez vel armonie nullam dispositionez causare possent in homine sua naturali virtute per quam ꝓhibetur demon predictā cōmotionem facere Contingit tamen quandoqꝫ ꝙ diabolo non ꝑmittitur hominem vexare nisi vexatōne ita parua ꝙ ꝑ aliquam fortem dispositionez ad contrarium tolleretur totaliter. et tunc alique herbe vel armonie possent corpus hominis ita ad contrariū disponere ꝙ illa vexatio totaliter ammoueretur. ꝟbi gratia. Diabolus quandoqꝫ posset hoīem vexare vexatione tristicie ita debiliter ꝙ per aliquas herbas vel armonias que haberent causare dilatationē et diffusionē spirituum qui sunt motus cōtrarij tristicie totaliter ammouertur illa tristicia. Ex aūt Aug⁹. li. ij. de doctri. christia. condemnat ligaturas et quedam alia de quibus ibi diffusius scribit hoc attribuens arti magice. hoc est quantū ad illud ꝙ non possunt ex sua naturali ꝟtute. quod patz ex hoc ꝙ dicit sic. Ad hoc genus ꝑtinent omnes ligature atqꝫ remedia que medicoꝝ condemnat disciplina. In quo satis patet ꝙ illa cōdemnat quantū ad vsum respectu cuius non habent aliquā efficaciā ex sua naturali virtute. Quātum aūt ad illud quod. i. Regum. c. xvi. habetur. Ex saul qui vexabatur a demone alleuiabatur quando dauid cytharam ꝑcutiebat coram eo et ꝙ spūs malus recedebat ⁊c̄. Sciendum ꝙ bene verum est ꝙ per tactū cythare virtute naturali illius armonie alleuiabatur

aliquantulum afflictio saulis inquantum illa armonia aliqualiter dulcorabat appetitus eius per auditum: per quam dulcorationem reddebatur minus aptus ad illam vexationem. Sed q̃ spiritus malus recederet quando danid cytharisabat hoc erat propter vim crucis quod satis expresse dicitur in glo. vbi sic dicit. Erat danid in canticis musicis eruditus diuersorum sonorus rationabilis moderatusq̃ cõcentus. Unitatem essentie significat que varijs modis quotidie resonat. Danid malignum spiritum in cytharа compescuit: non quia tanta esset vis in cytharа sed in signo crucis qui in ligno crucis et cordarum extensione id est venarus gerebatur que iam tunc demones effugebat.

Sequitur quo ad ipsas maleficas demonibus se subijcientibus. Et est sexta quo ad questionẽ ꝛ secundum membrũ.

PRo tercia et annexa difficultate q̃ ad ipsas maleficas demonibus se subijcientibus plura super modũ aggrediendi huiusmodi spurcitias possunt difficultari. Primo ex pte demonis et corporis ab eo assumpti ex quo elemẽto sit illud formatum. Secundo ex parte actus. an semper cum infusione seminis ab altero recepto. Tercio ex parte temporis et loci an potius in vno tempore q̃z in altero exercear. Quarto an visibiliter quo ad circumstantes se agitat. Ex parte mulierum an tantummodo ille que ex huiusmodi spurcicijs procreantur a demonibus frequentantur. Secundo an ille que ab obstetricibus tempore partus demonibus offeruntur. Tercio an remissior sit in talibus ipsa venerea delectatio: Ad que omnia ad presens cum nõ sit respondendum eo q̃ tantũmodo generalitati studemus. ꝛ in secunda parte operis illa singula p eorum opera explanantur vt patebit in quarto capitulo vbi de singulis modis fiet mentio. ideo ad secundum principale tendamus Et primo cur in tam fragili sexu hoc genus pfidie inuenitur amplius q̃z in viris. Et erit questio prima generalis quo ad conditõnes generales mulierum. Secunda specialis cuiusmodi mulieres amplius inueniuntur superstitiose ꝛ malefice. Tercia singularis quo ad ipas obstetrices que oẽs alias in malicia excedunt.

QUo ad primum. cur in sexu tam fragili mulierum maior multitudo maleficarum reperitur q̃z inter viros. et quidem in contrarium argumenta deducere nõ expedit: cum ipsa experientia preter verborum et fidedignorum testimonia talia facit credibilia. Dicamus sexum non despiciendo in quo deus semper magna fecit fortia vt confundet. q̃ diuerse a diuersis super hec assignantur rationes. Semp tamen in principali concordantes. vnde et pro mulierum auisamento ipsa materia bene est predicabilis affectantq̃z audire vt experientia sepe docuit dũmodo discrete proponatur. Nam alii qui doctores hanc rationem tradunt. Dicũt enim tria esse in rerum natura. lingua. ecclesiasticus et femina. que medium in bonitate aut malicia tenere nesciunt. sz vbi limites sue conditionis excedunt. ibi quendam apicem et supremum gradum in bonitate aut malicia vendicant. In bonitate quidem quando a bono reguntur spiritu vnde ꝛ optima sunt In malitia vero quando a malo spiritu regũtur vnde et pessima efficiunt. De lingua enis patet cum eius ministerio plurima regna fidei christiane sunt subiugata vnde et apostolis christi in igneis linguis spiritussanctus visus est. Patet et in alijs sapientibus predicatoribus quotidie lingua canum vulnera ꝛ vlcera languentis lazari lingentes. Iuxta illud. Lingua canum tuorus ex inimicis animas eripientes. Unde et dux et pater predicatorum ordinis in figura catuli latrantis et accensam faculam in ore gestantis premonstratus est vt suo latratu vsq̃z in presens habeat lupos hereticos arcere a gregibus ouium christi. Patet et ex quotidiana experientia q̃ vnius viri prudentis lingua interdus infinitorum hominum strages prepeditur. propter que non immerito in eius cõmendationem Salomon ꝓuerb. decimo. plura cecinit. In labijs sapientis inuenitur sapientia. Et iterum. Argentum electum lingua iusti: cor impiorum pro nihilo. Iterum Labia iusti erudiunt plurimos: qui autem indocti sunt in cordis egestate morient. Cuius causa ibidem. xvi. subditur. quia hominis est p̃parare animum et deum gubernare linguã. De mala vero lingua inuenies Eccli. xxviij. lingua tercia multos cõmouit et dispersit illos a gente in gentem. ciuitates munitas destruxit. et domos magnatorus effodit. Et dicitur lingua tercia eorũ qui inter duas partes contrarias incaute vel maculose loquit. De secũdo sz ecclesiasticis intellige clericos et religiosos in vtroq̃z sexu. Criso. sup illud. Eiecit vendẽtes et ementes de tẽplo. Sicut

omne bonum a sacerdotio ita omne malum ab eo egreditur. Hiero⁹ in epl'a ad Nepocianum. Negociatorē clericū ex inope diuitem ex ignobili gloriosum quasi quandā pestem fuge. Et beatus Bernardus O mel'. xxiij. super Cant'. loquēs de clericis dicit. Si insurgeret apertus hereticus mitteret foras ⁊ aresceret. si violentus inimicus absconderent se forsitan ab eo boni. Nūc vero quomō abijcient aut quo abscondent se. Omnes amici et tamen omnes inimici omnes domestici et nulli pacifici omnes proximi et omnes que sua sunt querunt. Et alibi nostri prelati facti sunt pilati. nostri pastores facti sunt tōsores. Et loquitur etiā de prelatis religiosorum qui onera grauia inferioribꝫ imponunt digito aūt suo minimo nō tangerent. Et grego. in pasto. dicit. Nemo amplius in ecclesia nocet q̄ꝫ qui ꝑuerse agens nomen vel ordinē sanctitatis habet: delinquentē nanq̄ꝫ hunc redarguere nullus presumit. et in exemplū culpa vehementer extenditur qn̄ pro reuerentia ordinis peccator honorat'. De religiosis etiā dicit beatus Aug⁹. ad Uincentiū donatistā. Simpliciter fateor charitati vestre corā domino deo nostro qui testis est super animam meā ex quo deo seruire cepi quoniaꝫ difficile sum expertus peiores sicut et nō meliores q̄ꝫ qui in monasterijs defecerunt aut ꝓfecerunt De mulierum vero malicia disseritur. Ecc̄i. xxv. Non est caput nequius sup̄ caput colubri. et nō est ira super iram mulieris. Cōmorari leoni ⁊ draconi pl⁹ placebit q̄ꝫ habitare cū muliere neq̄ꝫ. Et inter plura que sequnt' ⁊ p̄cedunt ibidem de muliere nequam ꝯcludit Breuis est omnis malicia sup̄ maliciā mulieris. Hinc Crisosto. sup̄ Matth. xix. Nō expedit nubere. Quid aliud est mulier nisi amicicie inimica. ineffugabilis pena. necessariuꝫ malū. naturalis tentatio. desiderabilis calamitas. domesticū ꝑiculum. delectabile detrimentum. malū nature bono colore depicta? ergo si dimittere illam peccatū est cum oportet tenere iam vere tormentū necessarium est: vt aut dimittentes adulteria faciamus aut q̄tidianas pugnas habeamus. Tullius deniq̄ꝫ. ij. rhetorice dicit. Uiros ad vnūquodq̄ꝫ maleficium singule id est plures cupiditates impellūt. mlieres ad oīa maleficia cupiditas vna ducit. muliebriū enī vicioꝝ oīm fundamentū ē auaricia. et Sene. in suis tragedijs Aut amat aut odit mulier nihil terciū dedisse est: flere feminā est mendaciuꝫ. Duo genera lachrymaꝝ habentur in oculis feminaꝝ. veri doloris vnum. insidiarū aliud. mulier cū sola cogitat mala cogitat. De bonis aūt mulieribus tanta laus est vt etiā beatificasse viros legantur et saluasse gentes terras ⁊ vrbes Patet de Judith Delbora et Hester. Hinc apl'us. i. Corinth. vij. Siqua mulier habet virum ⁊ hic consentit habitare cum illa non dimittat virum: sanctificatus est enī vir infidelis per mulierē fidelem. Ideo Ecc̄i. xxvi. dicit'. Mulieris bone beatus vir numerus enī annoꝝ duplex. Multa ibi narrat laudabilissima ꝑ totum pene capitulū de excellentia bonarum. Et ꝓuerb. vlti. Ue mulieri forti. que omnia etiā in nouo testamento in feminis claruerunt vt in virginibus et alijs sanctis feīs que ꝑfidas gentes et regna ab idolatrie cultu ad christianā religionē deduxerunt. Si quis inspicere velit Uinc̄. in spe. histo. li. xxvi. c. ix. de regno vngarie per gillam christianissimā. Et de regno francorum per lothlidē virginē et clodoueo desponsatā inspiciat ⁊ mira inueniet. Unde quecūq̄ꝫ vituperatōes legunt' in ꝯcupiscentiā carnis interp̄tari pn̄t vt sp̄ mulier ꝓ carnis ꝯcupiscentia intelligatur. Juxta illud. Inueni amariorem morte mulierē. et bona mulier subiecta carnis ꝯcupiscentia. Sunt et alij alias rōes assignātes cur in maiore multitudine reꝑiantur femine superstitiose q̄ꝫ viri. et dicunt esse tres causas. Prima est. qꝛ prone sunt credendum. et qꝛ principaliter demon querit corrūpere fidem. ideo potius eas aggredit'. Uñ et Ecc̄i. xix. Qui cito credit leuis est corde ⁊ minorabitur. Scd̄a causa est qꝛ a natura ꝓpter fluxibilitatē ꝯplexionis facilioris sunt imp̄ssionis ad reuelatōes capiendas ꝑ imp̄ssionez sep̄atoꝝ spirituū qua ꝯplexione etiā cū bene vtuntur multū bone sunt: cum male peiores sunt. Tercia causa qꝛ lubricā habent linguā: et ea que mala arte sciūt eis ꝯparibꝫ feminis vix celare possunt. seq̄ꝫ occulte cū vires non habeant ꝑ maleficia vindicare querunt faciliter. Uñ Ecc̄i. xxv. vt supra. Cōmorari leoni et draconi plus placebit q̄ꝫ habitare cū muliere nequā. breuis omnis malicia sup̄ maliciā mulieris. Item potest et addi illa cum fluxibiles sunt ideo citius pueros demonibꝫ offerre possunt sicut et faciunt. Sunt et tercij alias rōnes assignantes quas predicatores caute debent ꝓponere et dicere. q̄ licet in veteri testamento scripture vt plurimū mala loquantur de mulieribus et hoc ꝓpter primam preuaricatricē mulierē scilicet euam et imitatrices eius tamen ex post in nouo testamento propter mutationē nominis vt eua in aue Et vt ait Hieronymus. Totū quod intulit

mali maledictio eue: totum abstulit benedi=
ctio marie. Unde plurima et semper laudabi
lia sunt de ipsis predicanda. Sed qz adhuc
modernis tpibus hec pfidia amplius in mu
lieribus q̃z in viris inuenitur vt ipsa experi=
entia docet. curiosius causam inuestigando
vltra premissa dicere possumus q̃ in omnib
viribus tam anime q̃z corporis cū sint defe=
ctuose non mirū si plura maleficia in eos q̃s
emulantur fieri procurant. quantū enī ad in
tellectum seu ad intelligendū spiritualia al=
terius videntur esse speciei a viris cui aucto=
ritas et ratio cum varijs scripture exemplis
alludit. Therentius ait. Mulieres ferme vt
pueri leui sententia sunt. Et Lactantius. iij.
institutionū. Nunq̃z aliquā mulierē philo=
sophiam sciuisse nisi temestes. Et Prouerb.
xi. quasi describens mulierē dicit. Est circu=
lus aureus in naribz suis: mulier pulcra z fa
tua. Ratio naturalis est. quia plus carnalis
viro existit vt patet in multis carnalib spur
citijs. qui etiā defectus notantur in forma=
tione prime mulieris cum de costa curua for=
mata fuit id est de costa pectoris que est tor=
ta et quasi ptraria viro. Et quo defectu etiaz
procedit q̃ cum sit animal imperfectū semp
decipit. Propter quod semp decipit Catho
instruit: insidias lachrymis tē. et illud. Duz
femina plorat: viruz decipere laborat. Patet
in vxore Sampsonis que multū infestans
cum ad declarandū sibi probleuma ꝓpositu
sodalibus ab eo expositu eis reuelauit et sic
decepit. Patet et in prima muliere q̃ ex natu
ra minorē habent fidē cum dixit serpenti in=
terroganti. quare non ederent de omni ligno
paradisi. respondit. de omni tē. ne forte mori
amur in quo ostendit se dubitare et nō fidem
habere ad verba dei que omnia etiā ethimolo
gia nois demonstrat. Dicitur enī femina fe. z
minus. quia semper minorē habet et seruat fi
dem et hoc ex natura quo ad fidelitatē. licet
ex gratia simul et natura fides in beatissima
virgine nunq̃z defecerat cum tamen in omni=
bus viris defecisset tempe passionis christi.
Mala ergo mulier ex natura cū citius in fi=
de dubitat etiā citius fidem abnegat quod est
fundamentū in maleficis. Quantum deniq̃z
ad aliam potentiā anime scilicet voluntatez.
ex natura cum odit aliquē quem prius amau
uit tunc estuat per iram et impatientiā. et si=
cut maris estus semper bulit z currit: sic talis
est tota impatiens. Alludit huic rationi au=
ctoritas diuersa Eccli. xxv. Non est ira sup
iram mulieris. Et Sene. trageō. viij. Nul=
la vis flamme tumidiq̃z venti tanta nec teli
metuenda torti quanta cum coniunx viduata
tedis ardet et odit. patet in muliere que fal
se accusauit ioseph et incarcerare fecit qz no=
lit sibi in scelus consentire adulterij. Genes.
xxx. Et reuera potissima causa deseruiens in
augmentū maleficaz est dolorosum duelluz
inter maritatos et non maritatas feminas et
viros. immo et inter ipsas feminas etiā san=
ctas: quid tunc de ceteris. Vides enī in Ge=
nesi. quanta fuit impatientia et inuidia sare
ad agar postq̃z concepit. Genes. xvi. Quan=
ta Rachel ad Lyam propter filios quos nō
habebat Rachel Genes. xxx. Quanta anne
ad fenennam fecundā ipsa sterili existente. i.
Regum. i. Quanta marie ad Moisen. Nu=
meri. xij. Unde murmurauit et detraxit mo
isi. ꝓpter quod et lepra percussa. Quanta mar=
the ad magdalenā ipsa sedente et martha mi
nistrante. Luce. x. Unde et eccli. xxxvij. Tra
cta cum muliere de his que emulatur. quasi
dicat. non est tractandū cum ea quia semper
emulatio id est inuidia est in mala muliere.
Et que inter se sic agitantur quanto magis
aduersus viros. Quare etiā vt narrat Vale=
rius. Foroneus rex grecoz die qua mortu=
us est dixit Leoncio fratri suo. ad summā fe
licitatē nihil mihi deesset si mihi semp vxor
defuisset. Cui leoncius. Et quomodo vxor
obstat felicitati? Et ille. Hariti hoc oēs sci=
unt. Et Socrates phus interrogatus si du
cenda esset vxor. Respondit. Si non capies
solitudo arbitrans excipiet. hic generis inte
rius hic heres alienus. Sed si ceperis illic
perpetua sollicitudo: conquestus querularū:
dotis exprobratio affiniū graue supercilium:
garrula socrus lingua. successor alieni matri
monij incertus liberoruz euentus: hec dixit
vt expertus. Nam vt ait Hieronymus con=
tra Jouinianuz. Hic socrates duas habuit
vxores quas ingenti patientia sustinens nō
potuit tñ ab earū cōtumelijs clamorib z vi=
tuperationib liberari. Unde quadā die ipis
querulantib contra eum et ipse domū egres=
sus vt earū molestias euitaret et ante domuz
sederet: pieceruit ille mulieres super eū aquā
immundaz super quo ipse non perturbatus
quia phus ait. Sciebā q̃ post tonitrua plu=
uie sequerentur. Et de quodā legitur cuius
vxor submersa erat in fluuio q̃ cū quereret
cadauer ei⁹ ad educendū de aq̃ ibat p fluium
ꝓtra aquā: et interrogatus causam cū res gra
ues descendant infra z nō supra] quare quere=
ret contra aquā. Respondit. Mulier ista in
vita semper fuit contraria dictis et factis si=
ue mandatis meis. ideo quero contrario mo

do si forte etiam mortua contrariam volun-
tatem vltra consuetum tenuisset. Et quidem
sicut ex primo defectu intelligentie abnega-
tionem fidei facilius viris incurrũt. Ita ex
secundo scz inordinatis affectẽibꝫ ⁊ passioni
bus varias vindictas querunt excogitant et
infligũt siue ꝑ maleficia siue alijs quibuscũ-
qꝫ medijs. Unde nõ mirũ tantã multitudinẽ
maleficaꝝ in hoc genere existere. Quantũ in
suꝑ defectũ in memoratiua potentia cũ hoc
sit in eis ex natura viciũ nolle regi sed suos se
qui impetus sine quacũqꝫ pietate ad hoc stu-
det et cuncta memorata disponit. Unũ theo-
phrastus. Si totam domũ ei ꝯmiseris serui
endũ: et si aliquid tuo arbitrio reseruaueris
etiã minimũ vel magnũ fidem sibi adhiberi
nõ putabit et iurgia concitet ei nisi cito cõsu-
leris parat venena auruspices ⁊ ariolos cõsu
lit. ecce maleficia. Sꝫ quale sit dominiũ mu
lierũ audi Tulliũ in paradoxa. Nũquid il-
le liber est cui mulier impat leges imponit ꝑ-
scribit iubet vetat quod ei videtur nec ille im
peranti aliq̃d negare ꝑt vel audet. Ego istuꝫ
non modo seruũ sed nequissimũ seruoꝝ ap-
pellandum puto licꝫ amplissima familia na-
tus sit. Unũ et Seneca in ꝑsona furiose me-
dee. quid amodo cessas sequere felicẽ impetũ
pars ista vltionis qua gaudes quota est ⁊c̃.
vbi multa ponit ostendens ꝙ mulier nõ vult
regi sed suo impetu ꝓcedere etiã in damnuꝫ
suũ sicut de multis legitur mulieribꝫ que vel
ob amorẽ vel dolorẽ. qꝛ vindictas facere nõ
potuerũt: seipsas occiderũt sicut et de laodice
narrat Hieronimꝰ suꝑ danielẽ. que existens
vxor regis Anntiochi regis syrie. zelans ne
plus amaret beronicem quam etiam habebat
vxorem beronicem et filiũ eius ex dicto anti-
ocho prius fecit occidi et post se ipam vene-
no occidit. Unde qꝛ nõ vult regi et suo im-
petu ꝓcedere. Ideo Crisosto. non immerito
dicit. O malũ omni malo peius mulier ma-
la siue illa pauꝑ sit siue diues. Si enĩ vxor
diuitis sit nõ cessat nocte et die virũ calidum
stimulare sermonibꝫ blanda nequiter et im-
portuna violenter. Si vero pauperẽ virum
habet ipm quoqꝫ ad iracundiã et rixas inci-
tare non desinit. Et si vidua sit ipa ꝑ semet-
ipam omnes despicit passim et ad omnẽ au-
daciam spũ suꝑbie imflãmatur. Queramus
inuenimus fere oĩa mundi regna ꝓpter muli-
eres fuisse euersa. Primũ enĩ ꝙ fuit regnũ fe-
lix scz Troye ꝓpter raptum vnius femine scz
helene destructũ est multis milibꝫ grecoꝝ oc
cisis. Regnum iudeoꝝ multa mala et exter-
minia habuit ꝓpter pessimam reginã iezabel
et filiam eius Athaliam reginam in regno
iude que occidi fecerat filios filij vt eo mor-
tuo ipsa regnaret sed vtraqꝫ occisa. Regnum
romanoꝝ multa mala sustinuit ꝓpter Cleo-
patram reginam egypti pessimaꝫ mulierem.
Et sic de alijs. Unde et non mirum si mun-
dus iam patitur ob malitiam mulierũ. De-
mum inspiciendo corporis ipsius carnalia
desideria. Unde innumera nocumenta vite
humane contingunt vt merito cum cathone
vticeñ. dicere possimꝰ. Si absqꝫ femina pos-
sit esse mundus conuersatio nostra non esset
absqꝫ dijs cum reuera si mulierum nõ essent
nequicie etiam tacendo de maleficis adhuc
ab innumeris periculis mundus remaneret
exornatus. Ualerius ad Rufinum. Chime
ram mulierẽ esse nescis sed scire debes ꝙ mõ-
strum illud triforme insigni venustetur facie
leonis olentis maculetur ventre capre viru-
lente cauda vipꝑere armetur. vult dicere. Ex
est aspectus eius pulcer. tactus fetidus. con-
uersatio mortifera. Audiamus et aliam pro-
prietatem per vocem. Nam sicut est mendax
in natura sic et in loquela. Nam pungit et ta
men delectat. vnde et earum vox cantui syre
narum assimilatur que dulci melodia transe
untes attrahunt et tandem occidunt. Occi-
dunt quidem quia et marsupia euacuant. vi-
res auferunt. et deum perdere cogunt. Iterũ
Ualerius ad Rufinũ. Hec loquens placet
delectatio et pungit delictũ. flos veneris rosa
est. qꝛ sub eiꝰ purpura multi latitant aculei.
Prouerb. v. Nitidius oleo guttur eius id ẽ
locutio nouissima eiꝰ amara quasi absinthe-
um. Audiamus et aliam in eius incessu sta-
tu et habitu ibi est vanitas vanitatum. Non
est homo in mundo qui tantum studet place
re deo benigno quantũ mulier etiam medio-
cris suis vanitatibus studet hominibꝫ place
re. De quo exemplũ in vita pelagie quando
dedita mundo discurrebat per anthiochiam
ornata nimis: quam sanctus pater nomius
nomine videns flere cepit et dixit socijs ꝙ to
to tempore vite sue tantam diligentiã nunq̃ꝫ
adhibuerat deo placere ⁊c̃. que demum orati
onibus eius conuersa est. Hec est de qua Ec
cle. vij. et de qua iam ecclesia lamentatur pro
pter ingentem multitudinem maleficarum.
Inueni amariorem morte mulierem que la-
queus est venatorum sagena cor eius. vincu
la sunt manus eius: qui placet deo fugiet il-
lam. qui autem peccator est capietur ab ea.
Amarior est morte id est diabolo. Apoc. vi.
Nomẽ illi mors. Nam licet diabolus indu-
xit euam ad peccandũ; eua tñ seduxit adam.

Et sicut peccatum eue non induxisset nobis mortem anime ⁊ corpis nisi subsecuta fuisset culpa in adam ad quā induxit eua et nō diabolus. ideo amarior morte. Iterū amarior morte. quia hec naturalis ⁊ interimit tm̄ corpus sed peccatum a muliere incohoatum occidit animā priuando gratia et corpus similiter in penam peccati. Iterum amarior morte quia mors corporalis est inimicus manifestus et terribilis. sed mulier inimicus blandus et occultus. Et ideo amarior et periculosior laqueus iam non dicitur venatorum sed demonuz. quia iam capiuntur hoīes nō solum per carnalia desideria eas videndo audiendo cum earum facies sit ventus vrens et vox serpentis sybulus. Juxta Bernardū. Verum etiā innumeros maleficiendo homines et iumenta. Sagena dicitur cor eius id est inscrutibilis malicia que in cordib̄ earuz regnat. Et manus sunt vincula ad detinendum vbi manum ad maleficiendū creaturā apponunt tunc diabolo cooperante hoc efficiunt quod pretendūt Concludamus. Omnia p carnalē concupiscentiā. que quia in eis est insatiabilis puerb. penul'. Tria sunt insatiabilia ⁊c. et quartū quod nunq̄ dicit sufficit' scz os vulue. Unde et cum demonib̄ causa explende libidinis se agitāt. Plura hic deduci possent sed intelligētibus satis apparet nō mirum q̄ plures reperiuntur infecti heresi maleficorz mulieres q̄ viri. Unde et consequenter heresis dicenda est nō maleficorz sed maleficarum vt a potiori fiat denominatio. Et benedictus altissimus qui virilem speciē a tanto flagitio vsqz in presens sic preseruat in quo vtiqz cum p nobis nasci et pati voluit: ideo et ipm̄ priuilegiauit.

Cuiusmodi mulieres amplius inueniuntur superstitiose et malefice.

Quo ad secundum cuiusmodi mulieres pre ceteris inueniuntur supstitiose et maleficijs infecte. Dicendū vt ex precedenti questione patuit. q̄ quia tria generalia vicia. scz infidelitas. ambitio. et luxuria precipue in malis mulierib̄ regnare videnť. Ideo ille pre ceteris maleficijs intendunt q̄ pre ceteris illis vicijs dedite sunt. Iterū quia inter illia tria vltimū amplius predominať. ideo quia insatiabile ⁊c. ideo et ille inter ambitiosas amplius infecte sunt que p explendis suis prauis cōcupiscentijs amplius inardescunt vt sunt adultere fornicarie et magnatorum concubine. et hoc ex septemplici maleficio vt in bulla tangitur: venereum actum et conceptus in vtero varijs inficiendo maleficijs. Primo mentes hominum ad inordinatum amorem ⁊c. immutando. Secundo vim generatiuam impediendo. Tercio membra illi actui accomoda auferendo. Quarto homies prestigiosa arte in bestiales formas mutando. Quinto vim generatiuaz quo ad femellas destruendo. Sexto abortum procurando. Septimo infantes demonibus offerendo absq̄ alijs animalibus et terre frugibus quib̄ varia nocumenta inferunt. de quibus in sequentib̄ tractabitur. sed ad presens de nocumentis hominum demus rationes. Et primo conclusio super eos quos maleficiunt ad amorem vel odium inordinatum et post eadem materia pro maiori intelligentia sub difficultate est discutienda. conclusio aūt hec est. Nam sanctus Tho. in. iiij. di. xxiiij. de impedimento maleficiali ptractans sicut ostendit quare permittitur diabolo a deo maior potestas maleficij super actus venereos hoīs q̄z sup alios: rōnes assignando. Ita dicere a simili oportet q̄ he mulieres amplius infestantur que his actibus amplius deseruiunt. Dicit enim q̄ quia corruptio peccati prima per quam homo factus est seruus diaboli in nos per actum generantem deuenit. Ideo maleficij potestas permittitur diabolo a deo in hoc actu magis q̄z in alijs sicut etiam in serpentibus magis ostenditur virtus maleficiorum vt dicitur q̄z in alijs animalibus. quia per serpentem diabolus tanq̄z per suum instrumentum mulierem tentauit. Unde etiam vt postea subdit. licet matrimonium sit opus dei tanq̄z ab eo institutum. adhuc per opera diaboli interdum destruitur. Non quidem per violentiaz quia censeretur sic fortior deo. Sed ex diuina permissione p curando impedimentū actus coniugalis vel temporale vel perpetuum. ex quibus hoc qd̄ experientia docet: dicamus q̄ propter huiusmodi spurcitias explendas tam erga se q̄z et seculi potentes cuiuscunqz etiam status ⁊ cōditionis innumera maleficia pertractant eorum animos ad amorem hereum vel philocaptionem adeo immutando vt nulla confusione aut persuasione ab eis desistere valeant. Ex quibus etiam et exterminium fidei seu periculuz intolerabile quotidie imminet q̄ eorum animos immutare taliter sciunt q̄ eis nullum nocumentum siue per se siue ab alijs fieri permittant sicqz quotidie crescunt Et vtinam experientia nos minime edocuisset: immo et odia talia etiam in sacramento

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

matrimonij coniunctis suscitata p maleficia et similiter infrigidatōnes generatiue potentie. vt nec redditionē nec exactionē debiti matrimonialis locum p prole habere valeant. Sed quia amor et odium in anima existunt quā etiā demon intrare nequit: ne alicui hec quasi incredibilia videantur sub questione sunt discutienda cū etiā opposita iuxta se posita magis elucescunt.

Questio: an malefice mentes hoīm ad amorē vel odiū valeant immutare? Et est septima in ordine.

Queritur an demones p ipas maleficas mentes hoīm ad amorem vel odiū inordinatū immutare et incitare valeant? Et arguitur q̄ non ꝓm pmissa. Tria sunt in hoīe voluntas. intellectus et corpus. Primū deus sicut habet p se regere. qz cor regis in manu domini. ita secundū p angelū illustrare et ipm corpus p influx⁹ celestiū corpor dirigere. Preterea intra corpa demones nō pnt esse illa immutando. ergo minus infra animaz eius potentijs odium vel amorē immittendo. Patet ꝓna. qz ex natura maiorē habent potestatē supra corporalia q̄z supra spiritualia. et quidē q̄ non pnt immutare supra patuit in plerisq̄z locis quia nullā formam substantialē vel accidentalem inducere pnt nisi adminiculo alicuius alterius agentis. sicut etiā quilibet alius artifex. est etiā ad idem. c. xxvi. q. v. epi. in fi. Qui credit aliquā creaturaz posse transmutari in melius vel in deterius nisi ab ipo oīm creatore infideli et pagano deterior est. Preterea. omne agens ex ꝓposito cognoscit suū effectū Si igitur diabolus posset mentes hoīm immutare ad odiū vel amorem: posset internas cogitatōes anime videre q̄ est cōtra illud qd in li. de ecclesiasticis dogmatibꝫ dicit. Diabolus internas cogitatōes nō pt videre. Et iterum ibidem. Non oīnes cogitatōes nostre male a diabolo excitantur. sed aliquotiēs ex nostri arbitrij motu emergunt. Preterea. amor et odium sunt circa voluntatē que radicatur in anima. ergo non pnt causari a diabolo quacunq̄z arte. tenet ꝓsequentia. qz illa bi anime. vt dicit Augustin⁹. illi soli est possibile qui eam creauit. Preterea. si dicatur q̄ potest mouere sensitiuas interiores et sic cōsequenter voluntatē nō valet. quia vis sensitiua est dignior q̄z vis nutritiua. Sed diabolus nō potest formare actū virtutis nutritiue vt formet carnem aut os. ergo etiā non pt causare aliquē actum interiorum virium anime. Sed cōtra. Diabolus non solū visibiliter sed etiā inuisibiliter hoīes tentare dicitur hoc aūt falsum esset nisi interius circa aīam et eius potentias aliquid causare posset. Preterea. Damasce. in suis sententijs. Oīs malicia et omnis immundicia a diabolo excogitata sunt. Et Dio. iiij. c. de di. no. multitudo demonū causa oīm malorū et sibi et alijs est. Responsio. Hic primo danda est distinctio de causa. et secundo qualiter pt interiores potentias anime immutare que dicunt sensitiue interiores. et sic tercio ꝓcludetur/ ꝓpositum. Quo ad primū ꝓsiderandū est q̄ causa alicuius pt aliquid dici dupliciter. Uno modo directe. Alio modo indirecte. Indirecte quidē sicut cum aliqd agens causat aliquā dispositionem ad aliquē effectū dicitur esse occasionaliter et indirecte causa illius effectus. sicut si dicatur q̄ ille qui secat ligna est occasio cōbustionis ipsor. et hoc modo dicerere possumus q̄ diabolus est causa oīm peccator nostrorum. qz ipe instigauit primum hoīem ad peccandum ex cuius peccato consecuta est in toto genere humano quedā pronitas ad oīa peccata. et sic intelligenda sunt verba Damā. et Dio. Directe aūt dicitur aliquid esse causa alicuius inquantum opatur directe ad illud: et hoc modo diabolus nō est causa oīnis peccati. Non enī oīa peccata cōmittuntur diabolo instigante sed quedam ex libertate arbitrij et carnis corruptōne. Quia vt Orige. dicit. Etiā si diabolus nō esset hoīes haberent appetitū cibi et venereor et hmōi. circa que inordinatōnes multe ꝓtingunt nisi p rōnem talis appetitus refrenetur. et maxime pīsupposita corruptōne nature. Refrenare aūt et ordinare hmōi appetitum subiacet li. ar. sup quem etiā diabolus minus habet potestatem. Sed quia p hanc distinctionē nō possumus discernere qualiter interdū amor hereos seu philocaptio ꝓcurari pt. Est vlterius aduertendum q̄ diabolus licet nō possit esse causa illius inordinati amoris directe cogendo hoīs voluntatem potest tn esse p modum pīsuadentis Et hoc iterū dupliciter. scz visibiliter et inuisibiliter. Uisibiliter sicut cum in aliqua specie hoīs sensibiliter apparet etiā ipis maleficis et eis sensibiliter loquitur z pīsuadet peccatū sicut tentauit primos parentes in paradiso in specie serpentis: christum in deserto in aliqua specie visibiliter ei apparens. Et quia nō est putandū q̄ solū sic pīsuadeat hoīem. qz sequeretur q̄ nulla alia peccata fierēt ex instructione diaboli nisi que diabolus visibiliter

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

apparens psuaderet. Ideo dicendũ est q̃ etiã
inuisibiliter instigat hoiem ad peccandũ. qõ
quidẽ fit dupliciter. p modũ psuasionis et p
modũ dispositõis. Per modũ psuasionis si-
cut cũ ponit aliq̃d virtuti cognitiue vt bo-
nũ. et ꝗ pt fieri tripliciter. qz vel ponit ẕtuz
ad intellectũ vel quantũ ad sensuz interiorẽ.
vel quantũ ad sensum exteriorẽ. Quantũ ad
intellectũ quidẽ. qz intellectus hũanus pt ad
iuuari ab angelico intellectu bono vel aliq̃d
cognoscendũ p modũ illuminatõis cuiusdã
vt Dio. dicẽ. Rõ qz sicut intelligere ꝓm phm
est quoddã pati. Ideo pt imprimere in intel-
lectũ aliquã speciẽ: vñ actus intelligendi eli-
citur. Et si dicat q̃ etiã diabolus hoc facere
possz sua ꝗtute naturali q̃ nõ est diminuta. vt
ptz ex pcedentib̃. Dicendũ q̃ nõ pt p moduz
illuminatõis sz p modũ psuasiõis. Rõ. qz in-
tellectus hois est istius ꝓditõis: q̃ quãto ma-
gis illuminat tãto magis cognoscit verũ: et
quãto magis cognoscit verũ tãto magz pt si-
bi cauere a deceptõe. Et qz hãc deceptõz dia-
bolus finaliter intẽdit. ideo quecũq̃z ei⁹ psua
sio nõ pt dici illũinatio licz possit dici reuela
tio inẕtũ p impssionẽ quandã in vires sensi-
tiuas interiores aut exteriores vbi visibiliter
psuaderet aliq̃d impmeret. vñ intellectualis
cognitio psuaderet ad aliquẽ actũ exercendũ
qõ q̃liter fieri pt videlicz vt in vires interio-
res aliq̃d impmere possit. Aduertendũ est q̃
qz corpalis natura nata est naturaliter moueri
localiter a spũali. Patz ꝗ in corpib̃ nr̃is que
ab aiab̃ mouent̃ sil'r in corpib̃ celestib̃. Nõ
est aũt apta nata formari ab ea ĩmediate. et lo
quimur pcipue de formis a foris manendo
nõ ab informãdo vñ oportz q̃ pcurrat aliqõ
corpale agẽs. vt pbat in. vij. meth. Materia
corpalis naturaliter obedit bono vel malo an
gelo ad motũ localẽ q̃ stãte qz demones sic p
motũ localẽ semina colligere pñt z piungere
seu adhibere aliq̃b̃ effectib̃ mirabiliter facien-
dis vt de magis pharaonis ptigit vbi pdu-
xerũt serpẽtes z vera aialia vbi debita actiua
debitis passiuis piungebãt. Ideo q̃cunq̃z ex
motu locali materie corpali accidere pñt ni-
hil phibet p demones fieri nisi diuinit⁹ im-
pediant̃. Quo iterũ stãte si volum⁹ intellige
re quõ pt fantasiã hois z interiores potẽtias
sensitiuas incitare ad apparitões z impetuo-
sos actus p motuz localẽ. Notandũ q̃ sicut
phs in li. de som. et vigil'. assignat causam ap
paritõis somnioꝝ p motuz localẽ ex eo q̃ cũ
aial dormit descendente plurimo sanguine
ad principiũ sensitiuũ sil' descendunt motus
siue impssiones relicte ex sensibiliũ motõib̃
pteritis et que pseruate fuerũt in spiritib̃ siue
virtutib̃ sensibilib̃ interioribz q̃ sunt fanta-
sia seu imaginatio q̃ idẽ sunt ꝓm sanctũ tho.
vt patebit. Est enĩ fantasia seu imaginatio q̃
si thesaurus quidã formarũ p sensum accepta
rum. Vñ ptingit q̃ ita mouẽt principiũ ap-
prehensiuũ. i. potentiã pseruatoriã specierũ q̃
apparẽt in fantasijs ita recenter ac si tũc prin
cipiũ sensitiuũ a reb̃ ipis exterioribz recenter
immutaret̃. Verũ est q̃ nõ oẽs hec intelligũt:
sz si quis se occupare vellet psiderare haberet
numerũ z officiũ sensuũ interiorũ. q̃ ꝓm Auic-
ceñ. in li. de aia licet dicat esse quinqz. scz sen-
sum pmunẽ: fantasiã: imaginatiuã: extimati-
uam: memoriã. Tñ ꝓm beatũ Tho. in prima
pte. q. lxxix. dicit esse quattuor tñ eo q̃ potẽ-
tiam imaginatiuã z fantasiã ponit vnã: timet̃
plicitas ideo obmittit̃ declaratio. eo q̃ etiaz
qz in plerisqz locis de his ptractat̃. tantũmo
do hoc qõ dictũ est fantasiã esse thesaurũ for
marũ z alicui videret̃ memoratiuã esse hmõi:
distingue. qz fantasia est thesaurus seu pser-
uatoriũ formarũ p sensum acceptarũ. memo-
ria aũt thesaurus intentionũ q̃ p sensum nõ
accipiunt̃. Quis enĩ videns lupũ fugit non
ꝓter indecentiã coloris aut figure q̃ sunt for
me recepte a sensibus exterioribz z reposite in
fantasia: sed fugit qz inimicus nature et hoc
habet p quandã intentionẽ z apprehensionẽ
ex estimatiua q̃ apprehendit vt nociuũ z canẽ
vt amicũ. sz pseruatoriũ illarũ intentionuz est
memoria. qz recipe z retinere in corpalib̃ re-
ducuntur ad diuersa principia. nã humida
bñ recipiũt z male retinẽt. ecõtrario aũt est de
siccis. Ad ꝓpositũ hoc qõ ptingit in dormi-
entib̃ de apparitõib̃ somnioꝝ ex spirituũ. i.
specierũ in pseruatoriis repositarũ z hoc ex na
turali motu locali ꝓter pmotõez sanguinis
et humorũ ad principia illa. i. ad virtutes sen
sitiuas interiores. et dicimus motu locali in
trinseco in capite et in cellulis capitis. Hoc
etiã pt accidere ex psil motu locali p demo-
nes pcurato. et nõ tñ in dormientib̃ sz z vi-
gilantibus in quib̃ demones pñt admouere
et cõmouere interiores spũs et humores vt
species pseruate in cõseruatoriis educant̃ de
thesauris ad pncipia sensitiua. i. ad virtutes
illas imaginatiuã z fantasticã vt res aliquas
habeat talis imaginare. et talis dicetur inte-
rior tentatio et nõ mirũ q̃ demon hoc possit
sua naturali virtute cũ quilibet hõ p se vigi-
lans et vsum rõnis hñs per voluntariã com
motionẽ specierũ pseruatarũ educere pt de su-
is thesauris scz pseruatoriis hmõi species vt
res aliquas ad suũ placituz imaginetur. quo

d

stante vt iam clare intelligit materia de amo
re hereos. Nam qr demones vt dictū ē ꝯmo
uere pñt hmōi species ꝛc. faciūt ista duplicit
Aliqñ absqꝫ ligamine vsus rōnis vt de ten=
tatione dictū est et ꝑ exemplū de volūtaria ad
hesione que interdū fit. aliqñ aūt ꝙ totaliter
vsus rōnis liget. et hoc etiā possumus exem=
plificare ꝑ naturales quosdaꝫ defectus vt in
freneticis ꝛ ebrijs. ergo nō mirū ꝙ demones
sic ligare pñt deo ꝑmittente vsum rōnis. et ta
les dicunt arrepticij ꝛ inde arrepticius ab ar
ripio pis. qr arreptū a demone et hoc dupli=
citer. vel absqꝫ malefica ꝛ maleficio. vel cū ea
absqꝫ maleficio. qr vt phs in pfato li. dicit ꝙ
aliqs in passione existēs a modica silitudine
mouet sicut amās ex modica silitudine ama=
ti ꝛ sic etiā odiū habenti. Ideo demones qui
ꝑ actus hoīm expiunt quibꝫ passionibꝫ ma=
gis subdunt illos ad hmōi amorē vel odiuꝫ
inordinatū instigāt eo fortius in eoꝝ imagi=
nationē et efficacius imprimēdo hoc qđ intē
dunt quāto etiā id facilius pñt. Facilius aūt
pñt quanto etiā amās facilius speciē reserua=
tā ad principiū sensitiuū. i. imaginatōꝫ edu=
cit ꝛ in eius cogitatōe delectabilius moratur
Cū maleficio vero qñ talia ꝑ maleficas ꝛ ad
maleficaꝝ instantiā ꝓpter pactū initū cū eis ꝓ
curat. de quibꝫ enumerare pre multitudie taꝫ
in spūalibꝫ q̄ꝫ secularibꝫ nō ē possibile. Quot
enī adulteri pulcerrimas vxores dimitentes
in fetidissimas alias inardescūt. Nouimus
vetulā tres successiue abbates vt publica oīm
fratrū fama in illo monasterio etiā in hodier=
num diē refert nō solū in his maleficiasse sꝫ ꝛ
interemisse: et quartū iam sili mō dementasse
qđ et ipa publica voce fatet nec veretur dice=
re feci et facio nec desistere a meo amore pote=
rūt quia tantū de meis stercoribꝫ comederūt
quantitatē ꝑ extensuꝫ brachiū demonstrādo.
Fateor aūt qr nobis nō aderat vlciscendi et
inquirendi sup eā facultas ideo adhuc supest
Et qr dictū fuit in pncipio distinctōis ꝙ in=
uisibiliter instigat diabolus hoīem ad peccā
dum nō solū ꝑ modū ꝑsuasionis vt dictū est:
imo etiā ꝑ modū dispositōis. licꝫ nō deseruit
ad ꝓpositū tñ sic declarat. Per ꝯsilem enī ad=
motionem spirituū ꝛ humoꝝ facit aliqs ma
gis dispositos ad irascendū vl ꝯcupiscendū
vel ad aliqd huius. Manifestū est enī ꝙ cor
pore aliqliter disposito est hō magis pronus
ad ꝯcupiscentiā ꝛ iram ꝛ hmōi passiōes: qui=
bus insurgentibꝫ hō disponitur ad ꝯsensum
Sꝫ qr pcedentia difficile est pdicare ideo fa=
ciliori modo ꝓ ꝓpli auisamento sunt declarā=
da. et quibꝫ remedijs possint tales maleficiati
liberari tractatur in tercia pte.

Modus ꝓponendi premissa de amore he=
reos in sermonibꝫ ad ꝓplm.

Predicator de supradictis sic mouet
questionē. An catholicū sit asserere ꝙ
malefice valeant ad amorē alienaꝝ fe
minarū inordinatū mentes hoīm immutare
et eoꝝ corda sic succendere vt nulla ꝯfusione
plagis verbis aut factis ad desistendū valeāt
cogi? et silr ad odiū inter mrimonialiter con
iunctos incitare vt nec redditōis nec exactio
nis debiti mrimonialis locū ꝓ prole habere
valeāt? quinimo interdū eos oportet currere
ad amasias in tempeste noctis silentio ꝑ mul
ta terraꝝ spacia? Sup que si voluerit argu=
mēta aliqua ex pcedenti q̄stione sumat. si nō.
dicat tm̄modo ꝙ questiōes iste patiunt diffi=
cultates ꝓpter amorē ꝛ odiuꝫ qui cū fundant
in voluntate q̄ in suo actu semp libera est nec
cogi pt ꝑ aliquā creaturā nisi a deo qui eā re=
gere pt. vñ nec demon vel malefica eius vir=
tute ad amorē vel odiū voluntatē cogere vi=
detur. Itē qr volūtas sicut et intellectus sub
iectiue existunt in aīa. et illabi aīe illi soli est
possibile qui eā creauit. ideo difficultatē pa=
titur questio quo ad veritates enucliandas
in suis ptibꝫ. his tñ nō obstantibꝫ dicendū est
primo sup philocaptōꝫ ꝛ odiū. scđo sup ma=
leficiū generatiue potentie. De primo ꝙ licet
in intellectū ꝛ voluntatē hoīs immediate de=
mon nequeat opari tñ ꝑm oēs doctores theo
logos in. ij. sen. de virtute demonis in opan=
do in corpus ꝛ in potētias corpis siue corpi
alligatas siue sint sensus interiores siue exte
riores ꝑmittente deo agere valēt. Hoc ꝓbat
auctoritate ꝛ rōe ex pcedenti questione si pla=
cet inueniet: si non. dicat auctoritatē ꝛ rōnem
Job. ij. Demoni dixit deꝰ. Ecce in manu tua
id est in ptāte est Job. et hoc erat quo ad cor=
pus. qđ ptꝫ. qr in aīam noluit dare. vñ dixit.
verūtñ aīaꝫ eius serua. i. illesam serua. Rō qr
enī dedit in corpus dedit etiā sup oēs poten=
tias corpi alligatas. vt sunt quinqꝫ exterio=
res ꝛ q̄tuor interiores. scꝫ sensus cōis. fanta=
sia siue imaginatiua. estimatiua ꝛ memorati=
ua. si nō pt aliter declarari detur de porcis et
ouibꝫ exemplū: vbi porci ꝑ memoratiuā redi
re sciūt. et oues lupū ꝛ canē discernūt ex natu
rali imaginatōe: vnū tanq̄ꝫ inimicū: alterum
tanq̄ꝫ amicū sue natute. Consequenter cum
oīs nr̄a cognitio intellectiua ortū habet a sen
su: cū intelligentē iuxta phm in. ij. de aīa. ne=
cesse sit fantasmata speculari. Ideo sicut de=
mon pt interiorē fantasiam immutare sic etiā
intellectū obtenebrare. Et hoc quideꝫ nō erit

immediate agere in aiam sed mediantib⁹ fantasmatib⁹. Item qz nihil amatur nisi cognitum. dentur exempla ad placitum de auro qd amat auarus qz intelligit eius virtutem ꝛc. Ideo obtenebrato intellectu obtenebrat ꝛ voluntas in suis affectonib⁹. Hec aut pt facere demon ꝛ absq; malefica et cū malefica: imo et accidere pnt ex sola icautela oculoꝝ. et de singulis tademus exempla. Nam vt Jaco. i. dicitur. Unusquisq; tentatur a ꝓcupiscētia sua abstractus ꝛ illectus. Deinde ꝓcupiscētia cū ꝓcepit parit peccatū: pcēm vero cū ꝓsummatum fuerit generat mortē. Sic sychem cū vidisset Dinam exeuntē ad videndū mulieres regionis adamauit eam et rapuit ꝛ dormiuit cū illa et ꝓglutinata est aīa eius cū ea. Geneſ. xxxiiij. et fm glo. Infirme aīe sic accidit qñ postpositis ꝓprijs vt dina aliena negocia curat seducit ꝓsuetudine et fit vna vnitate sensus cū illicit⁹. De scdo q etiā absq; maleficis oriat interdū ex tentatōe demonū principaliter sic declarat. Nam amon sorore suā thamar speciosissimā adamauit et depierat in ea valde ita vt ꝓpter eius amorē egrotaret. ij. Regum. xiij. Nō enī in tantū facinus stuprī ḋs ꝓsiliret nisi in toto corrupt⁹ ꝛ a diabolo graviter tentatus. Unde glo. ibidē. Hoc monet nos et ideo deus pmisit vt semper caute agamus ne vicia in nobis dominent ꝛ princeps peccati qui falsam pacē pclitantib⁹ spondet: nos patos inueniens improuise trucidet De hoc scdo genere amoris refertus est liber sanctoꝝ patrū qui refert q licet omnē tentatōez carnalis ꝓcupiscētie sibi subtraxissent tū vltra ēz credi pt tentabant aliqtiens amore mulierum. Unde et. ij. Corinth⁹. xij. apl's dicit. Datus est mihi stimulus carnis mee angelus sathane qui me colaphiset. vbi glo. Tentando p libidinē datus est mihi. Tentatio autē cui nō ꝓsentitur nō est peccatū sed materia exercē de virtutis. et hoc intelligit de tentatōne que ab hoste nō a carne que sp est ad minus peccatum veniale etiā si ei non ꝓsentiat. Poterit ꝑdicator aliqua exempla deducere si placuerit. De tercio q amor hereos ꝓueniat ex maleficijs demonū discussuz est supra. et de hac loquimur tentatōne. Et si quis diceret quō posset discerni q nō ex diabolo ſz solū ex maleficio talis amor inordinatus ꝓcedit. Dicēdum q ex multis. Primo si taliter tentatus pulcrā et honestā habeat vxorē et oppositum ꝓstat de altera ꝛc. Scdo si iudiciū rōnis omnino ligatur q nullis plagis seu verbis aut factis aut etiā ꝓfusionib⁹ ad desistendū ab ea induci valeat. Et tercio potissime qñ se ꝓtinere non pt quin interdū inopinate se etiā p longum spaciū nō obstante asperitate itineris ꝓ ut ex taliū ꝓfessione quisq; sentire pt se transferre habeant siue de die siue de nocte. Nam sicut dicit Crisosto. sup Matth⁹. xx. de asina quā christus equitauit. q cū demon voluntatem hoīs pcēo possidet quasi ad libitū trahit quo placet. exemplū dans de naui in mari perdito gubernaculo q̄ ad libitū venti ꝓij citur. et sicut qui equo potenter insidet et rex tyranni hñs possessionē. Quarto discernitur in eo q inopinate ꝛ subito vehunt et immutantur interdū vt nihil eis obstare possit. Elicitur etiā ex ipius persone infamia. et antecēz ad vlteriorē questionē de maleficijs circa potentiam generatiuā ꝓcedamus q̄ etiā annexa est: primo soluenda sunt argumenta

Sequunt solutōes argumentoꝝ.

Ad argumenta aut rūdendo. Ad primum q voluntas hoīs regat a deo: sicut intellectus ab angelo bono. Patet solutio. Intellectus enī sicut tm̄modo illustratur ab angelo bono ad cognitōez veri. Ubi sequitur amor boni. qz verū et ens ꝓuertuntur. ita etiā intellectus pt a malo obtenebrari in cognitionē veri apparentis. et hoc p ꝓfusionē specieꝝ principijs sensitiuis. i. virtutibus ꝛ potentijs sensitiuis interioribus representatis. vñ sequit amor inordinatus apparentis boni puta corpalis delectatōis quā etiā tales querūt. Ad secundū argumentū q intra corpa nō pnt esse illa immutando. partim est verū partim nō. et hoc quo ad triplicē immutationē. Nō enī possunt illa immutare quantū ad eductōz alicuius forme siue substantialis siue accidentalis: que etiā potius dicenda est ꝓductio ēz immutatio sine adminiculo alicuius alterius agentis aut etiam sine diuina pmissione. Si aut loquamur de immutatione qualificatiua vt de sanitate ꝛ infirmitate sic vt ex pcedentib⁹ patz pnt varias infirmitates etiā vsq; ad ligamen rōnis immittere. et sic odiū et amorē inordinatū ꝓcurare. Potest etiā addi tercia immutatio q̄ fit qñ angelus bonus vel malus illabit corpi sicut dicimus q deus tm̄modo illabitur aīe. id est essentie aīe. Sed vbi dicimus q angelus illabit corpi pcipue malus vt in obsessis ibi nō illabit infra terminos essentie corpis. qz sic ille solūmodo qui dat esse ſz deus creator illabi pt: et ꝓtinet tanēz qui habet intrinsecam operatōez aīe. Dicit tm̄ illabi corpori qñ aliquid opatur circa corpus. quia ibi est vbi operat. vt dicit Dam̄. et tūc operat infra terminos corpalis quātitatis ꝛ infra terminos

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

essentie corpis. Unde elicitur ꝙ corpus habet terminos duplicis rōnis quantitatis et essentie. Et est distinctio sicut inter suppositū et naturā. Unde sicut corpori illabi pñt ita et potentijs affixis organis corpalibꝫ ⁊ p cōsequens pñt impressiones facere in potentias. vñ p accidens talis opatio et impressio resultat in intellectū cum eius obiectū sit fantasma sicut color visus vt dicit in.iij.de aia.et ꝓsequenter p accidens vsq; ad voluntatē qꝛ voluntas suum obiectū recipit ab intellectu sub rōne boni ꝓm ꝙ intellectus apprehendit aliquid in rōne boni veri et apparentis. Ad terciū argumentū cognoscere cogitatōes cordis est dupliciter. vel in suo effectu vl vt sunt in intellectu. Primo modo nō soluꝫ angelus sed etiā homo cognoscere pt: licꝫ angelus subtilius vt patebit. Nam interdū cogitatio cognoscitur non solū p actū exteriorē sed etiaꝫ p immutationē vultus. et etiaꝫ medici aliq̄s affectōnes animi p pulsum cognoscere pñt. Unde Augꝰ in li. de diuinatōe demonū. dicit. ꝙ aliqn̄ hoīm dispositōnes nō solū voce platas sed etiā cogitatōe ꝓceptas cum signa quedam ex animo exprimunt in corpe tota facilitate ꝓdiscunt. q̄ꝫ in libro retractationuꝫ hoc dicat nō esse asserendū. quō ꝗ fiat estimo ꝙ retractat. Si quis diceret eum sensisse ꝙ cogitatōes demon cognosceret in intellectu. Alio modo pñt cognosci cogitōes put sunt in intellectu et affectōnes put sunt in voluntate. et sic solus deus cogitatōes cordium et affectōnes voluntatū cognoscere pt. Cuius rō est. qꝛ voluntas creature rōnalis soli deo subiacet: et ipse in eam solus opari pt qui est principale eius obiectum ⁊ vltimus finis. et ideo ea que in voluntate sunt vel ex voluntate sola dependent: soli deo sunt nota. Manifestū ē aūt ꝙ ex sola volūtate depēdet ꝙ actu aliquis aliq̄ ꝓsideret. qꝛ cum aliq̄s habet batum scientie vel species intelligibiles in eo existentes vtitur eis cum vult. Probat etiaꝫ ex his que dicta sunt. qꝛ angelus non pt illabi aīe ergo nō pt p naturā videre ea que sunt in aia. et q̄ꝫ diu sunt in intimo anime. Unde qn̄ arguitur. Demon non pt videre cogitatōnes cordiū. ergo non pt corda seu mentes hoīm ad amorē vel odiuꝫ incitare. Dicitur ꝙ sicut cognoscit scꝫ p effectus ⁊ subtiliori modo q̄ꝫ homo: ita etiaꝫ subtiliori modo pt immutare ad odiū vel amorē cōmouendo fantasmata ⁊ intellectū obtenebrando. Est etiā aliquid timorosis ꝓscientijs ⁊ virtuosis p eoꝝ ꝓsolatione aduertendū ꝙ immutatio sensibilis exterior ⁊ corpalis que ꝓcomitatur cogitatōes hoīs qn̄q̄ꝫ est ita exilis et indeterminata ꝙ diabolus p eam in certā ꝓgnitionē cogitatōis venire nō pt. presertim qn̄ studijs aut bonis opibus vacant interpellatim et tales tunc in somnis plus vexat. experientia hec docet. Qn̄q̄ꝫ est ita fortis et determinata ꝙ p illaꝫ pt cognoscere cogitationē quantū ad speciē vt ꝙ cogitat de inuidia vel de luxuria. sed an p eā possit certitudinaliter ꝓgnoscere quantū ad oēs circūstantias vt videlicꝫ sup talem vel talem sub dubio dimittamus sicut et repimus. nisi qō verū est ꝙ tales circūstantias ex actibus postmodū cognoscere pt. Ad quartū patet qꝛ licet illabi aīe tm̄ ꝓueniat deo: tm̄ illabi corpori ⁊ p ꝓseq̄ns potentijs affixis corpori modo supra tacto. hec pt cōuenire angelo siue bono siue malo: vnde amor et odiū in tali hoīe causari pñt. Ad illud ꝙ virtus sensitiua sit dignior q̄ꝫ nutritiua que tm̄ non pt immutari ab eo. Dicendū ꝙ imo sup vim nutritiuam etiā posset ita vt aliquid citius vel tardius diriget in os vel in carnē. sed ad illud nō cooperat sicut ad impediendū vel agitandum vires sensitiuas interiores vel exteriores et hoc ꝓpter suū lucrum qō ex sensuū deceptione et intellectus illusione plurimū ꝓcurat.

Questio octaua. An generatiuā potentiā seu actū venereū malefice impedire pñt qō maleficiū in bulla cōtinetur.

Secundo eadeꝫ veritas scꝫ ꝙ adultere fornicarie ⁊c. amplius existunt malefice ostendit p impedimentū maleficiale sup actū generatiue potentie et vt veritas magis elucescat arguit primo. ꝙ nō sit possibile. qꝛ si tale maleficium esset possibile posset etiā maritatis ꝓtingere. qō si ꝓceditur tūc cū matrimoniū sit opus dei ⁊ maleficium opus diaboli fortius erit opus diaboli opere dei. Si vero ꝓceditur ꝙ tm̄modo fornicarijs et nō maritatis tunc redibit opinio ꝙ maleficium nihil sit in re: sed tm̄ in opinione hoīm cuius oppositū in prima. q. tactū est. aut dabitur rō cur istis ⁊ nō illis ꝓtingere pñt. et cum nō videtur subesse alia ratio nisi qꝛ opus dei matrimoniū existit. Et illa rō ꝓm theologos nō ꝓcludit. vt ptꝫ in.iiij.di.xxiiij.de impedimēto maleficiali. manet adhuc argumentum ꝙ opus diaboli erit fortius opere dei. et cū hoc sit incōueniens asserere. ergo etiā inconueniens est asserere per maleficiuꝫ posse impediri actum venereū. Item diabolus nō pt impedire actus aliaꝝ virium naturaliū vt comedendi. ambulandi. erigendi. qō videtur esse verū ex eo qꝛ interimere possent totū mundū.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

Preterea cum actus venereus equaliter se habet ad oēm mulierē si impeditur. impeditur etiam ad oēm mulierē. sed hoc est falsum. ergo et primum. q̃ falsum sit docet experientia cum tales qui dicunt se maleficiatos sunt potentes ad alias. licet nō ad illas quas cognoscere nō potest. quia videlicet nō vult. vnde nihil potest in re. In cōtrarium et p veritate est. c. Si p sortiarias. xxxiij. q. viij. Item omnium theologoꝝ ⁊ canonistaꝝ sententia vbi tractant de maleficiali impedimento matrimonij. Item ratio alludit cuꝝ maior sit ptās demonis q̃ hoīs. et hō impedire pt potentiā generatiuā siue p herbas frigidissimas siue p alia impedimenta ⁊c. vt quisq̃ imaginari pt ergo et demon qui acutioris scientie existit ꝗ facere pamplius potest. Responsio ex duobꝰ que supra tacta sunt veritas satis patere potest licet modus impediendi nō sit speculatiue declaratus. Nam tactum est q̃ maleficiū non est solū in opinione hoīm quasi nihil in re. immo effectus innumeri maleficiales accidere pñt vere et realiter deo pmittēte. Ostensum est etiā q̃ deus amplius permittit super vim generatiuā ꝓpter maiorem eius corruptionem q̃ sup alios actus humanos. Sed de modo quo tale impedimentum ꝓcuratur est aduertendū q̃ nō ꝓcurat solū circa vim generatiuam sed etiam circa vim imaginatiuā seu fantasiam et super hoc notat. Pe. de palu. in suo. iiij. dist. xxxiiij. quinq̃ modos. Dicit enī q̃ quia demon ex hoc q̃ est spūs habet potestatem sup creaturā corpalem ad motum localem ꝓhibendū vel faciendū. Ideo potest corpora impedire ne sibi appropinquant directe vel indirecte interponendo se qñq̃ in corpe assumpto. sicut accidit sponso qui desponsauerat idolum. et nihilominus cōtraxerat cum iuuencula. nec ꝓpter hoc poterat eā cognoscere. Secundo modo hoīem inflammare ad actum illum vel etiā refrigerare ab actu illo adhibendo occulte virtutes rerum quas optime nouit ad hoc validas. Tercio modo turbando estimationē ⁊ imaginationē qua reddit mulierē exosam. quia potest vt dictum est in imaginationē imprimere. Quarto reprimendo directe rigorē membri fructificationi congruenti. sicut etiā motum localē reprimere pt. Quinto ꝓhibendo missionem spirituū ad membra in quibꝰ est virtus motiua: quasi intercludendo vias seminis ne ad vasa generationis descendat vel ne ab eis recedat. vel ne excidat vel emittatur et multis alijs modis. Et subdit hoc quod supra actū est ab alijs doctoribꝰ ꝓcordando dicēs. Plus enim permittit deus super hūc actum p quē primū peccatū diffundit q̃ sup alios actus humanos. sicut et sup serpentes qui magis incantationibꝰ deseruiūt q̃ alia animalia. et post pauca dicit. Idem etiā de muliere est. qꝛ potest imaginationē eius sic dementare vt ex osum habeat virū q̃ p toto mundo nō pmittit se cognosci. Post vult dare rōnem quare plus maleficiunt viri circa talem actū q̃ mulieres. et dicit q̃ quia tale impedimentū fit interdum per obstrusionē vasis. vel etiā p motum localē reprimendo rigorez membri. quē potius et facilius in viris ꝓtingere pñt. ideo plures viri maleficiātur q̃ mulieres. Posset etiā quis dicere q̃ ideo quia plures mulieres superstitiose sunt q̃ viri. ⁊ potius allicere cupiunt viros q̃ mulieres. vel etiā in despectuꝝ hoc faciunt mulieris cōiuncte vt vtrobiq̃ faciant occasionē adulterandi. dum vir alias cognoscere pt et nō ꝓpriam. et similiter vxor etiam alios habeat querere amatores. Addit etiā q̃ deus permittit amplius seuire in peccatores q̃ in iustos. Vñ angelus dixit Thobie. In illos qui libidini vacant accipit demonium ptātem. licet etiā aliqñ in iustos sicut in Job. sed nō circa vim generatiuā ꝓpter que debent facere cōfessiones et alia bona ne ferro manente in vulnere frustra sit medicinā apponere. hec Pe. sed de ammotione talis effectus patebit in tercia parte operis.

Incidentaliter aliqua dubia declarantur.

Incidentaliter vero si queritur. Quare actus ille aliqñ impeditur respectu vnius mulieris. et nō respectu alterius? Reponsio fm Bonauē. hec est. vel quia sortilegus seu malefica ad hoc respectu ꝓsone determinate diabolū immutauit. vel quia deus respectu ꝓsone cuiuslibet impedire nō permittit. Occultū enī dei iudiciuꝝ hic latet: vt patet in vxore thobie. Et addit. si querit. quomodo diabolus hoc facit. Dicendum q̃ impedit generatiuā nō impedimento extrinseco ledendo organum sed extrinseco impediendo vsum. Unde qꝛ est impedimentū artificiale nō naturale. ideo pt impedire ad vnā qō nō ad alias. vel tollendo excitationē ꝓcupiscentie ad illam et nō ad aduersus aliaꝝ et hoc p virtutē ꝓpriam vel herbā. vel lapidem vel p aliquā naturā occultam. Et hec ꝓueniunt cum dictis Pe. de palude. Preterea cum in potentia talis actus beneq̃ ex frigiditate nature seu naturali defectu ꝓtingit. Si queritur quō pt discerni q̃ ex malificio vel non

maleficio contigerit. Respondit Hostien. in summa. licet hoc non sit predicandū publice qñ virga nullatenus mouetur et nunq̄ potuit cognoscere. hoc est signū frigiditatis. sed qñ mouetur ⁊ erigitur ꝑficere aūt non potest est signū maleficij. Notandū insup ꝙ nō solum fit maleficiū ne quis actū illum exercere valeat. sed etiā aliquando fit ne mulier concipiat vel vt aborsum faciat. Sed nota ꝟm canonum sanctiones. ꝙ quicūq; ꝓpter vindicte libidinē explendam. vel ꝓpter odiuz aliquid fecerit viro vel mulieri ꝓpter quod nō posset generare vl' ꝯcipe reputat' homicida. extra d' homic. si aliq̄s. Et nota ꝙ cōiter loquit'. c. de amatoribꝫ seculi qui suis amasijs per poculane ꝯfusionē incurrant talia ꝓcurant. vel etiā ꝑ certas herbas naturam nimiū infrigidantes absq; auxilio demonū. vnde penitentes sicut homicide sunt puniendi. Malefici aūt ꝑ maleficia talia ꝓcurantes sunt ꝟm leges vltimo supplicio puniende. vt supra in prima q̄stione tactum est. Et ꝓ solutione argumentorum vbi difficultatur an mr̄imonialiater cōiunctis talia cōtingere possint. Est vlterius aduertendū ꝙ licet ex his que tacta sunt non pateat sup hoc veritas tñ vere et realiter illis in matrimonio sicut ⁊ extra ꝯtingere pñt. Et prudens lector qui copiam libroꝝ habet inueniet tam apud theologos q̄ꝫ canonistas p̄cipue. extra. et in materia de frigid' et maleficiatis. et in. iiij. di. xxxiiij. mutuo cōcordantes. et duos errores reprobantes: presertim circa matrimonialiter cōiunctos qui sentire videbantur ꝙ tale maleficiū non posset contingere inter matrimonialiter cōiunctos motis illis rōnibus ꝙ diabolus nō posset opera dei destruere. Et primus error qui ab eis reprobatur est cōtra illos qui dicebant maleficium nihil esse in mundo. sed tm̄ esset in opinione hoīm qui ex ignorantia causaꝝ occultarum. et quas etiā nullus hoīm scire potest aliquos effectus naturales maleficijs imputabant. quasi illos efficerent nō occulte cause sed demones ꝑ se vel maleficos. Et hic error licet ab omnibꝫ alijs doctoribꝫ sub simplici falsitate reprobatur. tñ a sancto Tho. acrius impugnatur vbi ipsum tanq̄ꝫ heresim cōdemnat dicens. ꝙ hic error ex radice infidelitatis ꝓcedit. Et qꝛ infidelitas in christiano heresis dicit'. ideo tales vt heretici merito sunt suspecti. De qua tamen materia etiā in prima questione tactū est. licet ibi nō taliter sit declaratum. Nam si quis alia dicta doctoris sancti in alijs locis ꝯsiderat. rōnes inuenit. quare asserit talem errorem ex radice infidelitatis procedere. Nam in questionibꝫ de malo vbi tractat de demonibꝫ. et in. q. i. an demones habeant corpora naturaliter sibi vnita? Inter alia que ibi recitant' mentio de illis qui singulos effectus ad virtutes celestiū corporū. quibus et subesse dicebāt occultas causas effectuum inferioꝝ dicens. Considerandū est ꝙ paripatetici aristotelis sectatores nō posuerunt demones esse sed ea que attribuunt' demonibus dicebant ꝓuenire ex virtute celestium corpoꝝ et aliarū naturaliū rerum. Vñ Aug⁹ dicit. x. de ci. dei. porphirio visum fuisse ꝙ herbis et lapidibus et animantibꝫ ac sonis certis et vocibꝫ ac figurationibꝫ atq; figmentis quibusdā etiā obseruatis in celi conuersione motibꝫ sideruz fabricari in terra ab hominibꝫ potestates sideruz idoneas varijs effectibus exequendas. Ex quibꝫ apparet error ꝙ oīa reducebant in causas occultas siderum et demones tm̄modo fabricarent' ex opinione hoīm. Sed ꝙ hec positio sit falsa manifeste probat sanctus Tho. ex hoc ibidez. ꝙ repiuntur alique operatōnes demonum que nullo modo pñt ex aliq̄ naturali causa ꝓcedere. puta ꝙ aliquis obsessus a demone loq̄tur linguā ignotam. et multa alia inneniunt' opa demonūtam in arreptitijs q̄ꝫ nigromanticis artibꝫ. q̄ nullo modo pñt nisi ex aliq̄ intellectu ꝓcedere. ad minus bona ꝟm naturā licz mala ꝟm volūtatē. Et ideo coacti fuerūt ꝓpt' incōueniētia tacta alij phi ponere demones esse. licet post in varios errores inciderūt alijs putantibꝫ aīas hoīm a corpibꝫ exeuntibus demones fieri. Vñ et multi auruspices pueros occiderūt vt aīas eoꝝ suos cooꝑatores haberent. et plures alij ibi errores recitātur. Vñ ptz ꝙ nō immerito doctor scūs dicit talem opinionē ex radice infidelitatis ꝓcedere. Si cui placet legat Aug⁹. in. viij. et. ix. de ci. dei. sup varios errores infideliū circa naturam demonū. quare etiaz cōmunis rō oīm doctoꝝ que in pfata distinctōe allegat' cōtra hmōi errantes scz qui maleficiū aliquid esse negantes magne est efficacie in sententia licz breuis sit in verbis. vbi dicūt ꝙ qui maleficium nihil esse in mundo asserunt. ꝯtrariantur oīm doctoꝝ sententijs ⁊ sacre scripture declarantis demones esse et demones habere potestatem supra corpa et supra imaginatōes hominū deo ꝑmittente. vñ et ꝑ eos malefici mira oꝑari pñt circa creaturas. Unde et merito ipsoꝝ demonū instrumenta et ad quoꝝ instātiam demones interdum ad creaturaꝝ nocumenta oꝑantur malefici dicunt'. Et quidē ꝙ ꝑ reprobatōz huius ꝑmi erroris a doctoribꝫ

non fit mentio de matrimonialiter ꝓiunctis.
tã p reprobationẽ secundi erroris hoc patet.
Dicunt enĩ q̃ alioꝝ error erat q̃ licet maleficium esset et abundaret in mundo etiã cõtra carnalẽ copulã.tñ qꝛ nullũ tale maleficiũ ꝑt censeri ꝑpetuũ ideo nunq̃ dirimeret mr̃imonium iam ꝓtractũ. Ecce q̃ mentio fit de matrimonialiter ꝓiũctis. Improbando aũt hũc errorẽ licet hoc declarare nõ deseruiat ad ꝓpositũ.tñ ꝓpter eos qui copiã libroꝝ nõ habent. Notanduz q̃ improbant p hoc q̃ talia asserere dicunt esse ꝓtra experimentũ et ꝓtra iura antiqua ꝛ noua. Unde dant talẽ catholici doctores distinctõz q̃ impotentia ex maleficio ꝑcurata aut est tpalis aut ꝑpetua. Si tẽporalis tũc nõ impedit. Tunc aũt ꝑsumitur esse tpalis qũ infra spaciũ triũ annoꝝ cohabitantes et quantũ ꝑñt operam dantes siue p ecclesiastica sacramenta siue p alia remedia sanari ꝑñt. Si vero nõ sanentur aliquo remedio extunc ꝑsumitur esse ꝑpetua.et tũc aut ꝑcedit matrimonij ꝓtractõz ꝛ ꝓsummatõz et sic impedit matrimoniũ ꝓtrahendum et dirimit iam ꝓtractũ.aut sequit matrimonij contractionem sed nõ ꝓsummatõz et sic etiã vt dicunt aliqui dirimit matrimoniũ iam ꝓtractũ dicit enĩ.xxxiij.q.i.c.i.q̃ ꝓiugiũ ꝓfirmat officio scz carnis.vt dicit glo.aut sequit matrimonium ꝓsummatũ ꝛ tũc vinculũ matrimoniale nõ dirimit.plura ibi notantur. extra de frigiõ.zẽ. p Hostien.et Hoffre.et doctores. etiã theologos vbi sup. Ad argumenta. Ad primũ sat ꝑtz ex his q̃ dicta sũt. Nam ꝓmo q̃ dei opa ꝑñt destrui p opera diaboli si maleficium posset inter ꝓiugatos cõtingere. nõ valet instantia immo oꝑpositũ patet cũ nihil possit diabolus nisi deo ꝑmittente. Item qꝛ nõ per violentiã destruit vti tyrannus. sed p quandaz artẽ extrinsecã vt supra patuit. Ad secundũ patuit supra quare potius deus ꝑmittit sup hunc actũ venereũ q̃ super alios actus ꝑt etiaz super alios qũ deus permittit. Unde nõ valet q̃ perimat mundũ. Ad tercium similiter patet ex dictis.

Questio nona. An malefice ꝑstigiosa illusione operant circa membra virilia quasi illa omnino sint a corporibus euulsa?

Tercio eadẽ veritas declaratur per diabolicas operatõnes circa membrũ virile.cuius rei veritas vt magis elucescat querit. An malefice valeant mẽbra virilia virtute demonũ vere ꝛ realiter vel solũmodo prestigiosa apparitõne auferre? et arguitur q̃ vere et realiter p argumentuz a fortiori. Maioꝝ ꝑñt demones vt hoies occidere vel localiter transferre. vt supra patuit de iob.et thobie.vij.viris occisis. ergo etiã ꝑñt membra hois vere ꝛ realiter auferre. Preterea.glo sup illud.ps. Immissiones per angelos malos. Deus punit per malos angelos sicut populũ israeliticũ sepe puniuit varijs languoribꝫ vere et realiter corporibus immissis.ergo et hmõi infirmitates circa membrũ tale immittere ꝑt. Si dicatur q̃ potest diuina ꝑmissione tũc sic in ꝓcedentibꝫ dictũ est.q̃ deus amplius ꝑmittit vim generatiuam maleficiari ꝓpter primã corruptõem peccati que per actũ generantẽ in nos deuenit.ergo etiã amplius permittit sup membrũ illius potentie generatiue vt ipm̃ totaliter auferat. Preterea maioꝝ fuit conuersio vxoris loth in statuã salis. Geñ.xix.q̃ auferre membrum virile.sed illa fuit vera ꝛ realis et nõ apparens ꝓuersio. qꝛ adhuc visibiliter vt dicit superest illa statua Et facta fuit per malũ angelum vt coacti a bonis q̃ prius cecitate eos percusserant vt hostiũ domus inuenire non possent sicut etiã alie punitões sodomitaꝝ.qꝛ et glo.ibidem asserit ipam etiã illo vicio infectam.ergo et ista facere ꝑñt. Preterea. quicunq̃ ꝑt inducere formã naturalẽ ꝑt et illã auferre. Sed demones formas naturales plurtes induxerũt vt patz de magis pharaonis qui virtute demonũ ranas et serpentes fecerunt. Itez Aug⁹.in li.lxxxiij.q.dicit q̃ oĩa que visibilit fiũt etiã p inferiores ꝑtãtes aeris Hec nõ absurde fieri posse credunt.sz ꝗ ꝑñt facere hoies vt aliq̃ arte vel incisione membrũ auferatur.g ꝛ demones ista facere inuisibilit qꝫ alij visibiliter ꝑñt.sz ꝗ Aug⁹.xxiij.de ci.dei. Nõ est credendũ etiã hois corpus demonuz arte vel ꝑtãte in bestiali lineamẽta posse ꝓuerti.g etiã a sui nõ ꝑt auferre ꝗ qꝫ ad veritatem corpis hũani deꝑuit. Itẽ.iij.de tri. dicit. Nõ est putandum istis trãsgressoribꝫ angelis ad nutũ seruire hãc visibiliũ rerꝝ materiã sz soli deo. Rñsio. Nulli dubiũ quin malefice q̃dã mira opant circa mẽbra virilia vt ex visis et auditz plurimoꝝ ĩmo ꝛ ex ipa publica fama ꝑstat de ꝗ q̃ p sensum visus aut tactus veritas illi⁹ mẽbri ꝓgnoscebat.qꝫ q̃liter fieri ꝑt Dicendũ q̃ lz dupliciť fieri possit.s.ve ꝛ realiter vt argumẽta prima tetigerũt ꝛ ꝑstigiosa opatõe.ea tñ q̃ a maleficz fiũt circa hmõi non fiũt nisi ꝑstigiosa illusione.q̃ tñ illusio nõ hz locũ in imaginatõne patiẽtis. qꝛ imaginatio ei⁹ ꝑt vere ꝛ realiter estimare aliquã rẽ nõ esse presentem licet p nullam operationez sensus exterioris scilicet visum aut tactum percipit esse presentem Unde potest dici vera ablatio

membri ex parte imaginationis patientis licet nõ ex parte rei. quod qualiter fit sunt plura notanda. Primo duo modi quibꝫ ista fieri pñt. Nõ mirũ ꝙ diabolus sensus hũanos exteriores decipe pt qui interiores de quibꝫ supra tactũ est illudere pt formas reseruatas educendo ad principia sua sensitiua. decipit aũt eos in sua naturali opatõe. vt qđ visibile est fit illi inuisibile. tangibile intangibile. audibile inaudibile. et sic de alijs. Hec aũt veritas ita nihil ponit ex pte rei ꝙ oĩa fiunt ex immutatõne organoꝝ destruentiũ ad visum auditum ꝛc̃. vt sunt oculi ꝛ manus quibꝫ immutatis iam fallit̃ sensus iudiciũ. Possumꝰ ista ex naturalibꝫ quibusdã demonstrare. nã sicut vinũ dulce ꝓpter infectõez lingue in febricitãte videt̃ amarũ. vñ gustus decipit̃ nõ ex pte rei sꝫ ex pte humoꝝ. Ita et ibi nulla deceptio ex pte rei quin ibi sit virga adherens. sed deceptio ex parte organi sensus. Iterũ sicut supra dictũ est de vi generatiua illã impediendo ꝑ impositõz alicuius alterius corpis eiusdẽ coloris ꝛ apparẽtie. ita ꝛ aliqđ corpus planum figuratũ colore carneo interponere pñt inter visum ꝛ tactuz oculoꝝ et manuũ et inter ipsum verũ corpus patientis ita ꝙ suo iudicio nihil valeat videre ꝛ sentire nisi corpus planum et nullo membro interruptum. Uideant̃ dicta sancti Tho. in. ij. di. viij. art̃. v. de p̃stiogis illusionibꝫ. et similiter ꝑa ꝑe. q. xci. et in questionibꝫ de malo. frequenter allegans illud Augꝰ. in lib̃. lxxxiij. q. serpit hoc malum domonis per oẽs additus sensuales. dat se figuris. accomodat se coloribꝫ. adheret sonis. odoribꝫ se subijcit. infundit se saporibꝫ Preterea alludit ratio ꝙ nõ solum ꝑ interpositionẽ alicuius corporis plani nõ membrato talis illusio p̃stigiosa in vidente et tangente fiat imo et ꝑ modũ quo certi spũs seu species reseruati educunt̃. ad sua principia sensitiua interiora scꝫ ad imaginationẽ et fantasiam vnde cõtingit aliquid imaginari ac si primo eliciatur ex sensu exteriori. Nam vt in p̃cedenti questione tactũ est. Demones virtute ꝓpria pñt localiter corpa mutare. ex transmutatione aũt spirituũ et humoꝝ etiã ꝑm nature operationẽ contingunt. aliqua ꝑm imaginationem vel sensum videri naturaliter dico. qꝛ ꝛ phs in de som. et vigil̃. assignans causaz apparitionis somnioꝝ dicit. ꝙ cum aĩal dormierit descendẽte plurimo sanguine ad principium sensitiuũ simul descendunt motus siue impressiones relicte ex sensibiliũ motionibus que in spiritibꝫ sensibilibus conseruant̃ Termini fuerũt superius declarati ita ꝙ tũc aliqua appareant ac si tunc primo a rebꝫ exterioribus sensus immutarentur. Et qꝛ hoc natura facere potest a fortiori diabolus formas seu species corpis plani et non membro virili organisato educere potest ad vim fantasticam et imaginatiuã vt inde sensus iudicent ac si in reꝝ veritate ita esset. Per hũc etiã modũ vt patebit inferius hoĩes vident̃ animalia cum tñ nõ sint in reꝝ veritate.

Secundo notandi sunt alij modi faciliores ad intelligendũ et predicandũ Nam qꝛ prestigiũ nihil aliud est ꝑm Isido. viij. ethimol̃. c. ix. q̃ꝫ sensuũ quedã delusio et p̃sertim oculoꝝ. Unde et dicitur a p̃stringo qꝛ aciem oculorũ p̃stringit ita vt res videantur aliter esse q̃ꝫ sint. Et vt alexander de ales dicit parte. ij. Prestigiũ ꝓprie sumptũ est illusio demonis que non habet causam ex parte mutationis rei sed solũmodo ex parte cognoscentis qui deluditur siue quantuz ad interiores sensus siue quantũ ad exteriores. Unde in genere loquendo etiaz de humana prestigiosa arte dicamus. Tribus modis potest fieri. Una absqꝫ demonibꝫ. et illa potius dicit̃ delusio. qꝛ artificialiter fit agitatõe hominum ostendentiũ vel occultantiũ aliquas res. sicut fit in traiectõnibꝫ ꝑ ioculatores vel per mimos. Alius modus fit etiã sine virtute demonũ vtpote naturaliter virtute corporum naturaliũ vel etiã mineraliũ que qui habent possunt ꝑm quandã virtutem hmõi rebus inditam rem ostendere vel facere apparere nõ sicut est. Unde Tho. prima pte. q. cxiiij arti. iiij. et scđm alios plures. quedam herba succensa seu accensa fumigãs facit trabes apparere serpentes. Tercius modus delusionis est qui fit ꝑ demones deo tamen permittente Habent enim demones ex natura vt patuit quandã potestatẽ super quasdaz res inferiores q̃s pñt exercere circa illas qñ deus sinit vt tunc etiaz res appareant aliter q̃ꝫ sint. Pro quo notandũ tercio ꝙ demon p̃t quinqꝫ modis illudere aliquem ꝙ iudicat rem aliter q̃ꝫ est. Primo artificiali traiectõne vt dictum est quia quicquid homo scit per artem melius ipse scire potest. Secũdo modo naturali applicatione alicuius rei ꝓut dictum est per interpositionem alicuius corporis vt alterum occultetur vel etiã ex fantasqs hoĩm illas ꝑturbando. Tercio modo vt qñ in assumpto corpore ostendit se esse aliquam rem que nõ est. sicut Grego. in primo dialogorũ. narrat demoniali que comedit lactucam que tamẽ vt ipse demon fassus fuerat lactuca non sed

dem on in lactuce spē aut in ipsa lactuca erat. vel etiā cōtigit Anthonio in massa auri quā in deserto reperit. vel etiā qñ hoīem verū tegit et facit vt brutū aīal videatur, put iam dicetur. Quarto modo vt qñ turbat organum visus vt videat res nubilosa que est clara vl' ecōuerso vt vetula appareat iuuencula. Nam et post fletū apparet aliter lumē q̄ ante. Quinto modo vt in imaginatiuā potentiā operando z transmutatōz speciez sensibiliū p cōmotionem humoz vt supra tactuz est faciendo vt tunc quasi recentes et noue apparitōnes in ipsis potentijs sensitiuis causent. Et sic triby vltimis modis demon illudere pt pstigiosa arte sensus hoīs. et etiā scōo modo. Uñ nulla difficultas quin membrū virile occultare pstigiosa arte velit. Euidens indiciū sue experimentum qd nobis in officio inquisitōis existentiby reuelatū fuit infra ponetur vbi de bis et alijs factis plura recitant in scōa parte tractatus.

Quomodo maleficium a defectu naturali pt discerni.

Accidentalis questio cum certis alijs difficultatiby. Ex si querit. Petro ablatum est membrū ignorat aūt an per maleficiū seu als diuina pmissione p demonis potentiā sit ablatū sunt ne modi cognoscendi et discernendi inter ista? Rñderi pt q̄ sic. Primo q̄ tales quiby accidunt vt plurimum sunt adulteri seu als fornicarij. Uñ dū amasijs nō ad nutum seruiunt seu eas relinquere volunt alijs adherendo tūc in vindictam talia pcurāt. aut als potentiā illius mēbri amputant. Scōo cognoscit p hoc q̄ nō est durabile. Nam si nō sit ex maleficio tunc nō est durabile sed qñqz redibit. Sed hic iterum suboritur dubitatio an hoc sit ex natura maleficij q̄ nō sit durabile. Rñdetur q̄ pt esse perpetuū et durare vsqz ad mortem. sicut etiā de impedimento maleficiali in matrimonio. Judicant canoniste z theologi. q̄ reperit tpale z ppetuū. Nā dicit Goffre. in summa. Maleficiū nō pt solui semp p illuz qui fecit. vel qz est mortuus vel qz nescit delere ipsum vel qz maleficiū est pditum. Unde a simili dicere possumus q̄ maleficiū petro illatuz erit ppetuū. vel qz illa malefica que fecit nō pt eū sanare. Sunt enī malefice in triplici genere. Nam quedā sanant z ledūt. Quedaz ledūt sz sanari nequeūt. Quedā tm̄modo sanare videtur. i. lesiones āmouere vt inferius patebit. Sic enī nobis ptigit. Nā due malefice mutuo rixantes dum vna alteri improperaret: vna dixit. Non sum tam pessima sicut tu qz quos ledo sanare scio. Uel etiaz durabit vbi ante eius sanationē malefica discederet vel locum mutando vel ab hac vita discedendo. Nam et scūs Tho. dicit. Maleficiū quodlibet ita pt esse ppetuum q̄ nō pt habere humanum remediū. qz z si habet remediū: nō est tū hoc homini notū vel licituz. licet deus possit prestare remediū p sanctū angelū demonē licet nō maleficā cogendo. Uerumtamē summum remediū ptra maleficiū est penitētie sacramentum. extra de frigiō. Nam et infirmitas corpalis sepe puenit ex peccato. extra de peni. cum infirmitas. qualiter etiā maleficia sint auferenda patebit in tercia pte tractatus et in scōa pte. capitulo. vi. tres alie differentie tanguntur.

Solutōes argumentoz.

Patet ad primū. q̄ nulli dubiuz quin sicut deo pmittente occidere pñt homines. ita et membrū illud seu alia auferre pñt vere et realiter. Sed tunc demones nō operant p maleficas. de quiby iam mentio habet. Et p hec etiā ad secundū ptz solutio. Sed ad illud q̄ qz deus amplius pmittit vim generatiuaz maleficiari, ppter tē. ergo etiā pmittitur vt illud membrū vere et realiter auferatur. nō valet vt semp hoc fiat. qz nō esset per modū maleficij hoc fieri. nec etiā malefice hoc affectant dum talia operant q̄ non habeant potestatē restituendi membrū quando volunt z sciunt. Ex quo patet q̄ nō vere: sed pstigiosa arte aufertur. Ad terciū de conuersione vxoris loth dicimus vera fuit et nō pstigiosa arte. nunc aūt loquimur de arte pstigiosa. Ad quartū q̄ demones possunt inducere aliquas formas substantiales. ergo etiaz auferre. Dicitur quantū ad magos pharaonis q̄ fecerunt veros serpentes: et pñt demones circa aliquas impfectas creaturas adminiculo alicuius alterius agentis aliquos effectus pducere que non possunt circa hoīes de quibus deo magis est cura. Iuxta illud. Nunquid deo cura est de bobus. Possunt tū semp vt dictū est deo pmittente hoiby etiā nocere vere et realiter. aut etiā pstigiosa arte. et p hec etiā ptz solutio ad vltimū argumentū.

Questio. x. An malefice operant circa homines in bestiales formas prestigiosa arte illos transmutando?

Quarto ipsa veritas declarat. vbi etiā hoīes transformant in bestias. quod qualiter fiat arguit q̄ nō sit possibile hoc fieri. xxvi. q. v. Epi. ex concilio acquirensi. Quisquis credit posse

fieri aliquam creaturam. aut melius aut deterius immutari aut trransformari in aliam spēz: vel aliā ī silitudinē nisi ab ipso creatore qui oīa fecit et per quē oīa facta sunt: pculdubio infidelis est ⁊ pagano deterior. et vtamur argumentis sancti Tho. in. ij. sent. dist. viij. An demones possint impmere in sensus corporales pstigijs deludendo? Ubi primo arguit q̄ nō. Nam illa forma bestie que videt oportet q̄ sit alicubi. sed nō pt esse tm̄ in sensu. qz sensus nō habet aliquā speciē nisi a reb acceptā. et ibi nō est vera bestia p auctoritatez cañ. allegatā. nec iterū pt esse in re que videt: sicut q̄ mulier videatur bestia. qz due forme substantiales nō pñt esse in eodem simul ⁊ semel. ergo cū illa forma bestie que videt nulli bi possit esse ideo nulla prestigiosa illusio in oculo videntis fieri pt. cū visio p aliquā formam necessario habeat terminari. Preterea si dicatur q̄ forma illa sit in aere circumstante. hoc nō pt esse. tum quia aer nō est susceptiuus alicuius forme seu figure. tum etiā quia nō semp vnus ⁊ idem aer circa illā psonā ꝓpter fluxibilitatē manere pt pcipue qū mouetur. tum etiā qz sic videretur ab omnib talis transformatio qd tm̄ nō fit qz demones nō videntur ad minus sanctorū virorū visiones decipere. Preterea sensus visiuus seu potentia visiua est potentia passiua. sed omne passiuū mouet ab actiuo sibi ꝓportionato. actiuū aūt ꝓportionatū sensui est duplex. Unū q̄si originās actū scz obiectū. Aliud aūt q̄si deferēs sicut mediū. sed forma illa que videtur nō pt esse obiectū sensus: neqz etiā mediū quasi deferens. De primo scz q̄ nō pt esse obiectuz. qz a nulla re sumi pt vt in pcedenti argumento tactū est cum non sit in sensu a re accepta. nec in ipsa re nec etiā in ipso aere quasi in medio deferente vt prius tactū est in tercio argumēto. Preterea si demon mouet vim cognitiuaz interiorē aut hoc facit se obijciendo virtuti cognitiue. aut hoc facit immutando ipāz. nō autē hoc facit se ei obijciendo. qz oporteret q̄ vel assumeret corpus: et sic nō posset interius ingredi ad organū imaginatōis. cū duo corpora nō sint simul in eodē loco: neqz in assumēdo fantasma. qd ēē esse nō pt. qz fantasma nō est sine quantitate. Demon aūt omni quātitate caret: silr etiā non pt hoc facere immutādo. quia aut immutaret alterando qd videtur nō posse facere: qz omnis alteratio fit per qualitates actiuas quibus demones carent. Aut immutaret transmutando siue localiter mouendo qd videtur esse incōueniēs duabrōnibus. Primo quidē qz transmutatio organi nō posset fieri sine sensu doloris. Secō quia ꝓm hoc demon non ostenderet homini nisi nota. cum tū Aug⁹ dicit. q̄ ostendit hoī formas et notas ⁊ ignotas. ergo videt q̄ demones nullo modo pñt imaginatōz vel sensum hoīs decipe. Sed cōtra Aug⁹. xviij. de ci. dei. dicit q̄ transmutatōes hoīm in aīalia bruta que dicunt arte demonū facte nō fuerunt ꝓm veritatē sz solū ꝓm apparentiā. Hoc aūt fieri nō posset si demones hūanos sensus trāsmutare nō possent. Preterea alludit et auctoritas Aug⁹. in li. lxxxiij. q. que etiaz prius allegata fuit. serpit hoc malū demonis p oēs additus sensuales ⁊c. Rñsio si lector voluerit sup modū transmutādi inspicere inueniet in scōa pte opis. ca. vi. varios modos. Ad pñs tm̄ modo scholastice ꝓcedendo. dicam⁹ triū doctorū snias ꝓcordantes in eo q̄ diabolus pt fantasiam hoīs decipere. vt hō verus aīal videatur. inter quas etiā vltima subtilior ceteris. q̄ et scī Tho. est. Et prima est dñi Anthonini in prima pte summe. ti. v. c. v. §. v. declarantis q̄ diabolus fantasiaz hoīs ad decipiendū qñqz opatur: et pcipue circa illusionem sensuū. et declarat naturali rōne. canonis auctoritate ⁊ expimentorū multiplicitate. Primū sic. Corpa naturaliter subdunt et obediūt nature angelice quantū ad motuz localē. Angeli aūt mali etiā si amiserint gratiam nō tū virtutem naturalē. vt sepius supra tactum est. Cum aūt potentia fantastica siue imaginatiua sit corporalis id est affixa organo corporeo naturaliter subditur etiā malis: vt possint eam trāsmutare causando varias fantasias ex descensione humorū et spirituuz ad principiū sensitiuū ꝓcurata ab eis. hec ille. et subdit. Patet et ex hoc canone. xxvi. q. v episcopi. Illud nō est obmittendū q̄ quedaz scelerate mulieres post sathan retro conuerse demonum illusionib ⁊ fantasmatib seducte credunt se et ꝓfitent cū dyana hoīs nocturnis dea paganorum. vel cum herodiade ⁊ cū innumera multitudine mulierū equitare sup quasdam bestias. et multa terrarum spacia in tempeste noctis silentio pertransire. et infra. Qua propter sacerdotes predicare debēt populo dei vt nouerint omnino hec falsa esse. et non a diuino sed a maligno spiritu talia fantasmata mentibus fidelium irrogari. siquidē ipe sathanas transformat se in diuersarum psonarum species atqz similitudines ⁊ mentē quam captiuā tenet in somnis deludendo p deuia queqz deducit. Et quidem intellectus huius canonis in prima q̄stione tactus est q̄ ad q̄tuor q̄ pdicanda sunt. Sed q̄ nō valeāt

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

etiam vehi vbi hoc affectant et non impedi=
untur diuina virtute. sic nō esset verus intel=
lectus. qz sepissime hoīes inuiti et nō maleficiē
p multa terraz spacia corpaliter trālferanť.
Sed qz vtroq; modo pt fieri sequiť in pfata
summa. et in. ca. nec mirū. ea. q. Augo narrat
q in libris gentiliū legiť de quadā maga di=
cta circes que socios vlixis mutauerat in be=
stias qō magicis pstigijs potius fingebať q̄z
in rez veritate ꝓpleretur alterando fantasias
hoīm. Patet hoc etiā p plura exempla. Legiť
enī in vitaspatrū q quedā iuuencula qz as=
sentire noluit cuidaz iuueni de turpitudine
eā sollicitanti ipe iuuenis turbatus et hoc a
quodā iudeo ꝓcurauit maleficiū fieri ꝓta il
lam. quo pacto: mulier cōuersa est in equam.
que ꝓuersio nō fuit fm rei veritatē sz fm lu=
dificationē demonis immutantis fantasiā et
sensum ipius mulieris z aspicientiū eā vt vi=
deretur equa q̄ erat vera mulier: vā ducta ad
beatum Hachariū nō potuit diabolus ita
opari q illuderet sensus eius sicut alioz p=
pter suā sanctitatē. nam sibi videbať mulier
vera nō equa. cuius tandē orōne liberata est
ab illa illusione. dicēs hoc sibi accidisse qz nō
vacabat diuinis nec frequētabat sacramenta
vt dicebat: ideo diabolus ptātez habuerat su
per eā. et si alias esset honesta. Potest igiť dia
bolus p ꝓmotōz interioz spirituū z humoz
opari ad immutandū actū z potentiā nutriti
ue. sensitiue z appetitiue et cuiuscūq; potentie
corpalis organo vtentis. fm btm. Tho. i. pte
q. cxi. Sicut credi pt fuisse gestū sup simo=
nem magū in incantatōib; suis q̄ de eo nar=
rantur. Sz nihil hoz pt diabolus facere ni=
si deo pmittente qui cum angelis suis bonis
frequenter reprimit maliciā eius decipe nos
et nocere querentis. Vnde dicit Augo. loquēs
de maleficis. Hi sunt qui pmissu dei elemen
ta ꝓcutiūt: hoīm mentes pturbant minus cō=
fidentiū in deo. xxvi. q. v. nec mirū. Hoz eti
am opatōe p maleficā artē fit q̄q; vt vir non
possit videre vxorē z ecōuerso. et hoc p immu
tationē fantasie repsentando ei talē vt rē odi
bilem z horribilē. Ipe etiā diabolus vigilāti
bus z dormientib; suggerit repsentatōes tur
pium fantasie ad decipiendū z inducendum
ad malū. Verū qz pcēm nō ꝓsistit in imagi=
natōne sz in volūtate. ideo ex hmōi fantasijs
p diabolū suggestis z alteratōnib; varijs hō
nō peccat nisi voluntate ꝓpria pcēo assentiat.
Secda sentētia ad idem modernoz doctoz
declarantes primo quid sit prestigiū et quot
modis demon pt hmōi illusiones causare.
Hic nota q Anthonius allegat ea que in p=
cedenti. q. ix. tacta sunt. vnde nō est opus illa re
nouare. Tercia sententia est sancti Tho. et est
responsiua sup argumentū quo queritur vbi
sit illa forma bestie q̄ videť. Aut in sensu aut
in re. aut in aere circūstante. et est talis. q illa
forma bestie que videť nō est nisi in sensu pri
mo interiori z p fortē imaginatōz resultat in
sensum exteriorē quodāmodo. et q ibi sit pt
p demonis opationē contingere dupliciter.
Uno mō vt spēs aialium dicamus que sunt
in thesauro imaginatōis reseruate fluāt ope=
ratione demonū ad organa sensuū interiozū:
sic etiā in somno ꝓtingit, put supra declara=
tum est. Et ideo qn̄ ille spēs ꝓtingūt organa
sensus exteriozis puta visus videnť ac si es=
sent res pnātes extra: et actu sentirenť. Alius
modus pt esse ex immutatōe organoz interi=
orum quib; mutatis fallit sensus iudicium
sicut patz in eo qui habet gustū corruptū cui
oia dulcia videnť amara. z parū differt a pri
mo. Hoc aūt facere pnt etiā hoīes virtute q̄=
rundam rez naturaliū sicut ad vzporatōem
cuiusdā fumi trabes domus videnť serpen=
tes. et multa expimenta huius inueniunť. vt
etiā supra tactū est.

Solutiones argumentoz.

AD argumenta ptz ad primū q textus
ille sepe allegatur et male intelligitur
Nam quo ad hꝫ q loquiť de transfor=
matione in aliā speciē vel similitudinē declara
tum est q̄liter hoc fieri pt pstigiosa arte. Sed
quo ad hoc q dicit q nō possit fieri aliq̄ crea
tura virtute demonis. si capiť fieri p creari:
manifestū est q nō. si vero capiť fieri p natu=
rali ꝓductōe sic certū est q pnt facere aliquas
creaturas imꝑfectas. qō qualiter fit declarat
scīs Tho. vbi. s. Nam dicit q oēs transmu
tatōes corpaliū rez q̄ pnt fieri p aliquas vir=
tutes naturales ad q̄s ptinent semina que in
elementis huius mūdi inueniunť puta in ter
ra vel aquis sicut relinquūt sua semina serpē
tes et rane et his siīa pnt fieri p opatōnes de
monum hmōi seminib; adhibitis. sicut cum
aliqua res transmutatur in serpentes vel ra=
nas que per putrefactionē generari possunt.
Ille vero transmutatōes corpaliuz rez que
nō pnt virtute nature fieri nullo modo opa=
tione demonū fm rei veritatē pfici pnt. sicut
q corpus humanuz mutet in corpus bestie.
aut q corpus mortui rruiuiscat. qō si fieri vi
deatur apparentia est pstigiosa. aut diabolus
in assumpto corpe se agitat corā hoīb. forti=
ficanť ista. Nā albert. i li. de aālib; vbi q̄rit
An demōes seu ec dicam. malefici possint fa
cere ꝑa aialia. Rndit q sic deo pmittēte. et hꝫ

quo ad impfecta animalia. sed nõ possunt in instanti sicut deus facere: sed motu quodã licet subito sicut ptz de maleficis. Exod. vij. super isto. Vocauit pharao sapiẽtes dicit. Demones discurrũt p mundũ z colligũt diuersa semĩa z eorꝫ adaptatõe pñt prumpe diuerse spẽs. Et glo. ibidẽ sic dicit. Dũ p incantationẽ demonũ malefici aliq̃d efficere conant discurrũt p mundũ z semina subito eorꝫ de q̃ bus hoc agitãt afferũt. et sic ex illis pmittẽte deo nouas species rerꝫ pducũt. Hec etiã superius tacta sunt. At vbi si difficultas suboriret. An talia facta demonũ essent opa miraculosa dicenda. Rñsio patuit ex pcedentib̃. q̃ etiã demones aliq̃ ỷa miracula facere pñt ad q̃ virtus nature pticularis se extendere pt Et licz talia sint vera nõ tñ ad veri cognitõz ab eo fiũt. fm quẽ sensum opa antixpi pñt dici signa mendacia: qr ad seductõz hoim fiũt. Patet et solutio ad aliud argumentũ de subiecto forme dicam⁹. Bestie forma q̃ videt nõ est in aere nec in ipa re: vt patuit. sz in ipo sensu. put ex snia sci Tho. vt supius declaratuz est. Ad illud q̃ omne passiuũ mouet ab actiuo sibi ꝓportionato ꝓcedit. Et qñ subinfert: q̃ forma illa q̃ videtur nõ pt esse obiectũ originans actũ seu eliciẽs eo q̃ a nulla re sumat Dicit q̃ imo a re qr a specie sensibili in imaginatõe reseruata quã educere pt et imaginationi seu etiã sensitiue potẽtie offerre pt vt supra dictũ est. Ad vltimũ dicendũ. q̃ demon nõ immutat potentiã sensitiuã et imaginatiuam se ei obijciendo vt ostensum est: sed eam trãsmutando. nõ quidẽ alterando nisi ꝗtuz ad motũ localẽ. qr nõ pt de se imprimere nouas spẽs vt dictũ est. immutat aũt transmutando. i. localiter mouendo. et hoc iterũ facit nõ subam organi diuidendo vt sic cõsequat sensus doloris. sz mouẽdo spũs z humores. Q̃ autẽ vlterius obijcitur. q̃ sequeret q̃ fm hoc demon nõ possit aliq̃d noui homini demonstrare fm imaginatiuã visionẽ. Dicendum est q̃ nouũ aliq̃d pt intelligi dupliciter Vno modo totaliter nouũ et fm se et fm sua principia. et fm hoc demon nõ pt aliq̃d nouum hoi fm visionẽ imaginariã demonstrare. non enĩ pt facere q̃ cecus natus imaginet colores vel q̃ surdus natus imaginet sonos Alio modo dicitur aliquid nouũ fm speciez totius. puta si dicam⁹ esse nouũ in imaginatione q̃ aliquis imaginetur montes aureos quos nunq̃ vidit qr tũ vidit z aurũ z montẽ pt naturali motu imaginari fantasmata aurei montis. et hoc modo pt demon aliq̃d noui imaginationi offerre.

Quid de lupis interdũ homines et pueros ex cunabulis rapientes z comedentes sentiendũ sit: an etiã prestigiosa arte per maleficas.

Incidentalis questio de lupis interdum hoies z pueros e domib̃ rapiẽtes z cõmedentes z cũ magna astucia discurrẽtes ita vt neqꝫ aliq̃ arte aut potentia ledi aut capi valeãt. Dicendũ est q̃ hoc interdum hz naturalẽ causam. interdũ vero pstigiosam artẽ dũ p maleficas ꝓtingũt. De primo Albertus in de aãlib̃ dicit q̃ ex quinq̃ causis ꝓuenire pt. Aliqñ ꝓpter famis augmẽtum. sicut z cerui aliqñ et alie bestie hoib̃ appropinquãt. Aliqñ ꝓpter ferocitatẽ virium et hoc in regionib̃ frigidis. et etiã qñ hñt catulos. Sed quia de his nihil ad ꝓpositũ: dicimus. q̃ demonũ illusione fiunt. qñ deus ꝓpter peccata punit aliquẽ ꝓplm. Juxta illud Leuit. xvi. Si nõ feceritis mãdata mea mittam in vos bestias agri que ꝓsumant vos et pecora vra. et Deutro. xxxij. Dentes bestiarꝫ immittã in eos cũ furore zc. Per quẽ aũt modum. An sint veri lupi vel demones in formis sic apparentib̃? dicitur q̃ sunt veri lupi sed obsidentur a demonib̃ vel agitant dupliciter modo. Vno modo absq̃ maleficorꝫ operatione sicut quadragintaduob̃ pueris ꝓtigit a duob̃ vrsis de silua exeuntib̃ q̃s iugulauerunt ꝓpter irrisionẽ factã heliseo ꝓphete dicendo: ascende calue zc. Et de leone qui ꝓphetaz dei iussum nõ implentẽ occidit. iij. Reg. xiij. Et historia de epo vienensi: qui letanias minores instituerat ante ascensionẽ dñi eo q̃ lupi ciuitates intrantes hoies vorauerũt publice. Alio mõ etiã maleficorꝫ illusione. Sicut Guil. vbi sup narrat de quodaz viro qui se cõuerti putabat in lupũ certis tpib̃ quib̃ in antris latitabat. Illuc enĩ certo tpe iuit et sibi interim cũ fixus maneret videbat q̃ lupus ipe factus circũiret pueros deuorando. et cũ illud realiter solũ demon quendã lupuz possidens faceret putabat falso se somnians circũire: et sic tam diu dementatus fuit quousq̃z inuentus est iacere in silua raptus. Delectatur in his demon vt paganorꝫ errorem qui hoies et vetulas in bestias mutari credebant: inducat. Unde discernit q̃ ex singulari dei pmissione z demonũ ope talia eueniũt: et non ex naturali aliq̃ defectu. qñ nulla arte aut potẽtia ledi aut capi pñt. sicut etiã Uinc. in spe. histo. li. vi. c. xl. narrat. In gallia inq̃t ante xpi incarnatõz et añ bellũ punicũ: lupus vigile vagina gladiũ abstulit.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

Questio.ix.Q obstetrices malefice concepts i vtero diuersis modis interimūt abortsum ꝓcurāt. ⁊ vbi hoc nō faciūt demonibus natos infantes offerunt.

Quinto sexto ⁊ septimo insimul veritas supradicta ꝓbat per q̄tuor horrēdos actus quos circa infantes in vtero ⁊ ex vtero matris exercent q̄ cū p mulieres demones exercere nūt ⁊ nō p viros ideo potius mulieres q̄ viros sibi associare ille insatiabilis homicida satagit ⁊ sunt hmōi opera. Nā canoniste plus q̄ theologi de maleficiali impedimēto tractantes vbi supra. Dicunt q̄ maleficiū fit nō solū ne q̄s actū carnalē exercere valeat de quo supra tactū ē. Sed etiam fit ne mulier ꝓcipiat vel si ꝓcipit. q̄ tūc abortsuz faciat. Et addit tercius modus cū quarto q̄ vbi abortsum nō ꝓcurant q̄ tūc infantē ꝓsumūt vel demoni offerūt. De primis duobus modis nō est dubiū cuz p naturalia hō absq̄ demonū auxilio vt p herbas vel alia impedimenta ꝓcurare posset q̄ mulier nō posset generare vel ꝓcipere vt supra tactum ē. Sed de alijs duob q̄ etiā a maleficis ꝓcurātur dissserendū ē nec opus ē argumenta deducere vbi euidentissima indicia ⁊ expimēta hec reddūt credibilius. Et de primo q̄ certe malefice cōtra hūane nature inclinatōem imo aduersus oīm bestiarū cōditōnes lupina dūtaxat specie excepta infantes deuorare ⁊ comedere solent. Est inq̄sitor cumanus de q̄ supra mentio habita ē q̄ hec nobis retulit q̄ ea de cā ab incolis comitatus burbie vocatus ad inq̄sitionē faciendā. eo videlz q̄ q̄dam cū puerū ex cunis amisisset ⁊ explorādo ꝓuentionē mulierū nocturno tpe vidisset ⁊ ꝓpendisset infantē occidi ⁊ liquore ebibito deuorare. Ideo vt prius tactū ē vnico āno q̄ ⁊ fuit ān⁹ ꝓxime elapsus xl. ⁊ vnā maleficas igni tradidit certis alijs ad dominiū archiducis austrie Sigismūdi fugā capientib⁹. assunt p ꝓfirmatione huius scripta q̄ dā Johannū. nider ī suo formicario cui⁹ vtiq̄ ⁊ eorū q̄ scripsit recens memoria supest. vñ nō incredibilia sicut apparēt existūt. sed ⁊ hoc q̄ maiora dāna in his oīb⁹ obstetrices malefice ꝓcurāt ꝓut malefice penitentes nobis ⁊ alijs sepius retulerūt dicentes. Nemo fidei catholice amplius nocet q̄s obstetrices vbi eīm pueros nō interimūt tūc quasi aliq̄d acturi foris extra camerā infantē deferunt ⁊ sursum in are eleuantes demonib⁹ offerunt. Modus aūt in hmōi flagitijs qui obseruat in.ij.iam ꝓte patebit. ⁊.ca.vij.quā ⁊ aggredi necesse est prius vnica dūtaxat decisione q̄stionis de ꝓmissione diuina ꝓmissa. Dictū est eīm a principio tria necessario ad maleficialez effectū cōcurrere. demonem. cū malefica ⁊ diuinam permissionem.

Deinde considerandū est de ipa ꝓmissione diuina. circa quā quatuor q̄runt. Primo an necessariū sit ipam ꝓmissionem ad maleficialē effectū cōcurrere. Secūdo q̄ deus iuste ꝓmittit creaturam ex natura peccabilē etiam actū maleficialē ⁊ alia horrēda flagitia perpetrare alijs duab⁹ ꝓmissionibus presuppositis. Tercō q̄ maleficior flagitia cūcta mala q̄ deus fieri ꝓmittit excedunt. Quarto q̄lit hec materia sit ꝓpl⁹ publicāda.

Circa terciū principale huius ꝓmepartis tangens diuinā ꝓmissionez queritur. An diuinā ꝓmissionē in his opibus maleficorū cōmendare ita sit catholicū q̄ eius oppositū. s. redarguere illaz omnino sit hereticū. ⁊ arguitur q̄ nō sit hereticū asserere. q̄ deus tantam potestatē nō ꝓmittat diabolo in hmōi maleficijs. refutare eīm illa q̄ in contumeliam creatoris possunt cedere est catholicū ⁊ non hereticū. Sz asserere q̄ diabolo nō permittatur talis potestas nocendi hominib⁹ ē catholicuz. ꝓbatur. quia oppositum asserere videtur cedere in cōtumeliam creatoris. Nam seq̄tur q̄ nō oīnia sint subiecta diuine ꝓuidentie eo q̄ oīnis sapiens prouisor excludit defectū ⁊ malū quantum potest ab his quorū curam gerit. Cū aūt ea que p maleficia fūt si a deo ꝓmittūtur ab eo nō excludūtur. ⁊ si ab eo nō excludūtur nō erit sapiens ꝓuisor ipse deus ⁊ sic nō subsunt omnia sue ꝓuidentie. qō quia falsum ē ideo hoc falsum q̄ deus ꝓmittat. Preterea ille aliquid ꝓmittit fieri qō posset impedire si vellet aut q̄ non potest impedire etiam si vellet. sed neutrū illorū deo potest cōuenire. Nō primū qz talis iudicatur inuidus. nō secōm quia talis iudicat impotēs. Tūc q̄ritur incidentaliter. hoc maleficiū petro accidit ⁊ deus potuit impedire ⁊ nō fecit. ergo deus ē inuidus seu nō habet curam de oīnib⁹. Si ꝓo nō potuit impedire etiā si vellet tūc nō est omnipotēs q̄ oīa sicut incōueniēs ē asserere. s. deū nō habere curā oīm ⁊ c. g̃ ⁊ hoc q̄ maleficia ex dei permissione ꝓtingūt. Preterea. q̄cūq̄ dimittit sibi ⁊ c dñs actū suorū nō subest ꝓmissioni aut ꝓuidētie alicui⁹ gubernātis. sed homīes sibiipis dimittūtur a deo fm illud Eccli.xv. De⁹ ab initio cōstituit homīem. ⁊ reliq̄t eū in manu consilij sui. spāliter etiā mali in suis opib⁹ relinquūtur fm illud. Dimisit eos secōm desideria cordis eorū. igit nō oīnia mala diuine ꝓmissioni subdūtur. Preterea Aug⁹. dicit in

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

Encheri. sicut etiam phūs in. ix. meth. Melius ē q̄dam nescire q̄ scire vt vilia. sed omne qd ē melius ē deo attribuendū. ergo de⁹ non impedit se de illis vilissimis maleficorū opibus vt illa permittat vel nō. Ad idē apl's. ij. Corinth. ix. Nō est deo cura de bobv. ⁊ eadē rōne de alijs irrōnalib⁹ creaturis. vñ q̄ñ maleficiatur vel nō. nō est deo cura. nec etiā eius pmissioni q̄ ex eius ꝓuidentia ꝓcedit subdūtur. Preterea q̄ ex necessitate cōtingunt ꝓuidam permissionem nō requirūt sicut nec prudentiā. patet hoc p phm in. vi. ethi. Prudentia ē recta ratio contingentiū de quib⁹ ē consiliū ⁊ electio. sed plures effectus maleficiales ex necessitate cōtingūt. puta q̄ñ ex aliqua causa ⁊ influentia corporū celestiū accidunt infirmitates vel aliqua alia q̄ nos iudicam⁹ maleficia vñ nō semp subduntur diuine permissioni. Preterea si pmissione diuina homines maleficiātur tūc q̄ritur. Cur potius sup vnū q̄ sup aliū. Si dicatur q ꝓpter peccata. q̄ magis abundāt in vno q̄ in altero. hoc videtur esse falsum qr tunc maiores peccatores amplius maleficiarētur. cuius cōtrariū dum apparet eo q minus in mūdo sicut puniūtur Juxta illud. Bene est omnib⁹ q̄ p̄uaricant ita etiā maleficiātur. Patet deniq̄ ex eo q innocentes pueri ⁊ alij iusti amplius maleficiuntur. Sed ꝓtra deus pmittit licet nō velit malum fieri ⁊ hoc ꝓpter pfectionē vniuersi. Dionisius. iij. ca. de di. no. Erit malū ad omnes id ē pfectionē vniuersi ꝓferēs. ⁊ Aug⁹. in ench. Ex omnib⁹ bonis ⁊ malis cōsistit vniuersitatis admirabilis pulcritudo. Inquātū etiam illud qd malū dicit bene ordinatum ⁊ in loco suo positū eminentius cōmendat bona ⁊ illa magis placeant ⁊ laudabiliora sint dū cōparant malis. Item sctūs Tho. improbat opinionē illorū. q licet deus nō velit mala qr neq̄ creatura aliqua appetit malū siue appetitu naturali siue animali siue intellectuali que ē volūtas cuius obiectū est bonū. vult tm̄ mala esse vel fieri. hoc dicit esse falsum. qr deus neq̄ vult mala fieri neq̄ vult mala nō fieri. sed vult pmittere malū fieri ⁊ hoc est bonū ꝓpter pfectionē vniuersi. Quare aūt sit erroneū dicere. Deus vult mala esse vel fieri ꝓpter bonū vniuersi dicit. Quia nihil ē iudicandū bonū nisi scōm id qd competit ei p se ⁊ nō per accidēs. sicut virtuosus iudicat bonus in intellectuali creatura ⁊ nō animali. Malū aūt nō ordinatur ad bonū p se sed p accidēs. qr preter intētionē eorū q̄ malū opātur resultat bonū. sicut p̄ter intentionē maleficorū aut preter intentionē tirannorū fuit q ex eorū persecutōne clarescceret patiētia martyrū. Rūsio. Questio quanta vtilior ad p̄dicandū tanto etiam difficilior ad intelligendū existit. Est em̄ inter argumenta hoc p̄cipuū nō tam laicorū q̄ ⁊ quorūdam sapientū. Maleficia tam horrēda vt superius tacta sunt non permitti a deo causas diuine pmissionis huius ignorātes. ex qua etiā ignorantia qr malefice nō supprimūtur p vltionem debitam iam totā xpianitatem depopulare videtur. vt ergo ad vtranq̄ viā iuxta theologorū sententiā docto ⁊ indocto satisfiat p discussiones duarū difficultatū est respondendū ⁊ primo. Qr mūdus diuine ꝓuidentie ita subiacet q ipse ēmediate oib⁹ prouidet. Secūdo q vniuersitatē malorū q̄ fūt siue in malis culpe siue pene siue damni ex duab⁹ primis pmissionib⁹ circa casum angelorū ⁊ primorū parentū iuste pmittit. vnde et patebit q in his diffidere ptinaciter heresim sapit cū erroribus infidelium talis se implicat. Quo ad primū notandū. q p̄suppositō illo q prouidentia deo cōueniat. Juxta illud Sapien. xiiij. Tu autē pater gubernas oia prouidentia. oportet etiam asserere q omnia sint ita subiecta sue prouidentie q etiā omnib⁹ immediate prouideat quod vt pateat ostēdamus primo per reprobationem cuiusdam cōtrarij erroris. Nam sup illud Job. xxij. Nubes latibulum eius ⁊ circa cardines celi perambulat nec nostra considerat. Quidā opinati fuerunt iuxta doctrinam sancti Tho. i. parte. q. xxij. Ponere tantummō incorruptibilia subiacere diuine prouidētie. prout sunt substantie separate ⁊ corpora celestia cum speciebus rerum inferiorum que etiam sunt incorruptibilia. Indiuidua vero specierum qr sunt corruptibilia dicebāt nō subiacere. Vlū sic diuine prouidentie dicebāt subiacere oia inferiora que in mundo aguntur. in vniuersali tantū ⁊ non in particulari seu singulari. Sed quia hoc alijs videbatur inconueniēs. vt de homine nō esset amplior deo cura q̄ de alijs animalibus. Ideo rabbi moyses volēs mediū tenere dixit concordando cū primis. Corruptibilia omnia sicut sunt indiuidua rerum omnino non subiacere diuine gubernationi sed tantūmodo vniuersalia ⁊ alia q̄ tacta sunt. Hominem vero ab illa generalitate corruptibiliū excepit. ⁊ hoc propter splendorem intellectus quo participant cum substātijs separatis. ⁊ sic ꝓm istam opinionem q̄cquid hominibus accideret in maleficijs esset ex permissione dei non autem quicq̄d animalibus aut alijs terre frugib⁹ euenirет. Et hec opinio licet sit veritati ꝓpinquior q̄ illa que

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

omnino prouidentiam dei de reb⁹ mundi negabat asserens mūdum casu esse factum sicut fuerunt Democritus ⁊ epicuri. tamē etiā nō caret magna falsitate eo ꝙ necesse ē dicere oia diuine prouidentie subiacere. nō in vniuersali tantū sed etiam in particulari. vt non solū maleficia hominū sed ⁊ iumentoꝝ ⁊ terre frugum ex diuina ⁊ prouida pmissione eueniūt quod sic patet. Ad tantum se extendit prouidentia ⁊ ordinantia rerum in finem quantū ipa causalitas se extendit. sicut a simili in rebus alicuius dominio subiectis que intātuꝫ subiacent eius prouidentie inquantum sibi existunt subiecte. Cum autem causalitas dei que est primū agens extendit se ad omnia entia non solum quantum ad principia speciei sed etiam quātum ad principia indiuidualia ⁊ non solum incoꝝruptibiliū sed etiam coꝝruptibilium. Ideo sicut omnia habent esse a deo ita omnia sunt prouisa ab eo id est ad aliquem finem ordinata. Et hoc tangit apostolus ad Roma. xiij. Que a deo sunt ordinata sunt. quasi dicat. Sicut oīnia a deo sunt. ita etiam omnia ab ipo ordinata sunt. ⁊ p̄ consequens prouidentie eius subiecte. quia ꝓuidentia dei nihil aliud esse noscitur q̄ ratio. id est causa ordinis rerū in finem. Omnia ergo inquantū participant de esse intantū etiā subduntur diuine prouidētie. Item deus oīnia cognoscit non solum in vniuersali seu vniuersalia īmo ⁊ in particulari seu particularia. Et cum dei cognitio cōparatur ad res creatas sicut cognitio artis ad artificiata. Ideo sicut omnia artificiata subdūtur ordini ⁊ prouidētie artis ita oīnia subdūtur ordini ⁊ prouidētie dei. Sed qꝛ per hec non satis fit vt intelligatur ꝙ deus iuste permittat mala fieri. ⁊ maleficia in mūdo licet intelligamus hoc ꝙ ipe sit ꝓuisor omnia gubernans qd̄ quia conceditur ideo etiam deberet oīne malum ab his quoꝝ curam gerit excludere. Inter homīes eīm videmus ita fieri ꝙ sapiens ꝓuisor excludit defectum ⁊ malū quantū potest ab his q̄rum curam gerit. ideo ad intelligendum ista. cur non omnia mala deus excludit. Notandum ꝙ aliud est loqui de ꝓuisore particulari ⁊ aliud de prouisore vniuersali. Prouisor eīm particularis necesse habet malum excludere quātum potest quia non potest ex malo elicere bonū. Deus aūt cum sit vniuersalis ꝓuisor totius mūdi ⁊ potest ex particularibus malis plurima bona elicere sicut ex ꝓsecutione tyrannoꝝ patientia martyrum. ⁊ ex operibus maleficoꝝ purgationem seu ꝓbationes fidei ⁊ iustoꝝ vt patebit. Ideo non habet deo oīnia mala impedire ne multa bona deesse cōtingat vniuerso. Vnde Augustinus in enchef. Adeo misericors est omnipotens deus ꝙ nō sineret aliquod malum esse in operibus suis nisi adeo esset omnipotens ⁊ bonus vt benefaceret etiam de malo. Et huius exemplū etiam habemus in actionib⁹ rerum naturaliuꝫ. Nam coꝝruptiones ⁊ defectus qui accidunt in reb⁹ naturalib⁹. licet sint contra intentōnē nature particularis illius videlicet cui talis coꝝruptio contingit vt ꝙ fur suspendatur vel ꝙ animalia in cibū hominis occidātur. sunt tamē de intentione nature vniuersalis. vt videlicet conseruantur homines in vita ⁊ ī bonis vt ⁊ sic bonū vniuersi conseruetur. vt eīm species rerum conseruantur oportet vt coꝝruptio vnius sit conseruatio alterius. Occisiones enim animaliū conseruat vitaꝫ leonum.

Declaratur super permissionem diuinam ꝙ deus non potuit cōferre creature vt ex natura esset impeccabilis.

Quo ad secundum ꝙ vniuersitatem maloꝝ siue in culpis siue in penis iuste deus permittat ⁊ presertim iā refrigescente ⁊ mundo ad occasum declinante declaratur ex duabus ꝓpositionibus necessario presupponēdum quarum prima ꝙ deus nō potest facere siue melius v. cū timore dei loquamur. non est possibile vt natura creata vt est homo vel angelus haberet hoc ꝙ ex conditione sue nature peccare non posset. Secūda ꝙ deus iuste permisit hominem peccare vel temptari. quibus stantibus cum ad diuinā prouidentiam pertinet vt vnaquecꝫ creatura in sua natura relinquatur dicere oportet. ꝙ ex premissis impossibile est ꝙ deus non permittat maleficia fieri virtute demonū. Et primū quidem ꝙ non fuit possibile creature cōmunicare ꝙ peccare non posset ex conditione nature. ostēditur a doctore sancto in. ij. di. xxiij. ar. i. quia si hoc fuisset ꝓmunicabile alicui creature deus vtiq̄ communicasset eo ꝙ omnes alie cōmunicabiles bonitates ⁊ ꝑfectōnes creaturaꝝ sunt communicate saltim in genere vt vnio ꝓsonalis duaꝝ naturaꝝ in xpo. maternitatis ⁊ virginitatis in maria. vnio gratuita in viatoribus. vnio beatifica in electis ⁊ sic de alijs. Cū ergo nō legimus hoc alicui creature cōicatuꝫ quia nec homini nec ā̄gelo. iuxta illud. Et in angelis suis reperit prauitatē. certuꝫ ē ꝙ homī a deo nō pōt cōicari hoc ꝙ ex natura sit impeccabilis licet hoc p̄ grām inueniāt. Secundo ad

idem qz si esset cõmunicabile z non cõicaret vniuersum nõ esset pfectum. cuius pfectio in hoc cõsistit vt omnes bonitates creaturarũ cõmunicabiles in genere sint cõicate. Nec valet argumẽtũ q deus cũ sit summe potẽs z alias ad suaz similitudinẽ hoies et ãgelos creauit q etiam hoc conferre potuerit q creatura ex conditione sue natrue haberet q peccare non posset. Vel etiã q faceret vt habitus ille gratie q ꝓfirmationem in bono causat esset pars essentialis nature ãgeli vel homis vt sic scõm naturale suũ principiũ z naturalẽ ꝓditionem haberet ꝓfirmationẽ in bono. vt peccare nõ posset. Nam primũ argumentũ nõ cõcludit. qz licet deus sit summe potẽs sicut z summe bonus nõ tamẽ hoc cõferre põt nõ ex impfectione sue potentie. sed ex impfectõne creature. q imperfectio cõsideratur primo. q hoc recipere nõ potest nec potuit homo vel ãgelus. Ratio qz cũ sit crtatura esse suum dependet a creatore. sicut causatũ a causa sui esse z creare est aliquid ex nihilo facere ideo si sibi relinq̃tur deficit. ꝓseruatur aũt q̃ diu cause influentiam recipit. Exemplũ si vis de candela q̃ tãdiu lucet q̃ diu habet cerã. Quo stante notuz ẽ q deus creauit hominẽ. z reliquit eũ in manu cõsilij sui. Eccli. xvij. Et similiter angelũ a principio creatõnis. Et hoc factũ est p liberũ arbitriũ cuius sicut ꝓpriũ est facere vel obmittere ita ꝓpriũ est a sua causa recedere z nõ recedere. Et qz hoc ẽ posse peccare: posse ex libertate arbitrij a deo recedere. iõ non potuit hoc homo vel angelus recipe. nec ei potuit a deo cõicari vt ex natura haberet libertatẽ arbitrij z etiã ex natura haberet nõ posse peccare. alia impfectio ex qua hoc non potuit homini vel angelo cõicari est. qz implicat ꝓtradictõnem q̃ quia in se nõ sunt factibilia dicimus deus nõ potest illa facere. Sed potius dicendũ q creature non pũt ista recipere. vt videz aliq̃d sit viuũ z mortuũ simul z semel. Ita etiã implicat vt aliq̃s habeat libeꝫ arbitrium ex quo possit cause sue inherere vel nõ inherere z q possit nõ peccare qz si nõ potest peccare nõ pt cause sue nõ inherere cũ peccatũ sit spreto incõmutabili bono reb̃ mutabilibus inherere Spernere aũt vel nõ spernere est ex libertate arbitrij. Secundũ etiã argumentũ nõ valet. quia si gratia ꝓfirmationis verteret creature in naturã ita q ex principijs essentialib̃ haberet nõ posse peccare. tũc non haberet ex aliquo dono accidentali z gratia non posse deficere z peccare sed haberet hoc p naturam z tunc esset deus qd ẽ absurdum. Hanc solutõnem tangit sanctus Tho. vbi supra in solutione vltimi argumẽti. cum dicit q q̃cunq̃ alicui nature ꝓuenit aliqd accidẽs qd ex influentia superioris tantũmõ inest. nõ põt inferior natura illud accidẽs p se habere nisi efficeretur nature superioris. sicut si aer illuminatur in actu p ignẽ nõ põt esse q sit de natura sua lucidus in actu nisi fiat ignis. Dico ergo q cũ ꝓfirmatio insit creature rõnali solum p gratiã q̃ est quoddã spũale lumen z similitudo increati luminis. nõ põt esse q aliqua creatura ex natura sua ꝓfirmationez habeat vel gratiã nisi efficeret diuine nature p esse dicamus eiusdẽ nature. qd ẽ omnino impossibile Concludamus q nõ posse peccare p naturaz deo tantũmõ ꝓuenit eo q sicut ab esse deficere nõ potest cũ dat omnib̃ esse ita nec a rectitudine bonitatis deficere cũ hoc ei ꝓueniat per ꝓditionẽ sue nature.. Omnibus autẽ alijs qui hoc habẽt vt peccare nõ possint cõferet ex hoc q cõfirmanet p grãm in bono. ex qua filij dei efficiũtur z quodãmõ diuine nature ꝓsortes.

¶ Declaratur q̃stio sup duas pmissiones diuinas quas deus iuste pmisit videz diabolum actorem omnis mali peccare simul z primos parentes cadere ex quib̃ maleficoꝫ opera iuste pmittũtur. z est tredecima in ordine prime partis.

Secũda q̃stio simul z ꝓpositio q deꝰ iuste pmisit quasdã creaturas ãgelicas quas aliter condere nõ potuit nisi qd peccare possent etiaz actu peccare. Et quasdaz simili mõ creatas p gratiam pseruare z hoc absq̃ pruia temptatõe. hominẽ vero iuste pmisit z temptari z peccare. q omnia sic declaranet. Nam ad prouidentiam diuinã ptinet vt vnũquodq̃ in sua natura relinquatur z in suis naturalib̃ opibus nõ omnino impediat. qz vt Dionisius dicit. iiij. ca. de di. no. Prouidentia nõ est corruptiua nature sed saluatiua. quo stante cũ manifestũ sit q sicut bonũ gentis diuinius q̃ bonũ vnius. i. ethi. Ita z bonũ vniuersi excedit bonũ pticulare cuiuscũq̃ nature create in pticulari. Ideo etiã attẽdere oportet q si peccatũ omino impediret p hoc multi gradus tollerent pfectionis. tolleret enim natura illa q̃ põt peccare z nõ peccare. Ex si dicat. tũ habuisset hõ ex cõditione nature vt prius tactũ ẽ. Rñdetur. Si nullũ pctm̃ fuisset subsecutũ i actu sed statim cõfirmatio tũc semp lateret q̃d gre deberet in bonis erga deũ z q̃d ptãs peccãdi potuisset z plura alia q̃b̃ ablatis vtiq̃ vniuersi multũ detraheret. Decuit etiaz vt nullo suggerente ab extra peccaret. sed occasionem

peccandi ex seipso suscipet qd̄ & fecit vbi deo
equalis esse voluit. qd̄ est intelligendu non
simpliciter & directe nec indirecte. sed solum
fm q̄d. & hoc declarat ꝓpter auctoritatē Esaie.
xiij. In celū ascendā & similis ero altissimo.
nō eim simpliciter & directe. q̄ sic habuisset in
tellectū ligatū & erroneū appetendo aliq̄d qd̄
sibi erat impossibile. Cognouit eim se esse cre
aturam & a deo creatū. & ideo equalē fieri crea
tori cognouit hoc sibi esse impossibile. Nec
etiā indirecte q̄ cū totū bonū angeli & creatu
re ē in hoc q̄ deo subest. sicut tota claritas ae
ris est ī hoc q̄ subijcit radijs solis. ideo hoc
ab angelo nō potuit appeti. q̄ appetijsset ꝓtra
bonū nature sed appetijt dei equalitatē nō ab
solute sed secōm q̄d. hoc sic ē. cū deus habet p
naturā suā duo. beatitudinem & bonitatem &
aliud & q̄ ab ipo omnis creature beatitudo &
bonitas transfundit. vides ãgelus dignita
tem nature sue qua creaturis cūctis pēminebat voluit & appetijt a se ī oia inferiora beati
tudinē & bonitatē deriuari. & hoc p sua natu
ralia ita q̄ ipe primo illa ex natura haberet &
sic alie creature ex nobilitate sue nature acci
perent. Et q̄ etiā illa appetijt a deo & sub deo
volens esse dūmō ista haberet ideo nec etiam
q̄ntū ad modū habendi deo equipari voluit.
sed tantūmō fm q̄d. Nota insup q̄ quia suū
desiderijū attētauit vt ad actū pduceret. ideo
subito suū desiderijū alijs exposuit. Et q̄ su
bito etiā fuit alioꝝ ãgeloꝝ visio desiderij & cō
sensus quersus sui desiderij. Ideo peccatum
primi angeli alioꝝ peccata excessit & precessit
quãtitate culpe & causalitate. nō tū duratōne.
ita q̄ illud. Apoca. xij. Draco de celo cadens
traxit terciā ptem stellaꝝ. Et in figura leuia
than habet. Ipe ē rex sup omes filios superbie & rex. fm phm. v. metha. ōr principiū in
quātum mouet p suā volūtatem & imperiū si
bi subiectos. Ideo & suū peccatū alioꝝ occa
sio peccandi fuit. ita q̄ ipe primus a nullo ex
trinseco temptatus alios extrinsece tempta
uit. Et q̄dem qd̄ dictū ē q̄ instantenea opatō
in omibꝫ illis fuit exemplificat hoc ex sensibi
libus. Nã simul tpe sunt illuminatio aeris.
visio coloris. & discretio rei vise. Hec ad lon
gum posui vt ꝓsiderando tam stupendā per
m issionē diuinā super nobilissimas creatu
ras ꝓpter vnū dūtaxat peccatū ãbitōnis quō
nō pticulares pmissiones sup maleficoꝝ ope
ra ꝓpter maiora pctā q̄ꝫtum ad aliquas cir
cūstantias admittet. Naz maleficoꝝ peccata
in varijs circūstantijs pctm̄ angeli & primoꝝ
parentū excedūt vt iam in secūda q̄stione pa
tebit. Sed & hoc q̄ ꝓuidentia dei iuste pmi
sit primū hoīem temptari & peccare ex his q̄
dicta sunt de transgressoribꝫ ãgelis satis pa
tere pōt. Sicut eim ad eundē finē homo & an
gelus creati fuerūt & ī libertate arbitrij relicti
Ideo vt beatitudinis pmiū nō abseq̄ merito
perciperēt ideo sicut ãgelus a casu nō fuit p
seruatus vt potestas peccandi ex vno. & ptās
gratie ꝓfirmatōnis ex altero ad decorem vni
uersi patesceret. ita & circa hoīem seruari opor
tuit. Vñ. s. Tho. in. ij. di. xxiij. arti. ij. Illud
ex quo deus apparet laudabilis nō debet pe
nitus impediri. sed in peccatis etiā deus ap
paret laudabilis cū p misericordiā parcit & p
iusticiā punit. vñ nō debuit peccatū impedi
re. tantūmodo breuiter & recapitulādo ad ꝓ
positum redeamus dicamus. Q̄ iusta dei ꝓ
uidentia homo in his pmissus est multis rō
nibus. Prima vt ostendatur dei potentia qui
solus inuertibilis ē omnis aūt creatura mu
tabilis. Secūda aūt rō vt declaret dei sapien
tia q̄ ex malo scit elicere bonū. qd̄ non potuit
fieri nisi deus creaturam peccare permisisset
Tercia vt manifestet dei clementia. in q̄ xps
p mortē suā hominē pditū liberauit. Quar
ta vt ostendatur dei iusticia q̄ nō soluz reddit
bonis premia sed & malis suplicia. Quinta
vt homo nō sit peioris conditionis q̄ꝫ alie cre
ature quas omnes sic deꝰ administrat vt eas
agere ꝓprijs motibus sinat. Vnde & hominē
proprio arbitrio relinquere debuit. Sexta ē
laus hūana laus eim viri iusti q̄ potuit & nō
est transgressus. Septima est decor vniuersi.
quia sicut triplex maluz culpe pene & damni
inuenitur ita ex opposito triplex bonū. s. ho
nestū bonū delectabile & vtile. decorat. Nam
culpa decorat honestas. p penā delectabilitas. p damnū summa vtilitas. Et p hec patet
responsio ad argumenta.

Solutiones argumentoꝝ.

Nam ad primū vbi dicit asserere q̄ dia
bolo pmittat ptās nocēdi homibꝫ sit
hereticū. O ꝓpositū potius patz. q̄ sicut asserere q̄ deus nō pmittat hoīem ex liber
tate arbitrij peccare q̄n vult ē hereticū. ita as
serere q̄ deus pctm̄ dimittat inultū. hoc autē
fit p ptātem nocēdi hoībꝫ in vindictā maloꝝ
ad decorē vniuersi. iuxta illud Augus. in li.
soliloquorū. Iusisti dñe & ita ē vt nūq̄ꝫ dedec
culpe sit sine decore vindicte. Probatio deni
q̄ꝫ argumēti nō valet de sapiente ꝓuisore qui
excludit defectū & malū q̄ntū pōt. q̄ aliud est
de eo q̄ habz curā pticularē & de ꝓuisore vni
uersali. Nam primꝰ ex malo nō pt elicere bo
nū sicut vniuersalis ꝓuisor facit vt p pceden
tia patuit. Ad secundū patuit q̄ tam potētia

q̃ bonitas ⁊ iusticia diuina patescũt in hoc q̃ mala ꝑmittit. vñ qñ dicit. Aut deus potest mala impedire aut nõ. Dicit q̃ põt impedire sed nõ debuit rõnib ꝓtactis. Nec valet instantia si dicat ergo vult mala fieri cũ potest impedire ⁊ nõ vult. qz vt in argumentis ꝑ veritate tactũ est. Deus nõ potest velle mala neq̃ vult mala fieri neq̃ vult malũ nõ fieri. sed vult ꝑmittere malũ fieri ⁊ hoc ꝓpter ꝓfectõnẽ vniuersi. Ad terciũ Augus. ⁊ ꝓhs loquũtur de cognitione hũana cui melius ẽ nõ cognoscere mala ⁊ vilia duplici de causa. Primo qz ꝑ ea impedimur interdũ a cõsideratione malorꝫ ⁊ hoc contingit qz non possumus simul multa intelligere. Etiã ⁊ ea de causa q̃ cogitatio malorꝫ ꝑuertit interdũ voluntatem in malũ. Hec aũt in deo locũ nõ habent qui intelligunt oĩa opera hoĩm ⁊ maleficorũ absq̃ aliq̃ defectu. Ad quartũ aplius curam dei a bob remouit. vt ostẽdat q̃ quia creatura rõnalis habet ꝑ liberũ arbitriũ dominiũ sui actus vt dictum ẽ. Ideo vt ei imputet aliq̃d ad culpã vel ad merituz ⁊ reddat ei iuxta hoc pena vel ꝓmiũ. habet deus specialẽ de eo ꝓuidentiaz scõm q̃ irrõnabilia nõ ꝓuidentur. Velle aũt asserere q̃ indiuidua irrõnabiliũ creaturarũ ex illa auctoritate nõ ꝑtinerent ad diuinã ꝓuidentiã esset hereticũ. qz esset asserere q̃ non omnia subiecta essent diuine ꝓuidentie ꝓtra scripture sacre ꝓmendationẽ sup diuinã sapientiã q̃ attingit a fine vsq̃z ad finẽ fortiter ⁊ disponit oĩa suauiter. ⁊ esset error rabbi moyses vt in argumẽtis ꝑ veritate patuit. Ad q̃ntum qz homo nõ est institutor nature. sed vtitur naturalib opib artis ⁊ virtutis ad suuz vsum. Ideo ꝓuidentia humana nõ se extendit ad necessaria que ex natura ꝓueniũt. vt q̃ cras sol oriatur. ad q̃ tũ se extendit ꝓuidẽtia dei eo q̃ ipe ẽ actor nature. Unde ⁊ defectus naturales. etiã si ex cursu rerꝫ naturaliũ ꝓuenirent adhuc diuine ꝓuidentie subiacerent. quare ⁊ Democritus ⁊ alij phi naturales erraueruũt attribuentes soli necessitate materie quicq̃d inferioribꝫ accideret. Ad vltimũ licet omnis pena infligit a deo ꝓpter peccata non tamen semꝑ maoribꝫ peccatoribꝫ maleficia infligũtur. vel qz diabolus nõ vult vt illos affligat ⁊ tẽptat q̃s iusto titulo possidere se cernit. vel ideo vt nõ ad deũ accelerant. iuxta illud. Multiplicate sunt infirmit. postea accelerauerũt ⁊ c̃. Et q̃ omnis pena infligit a deo ꝓpter peccata patz ex seq̃ntib. qz iuxta Hieronimũ. Quicq̃d patimur peccatis nostris meremur.

Declaratur q̃ peccata maleficorꝫ graniora sunt peccatis malorꝫ angelorꝫ ⁊ primorꝫ parentũ. Uñ sicut innocentes puniũtur ex culpis parentũ. ita ⁊ iam plures innoxij damnificant ⁊ maleficiũtur ꝓpter peccata maleficorꝫ

Questio decimaquarta. ⁊ est tota maetria predicabilis.

Sed sup enormitatẽ criminũ q̃ritur An maleficorũ flagitia cũcta mala q̃ deus fieri sinit ⁊ vsq̃z in pñs a ꝓncipio mũdi fieri ꝑmisit tam in culpis q̃z in penis ⁊ damnis excedũt. Et videtur q̃ nõ ꝓcipue q̃ ad culpã. Haz peccatũ qõ q̃s cõmittit qõ faciliter vitare potuisset excedit peccatũ qõ alter ꝓmittit q̃ ita faciliter vitare nõ potuit. Patz ꝑ August. in de ci. dei. Magna ẽ in peccando uniq̃tas vbi ẽ tanta in non peccando facilitas. Sed adam ⁊ plures q̃ ex aliquo statu ꝓfectõis seu etiã gr̃e peccauerũt. Facilius ꝓpter assistentiã gr̃e peccata vitare potuissent. ꝑsertim adam q̃ in gr̃a creatus fuerat q̃z plures malefice q̃ hmõi dona non ꝓceperũt. g̃ illorꝫ peccata omnia maleficorꝫ flagitia excedũt. Preterea quo ad penam. maior culpe maior pena debet. sed peccatũ ade grauissime punitũ fuit in hoc qõ vt patz in omnes posteros eius pena cũ culpa ostendit in trãsfusione originalis peccati g̃ eius peccatũ graui̇us ẽ omnib alij peccatis. Preterea q̃ ad damnũ. Nam iuxta August. Ex hoc aliq̃d ẽ malũ qz adimit bonũ. ergo vbi plus de bono amittitur ibi maior culpa ꝓcessit. sed peccatũ primi parentis maius damnũ tam in naturalibus q̃z in gratuitis intulit vbi nos innocentia ⁊ immortalitate priuauit quod nullus aliorũ sequentiũ peccata intulit. ergo ⁊ c̃. Sz contra. id quod plures ratõnes mali includit magis est malum. sed peccata maleficaꝫ sunt huius. Nam omnia mala in bonis nature ⁊ fortune procurare possunt deo ꝑmittente. vt ex bulla pape deducit. Preterea adam peccauit solummõ faciendo illud qõ est vtroq̃z mõ malũ qz prohibitũ. ⁊ qõ nõ erat malũ ꝓm se. Sed melefici ⁊ alij peccatores peccant faciendo illud qõ est vtroq̃z mõ malũ ⁊ ꝓm se ⁊ prohibitum. vt homicidia ⁊ alia multa inhibita. Unde eorꝫ peccata grauiora sunt alijs peccatis. Preterea pctũ qõ ẽ ex certa malicia ẽ graui̇us pctõ qõ ẽ ꝑ ignorantiaz. sed malefice ex magna malicia ꝓtemnũt fidem ⁊ sacramenta fidei ꝓut plures ꝓfesse sunt. Rñsio. q̃ mala q̃ a modernis maleficis perpetrant cuncta alia mala que deus vnq̃z fieri permisit scõm quod in titulo questionis tangitur excedunt. ⁊ hoc

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

quo ad peccata q̃ contingunt in peruersitate morũ. licet secus sit de peccatis q̃ opponũtur alijs virtutib⁹ theologicis. potest ostendi triplici via. Primo in generali compando eorũ opera indifferẽter ad q̃cunq̃ flagicia mundi Secũdo in speciali compando ad species superstitionis ex quocũq̃ pacto cũ demonibus inito. Tercio compando illa ad peccata malor angelor aut etiã primor parentũ. Primũ sic. Nam cũ triplex sit malum. videlz. culpe. pene. damni. eo q̃ triplex sit bonũ cui illa opponũtur. s. honestuz. delectabile z vtile. Et culpe opponitur honestũ. Pene delectabile. Damno vtile. Q̃ culpa maleficarum excedit cũcta alia peccata sic apparet. Nam iuxta doctrinam sancti Tho. in. ij. di. xxij. ar. ij. Licz in peccato multa possint ꝓsiderari ex quibus peccati grauitas vel etiã leuitas trahi potest. Uñ z contingit q̃ idem peccatũ q̃ scõm vnũ eor est grauius scõm aliud leuius inueniat prout dicere possumus. In fornicatione inuenis peccat. senex insanit. Tamẽ illa simpliciter grauiora sunt q̃ plures z potẽtiores habent nõ dico circũstantias soluz sed in specie z quãtitate peccati essentiali. peccati grauitatem. Et sic dicere possumus q̃ licet peccatuz ade q̃ꝫtum ad aliquas circũstantias grauius sit omnib⁹ alijs peccatis q̃ꝫtum ad hoc q̃ minori temptatione pulsatus cecidit. q̃ videlicet tantũ ab extrinseco. Et etiaz quia facilius resistere potuisset ꝓpter originalẽ iusticiam in qua creatus erat. Tamẽ q̃ꝫtum ad speciem z quãtitatem peccati z etiã q̃ꝫtum ad alias circũstantias q̃ peccatum magis aggrauant sicut multa grauiora peccata sunt secuta ita et inter illa omnia maleficor excedũt q̃d etiã clarius ex duob⁹ deducit. Nam sicut vnũ peccatũ dicit maius altero vel causalitate vt peccatũ luciferi. vel generalitate vt peccatũ ade. vel deformitate vt peccatũ inde. Uel difficultate remittendi vt peccatũ in spũmsanctum. Uel piculo vt peccatũ ignorãtie. Uel inseparabilitate vt peccatũ cupiditatis. Uel pronitate vt peccatum carnis. Uel diuine maiestatis offensione vt peccatũ idolatrie z infidelitatis Uel expugnandi difficultate vt supbia. Uel mentis cecitate vt ira. Ita z post peccatũ luciferi omnia alia peccata maleficor opa excedũt tam in deformitate crucifixũ abnegantes. q̃ꝫ z pronitate spurcitias carnis cũ demonibus exercentes. Ac mentis cecitate in omne nocumentũ tam animar quam corpor hominũ z iumẽtor toto malignitatis spiritu debachãtes. put ex supradictis patuit. Q̃d etiã iuxta Isido. nomen ostendit. Dicũtur em̃ maleficiob facinor magnitudinem z c. vt supra patuit. Deducitur z ex isto. Nam cum duo sunt in peccato auersio z ꝓuersio. Juxta illud Augustini. Peccatum est spreto incommutabili bono rebus mutabilibus inherere. Et ipsa etiaz auersio a deo sit tanq̃ꝫ formale sicut ipa conuersio tanq̃ꝫ materiale. Ideo tanto aliq̃d peccatum est grauius quanto magis homo per ipsum a deo separatur. Et quia per infidelitatem homo maxime a deo elongatur. iõ z maius omnibus peccatis maleficium infidelitatis existit. Et hoc declaratur per nomẽ heresis quod est etiam apostasia a fide simul z q̃ tota earum vita peccatum est. De primo. Nam cum peccatum infidelitatis cõsistat in renitendo fidei. Et hoc potest dupliciter fieri vel quia renititur fidei nondum susceptae aut susceptae. Si primo modo tũc est infidelitas paganorum seu gentilium. Si secundo modo tunc iterum dupliciter. quia aut renititur christiane fidei susceptae in figura aut in ipsa manifestatione veritatis. Primo modo ẽ infidelitas iudeorum. Secũdo modo infidelitas hereticor. Unde patet q̃ heresis maleficarũ inter tres species infidelitatis grauissima existit. quod etiã ratione z auctoritate cõprobatur. Nam. ij. Petri. ij. dicit. Melius erat illis viaz veritatis nõ cognoscere q̃ꝫ post cognitam retrorsum conuerti. Ratione. Nã sicut grauius peccat qui non implet quod ꝓmisit q̃ꝫ ille qui non implet hoc quod nunq̃ꝫ promisit. Ideo infidelitas hereticor qui profitentur fidem euangelij z tamen ei renituntur corrumpentes ipsam grauius peccant q̃ꝫ iudei z pagani. Et iterũ. Iudei grauius peccant q̃ꝫ pagani quia susceperũt fidei christiane figuram in veteri lege quã male interpretantes corrumpũt quod pagani non faciunt ideo etiam ipõrũ infidelitas est grauius peccatum q̃ꝫ infidelitas gentilium qui nunq̃ꝫ fidem euangelij susceperunt. De secundo q̃ z apostate nuncupantur. Nam ꝓm Tho. se. se. q. xij. Apostasia importat quandã retrocessionem a deo z religione q̃ fit ꝓ diuersos modos quibus homo coniũgitur deo. vel per fidem. Uel per subiectam ad obediendum voluntatem Uel per religionem. et clericatum. Secunduz quod etiam dicit Raymũdus z Hostiẽ. q̃ apostasia est temerarius a fidei statu vel obedientie vel religionis excessus. Et cum remoto priori remouetur posterius sed non econuerso. Ideo z prima alias duas excedit. scilicet apostasia a fide precedit a religione. de qua. xlviij. dist. quantũlibet. z. xvi. q. i. legi nõ debet. Tamẽ ꝓm Ray. nõ iudicatur

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

apostata seu fugitiuus etiaz si ad longinqua diu euagetur. nisi postq̄ sic viuit q̄ animum redeundi se deposuisse ostendit. ff. de re mili. l. desertorem. Et hoc fieret si vxorem duceret vel simile tale. Similiter ⁊ apostasiam inobedientie vbi quis sponte cōtemnit precepta ecclesie ⁊ prelatoꝝ. de qua. iij. q. iiij. alieni. Qui etiam infamis efficitur repellitur a testimonio ⁊ debet excōmunicari. xi. q. iij. Si autez. Unde ⁊ apostasia de qua loquimur sup̄ apostasiam maleficarū dicitur apostasia perfidie q̄ ⁊ tanto grauior. quanto ⁊ cuz inimico fidei rationis salutis p̄ pactum expressum pagit̄. Hoc em̄ habent facere malefice ⁊ hoc inimicus ille exigit vel in toto vel in parte. Reperte sunt em̄ p̄ nos inquisitores q̄ omnes fidei articulos abnegauerant. quasdam vero certas in numero semp̄ tamē confessionē veram ⁊ sacramentalem habeāt abnegare. Unde ⁊ Juliani apostate perfidia non videtur tanta fuisse licet in alijs aduersus ecclesiam maiora exercuisset. de qua ⁊. ij. q. vij. nō potest. Si quis vero incidētaliter quereret. Quid si mēte ⁊ corde fidem tenerent quorū scrutator solum deus est. ⁊ non quecūq̄ angelica creatura vt supra patuit. facerent tamē reuerentiā ⁊ obedientiam diabolo p̄ actus exteriores. Dicendum videtur q̄ cū apostasia perfidie dupliciter potest fieri. per actus infidelitatis exteriores absq̄ expr̄sso pacto cū demone inito. sicut qui in terris infideliū mahumeticā vitam assumeret aut in terris xp̄ianoꝝ cum expresso pacto ⁊c̄. Primi vbi mente retinent fidem. actu tñ exteriori negāt. licet nō sint apostate nec heretici tñ mortaliter peccant. Sic em̄ salomon dijs suaꝝ vxorum reuerentiā exhibuit. Nec em̄ aliquis excusatur si ex metu hoc faceret. quia s̄m Augustinū. Sanctius est mori fame q̄ vesci idolaticis. aliqui habēt Sacius. xxxij. q. iiij. Sacius. Malefice aūt quantūcunq̄ fidem retinent corde ⁊ abnegāt ore apostate tamē iudicantur eo q̄ fedus cuz morte ⁊ pactum cum inferno pepigerūt. Unde sanctus Thomas in. ij. dis. iiij. ar. vltimo. Loquens de similibꝫ operibꝫ magicis. Et q̄ quocūq̄ modo auxilium petunt a demonibꝫ dicit. In omnibꝫ est apostasia a fide ꝓpter pactum initum cum demone vel verbotenus si inuocatio intersit vel facto aliquo etiam si sacrificia desint. nō em̄ potest homo duobꝫ dominis seruire. Ad idem Albertus vbi supra dis. viij. vbi queritur. Utrum magicis ⁊ mathematicis intendere sit peccatum ⁊ apostasia a fide. Ita respondit. In talibꝫ est semper apostasia verbi vel operis. Si em̄ inuocationes fiant tunc apertum pactuz initur cum demone ⁊ tunc est aperta apostasia verborum. Si autem non fit nisi opere simplici tunc ē apostasia operis. Et quia in his omnibꝫ semper est fidei contumelia quia expectatur a demone quod expectandum est a deo ideo semper apostasia iudicatur. Ecce q̄ clare duplicem apostasiam ponunt terciam subintelligētes scilicet cordis que si desit tamen malefice verbis ⁊ operibꝫ apostatrices iudicantur. Penis ergo vt patebit ⁊ heretitorum ⁊ apostatarū subiacere debēt. Est ⁊ tercia criminis enormitas pre cūctis alijs heresibus in eis. Naz si iuxta Augustinū omnis infideliū vita peccatum ē. xxviij. q. i. §. ij. ⁊ est glosa super illud Ramanoꝝ. xiiij. Omne quod non est ex fide peccatum est. Quid iudicandū est de tota vita id est de omnibus alijs operibus maleficarum que tamen non ad complacentiaz demonum fiant sicut ieiunare. ecclesias frequentare. cōmunicare ⁊ sic de alijs. In omnibus em̄ peccant mortaliter quod sic declaratur. Tanta est em̄ labes huius peccati q̄ facultatem resurgendi licet non ex toto amputat. eo q̄ peccatum non corrumpit totum bonum nature ⁊ lumen naturale in eis remaneat. Tamen ꝓpter prestitum homagium nisi ab illo absoluantur. omnia eorum opera etiam de genere bonorum sunt potius de genere maloruz qd̄ in alijs infidelibꝫ nō cernitur. Nā s̄m Tho. se. se. q. x. An omnis actio infidelis sit peccatum dicit q̄ q̄uis opera infidelium que sunt de genere bonoruz vt ieiunia elemosine ⁊ huiusmodi non sint eis meritoria propter infidelitatem que est grauissimū peccatorum. tamen quia peccatum non corrumpit totū bonum nature sed remanet in eis lumen naturale. Ideo non omnis actus eorum est mortale peccatum. sed actus procedens ex ipsa infidelitate vel relatus ad ip̄am etiam si sit de genere bonorū. puta sarracenus ieiunat vt seruat legem. Mahumeti de ieiunio mandantem Judeus celebrat suas festiuitates ⁊ huiusmodi in his est mortale. Et sic intelligitur illud Augustini supra allegatum. Om̄is infidelium vita peccatum est.

Ex malefice grauissimas merentur penas vltra omnes flagiciosos mundi.

Deniq̄ q̄ eorum flagicia cuncta aliorum peccata excedunt q̄tum ad demerituz pene declaratur. Primo quo ad penam hereticis infligendam. Secundo quo ad penam apostatis in-

ferēdam. Nam heretici quadruplici pena puniūtur ſm Raymundū ſcilicet excommunicatione. depoſitione. rerum ablatione. ⁊ corporali morte. De quibus omnibus lector inueniet ſuper primū. de ſenten. excom. Nouerit. ⁊ ſuper ſecundum. xxiiij. q. i. Qui contra pacem. ⁊ tercium. diſt. viij. quo iure. ⁊. xxiij. q. vij. ca. i. ⁊ ſequenti. ſuper quartum. eo. titu. ſcilicet de hereticis. Excōmunicamus p̄mo ⁊ ſecundo. īmo ⁊ grauiſſimas incurrunt penas. Credētes. receptatores. fautores ⁊ defenſores. Nam vltra penam excōmunicationis illis inflictam heretici cum fautoribꝫ ⁊ defenſoribus ſuis ⁊ receptatoribꝫ ⁊ ipſorū filij vſq̄ ad ſecundam generationem per lineam paternam. per lineam vero maternam vſq̄ ad primū gradum ad nullum beneficiū vel officiū eccleſiaſticum admittuntur vt eo. ti. quicūq̄. ⁊. c. ſtatutum. li. vi. Sed ſuper terciam penā ſi heretici habent filios catholicos priuātur paterna hereditate in deteſtationē criminis. Et ſuper quartam penam ſi poſt deprehenſionem erroris continuo non velit reuerti et hereſim abiurare ſubito debet comburi ſi laicus eſt. Falſarij eñ pecunie ſtatim morti traduntur quantomagis falſarij fidei. Si vero clericus poſt ſolennem degradationem relinquitur curie ſeculari occidendus. Si autem reuertantur ad fidem detrudi debent in perpetuum carcerem. de hereticis. Excōmunicamus. primo ⁊ ſecundo. ⁊ hoc de rigore iuris. Mitius tamen agitur cum eis poſt abiurationem quā ad arbitrium epiſcopi ⁊ inquiſitoris facere debent ꝓut in tercia parte operis patebit vbi de varijs modis ſententiandi tales tractatur. quis etiam dicatur deprehenſus ⁊ conuictus ſeu etiam relapſus. His aūt modis mulctare maleficas non videtur ſufficere cum non ſint ſimplices heretice. ſed et apoſtate ⁊ vltra hoc ꝙ in ip̄a apoſtaſia nō hominibus ꝓpter metum aut carnis oblectamēta fidem abnegant. vt ſupra tactum eſt. Sed ip̄is demonibꝫ vltra abnegationem etiaꝫ homagium corpora ⁊ animas offerendo p̄ſtant Ex quibus ſatis probabile videtur ꝙ quantumcūq̄ peniteant ⁊ ad fidem reuertātur nō debent, ſicut alij heretici carceribus perpetuis mancipari ſed vltimo ſupplicio puniri. et hoc etiam propter damna temporalia hominibus ⁊ iumentis varijs modis lata leges imperant. vt patet. C. de maleficis. l. nullus. l. nemo. ⁊. l. culpa. Et eſt ſimilis culpa ꝓhibita. diſcere ⁊ docere. Et loquūtur leges ſup ſortilegos. quātomagis ſuper maleficos. vbi dicūt ꝙ pena illoꝝ ē bonoꝝ publicatio ⁊ decapitatio. Et ſi q̄s tali arte mulierē ad luxuriam prouocauerit vel econuerſo beſtijs exponitur. vt dicitur ibidez. l. multi. ⁊ de his in prima queſtione tactum eſt.

¶ Queſtione decimaquinta. Declaratur ꝙ propter peccata maleficarū innoxij ſepe maleficiantur licet etiam interdum ꝓpter peccata propria.

Sed ⁊ hoc ꝙ diuina ꝑmiſſione plures innoxij damnificantur ⁊ puniuntur in premiſſis nocumentis ꝓpter aliena peccata maleficarum et non propter culpas ꝓprias. Nec alicui hoc videatur inconueniens oſtendit ſanctus thomas ſcd̄a ſcd̄e. q. cviij. Hoc fieri iuſte a deo. loquendo de penis preſentis vite triplici ratione. Primo quidem ꝙ vnus homo eſt res alterius. ⁊ ſicut quis punitur in rebꝫ ita et in penam alterius aliquis puniri poteſt. Nam filij ſcd̄m corpus ſunt quedam res patris. ⁊ ſerui ⁊ animalia res dominorum. ⁊ ſic filij puniuntur quandoq̄ pro parentibus ſicut filius natus ex adulterio dauid mortuus fuit q̄ citius. ⁊ animalia amalechitarū iuſſa ſunt interfici. quāuis ⁊ in huiuſmodi ſit ratio miſtica. vt habetur. i. q. iiij. §. paruulos. Secūdo quia peccatum vnius deriuatur in alterū ⁊ hoc dupliciter. Per imitationem ſicut filij imitantur peccata parentum ⁊ ſerui ⁊ ſubditi peccata dominorum vt audacius peccent vt fit in rebus male acquiſitis in quibꝫ filij ſuccedūt. ſerui in latrocinijs et guerris iniuſtis Unde ſepius interficiuntur. ⁊ ſubditi prelatorum audacius peccant dū eos peccare cernunt etiam ſi eadem peccata non committūt vnde ⁊ iuſte puniuntur. Deriuatur etiaꝫ peccatum vnius in alterum per modum meriti. vt ſubditorum in malum prelatū id eſt ꝙ peccata ſubditorum merentur peccatorem prelatum ſm illud Job. Regnare facit hypocritam propter peccata populi. Deriuatur etiā peccatum ⁊ conſequenter pena per aliquē cōſenſum vel diſſimulationē. Hoc ē quando ſuperiores peccata non redarguunt tunc ſepiſſime boni cum malis puniūtur. vt dicit Auguſtinus in primo de ciui. dei. Exemplū vbi inter nos inq̄ſitores vnus repperit quoddaꝫ oppidū mortalitate hominū quaſi deſtitutuꝫ ⁊ vbi fama volabat ꝙ quedam mulier ſepulta lintheamē in q̄ ſepulta erat ſucceſſiue deglutiret ⁊ ꝙ peſtꝫ ceſſare ñ poſſꝫ niſi ex ītegro lintheamē degluitēdo ad ventrē ꝯſumpſiſſet

Habito consilio desup sculteus cū prefecto
ciuitatis sepulcrū effodientes inuenerūt qua
si dimidietatem lintheaminis p os z collum.
vsqz in ventrē immissam z cōsumptam. Quo
viso motus sculteus gladium extraxit z ca-
put amputando extra foueam proiecit. sicqz
subito pestis cessauit. Ex quibꝫ vtiqz diuina
pmissione peccata illius vetule sup innocios
ꝓpter dissimulationem presidentiū punita fu
erunt. Nam p̄habita inquisione repertū fuit
ipam longo tempe vite sue sortilegam z ma-
gam fuisse. Exemplū de punitione dauid in
enumeratione populi p pestem. Tercio fit di
uina pmissione vt bōane societatis vnio cō-
mendetur ex qua vnus homo debet pro alio
sollicitus esse vt nō peccet z ad detestationem
peccati dum. s. pena vnius redūdat in omēs.
quasi omēs sint vnū corp⁹. Exemplū de pec-
cato Achor. Josue. vij. Possumus adhuc ad
dere duos modos ꝓut puniūtur mali inter-
dū per bonos interduz etiam p alios malos.
Nam vt Gratian⁹ dicit. xxiij. q. v. §. vlti. Ali
quando deus punit malos p legitimā pote-
statem gerentes ex mandato suo. z hoc dupli
citer. Interdū cū merito punientiū sicut pu-
niuit peccata chananeoꝝ p populū suū. In-
terduz absqz merito punientiū sed etiā in ipo
rū penam sicut tribum beniamin puniuit. et
deleuit vsqz ad paucos. Aliqn̄ punit etiam p
populos suos iussu seu pmissione excitatos
non tamē intendentes deo obsequi sed sue sa
tisfacere cupiditati. z ideo cū sui damnatione
sicut iam punit populū suū p thurcos. z se-
pius ante p alienigenas etiam in veteri lege.
Sed nota. q̄ quacūqz de causa q̄s puniatur
si nō sustinet patiēter penas tūc sunt flagella
nō ad satisfactionē sed ad vindictam tantum
id est punitionē. Juxta illud Deutro. xxxij.
Ignis. s. pene temporalis succensus est in furo
re meo id est in punitione. q̄ alias non est in
deo furor. z ardebit vsqz ad iferni nouissima
id est vindicta hic incipiet z ardebit vsqz ad ex
tremā damnationē. vt exponit August. Et ha
betur de pe. di. iiij. §. auctoritas. Sed si pati
enter ferant ipsa flagella z sit patiens in statu
gratie habēt locū satisfactōnis vt dicit Tho.
in. iiij. Etiā si quis puniret a iudice ꝓpter ma
leficiū cōmissum vel etiam malefica z hoc fm
plus z minus fm deuotionē patientis z qua
litatem criminis. Mors aūt naturalis cum
sit vltimū terribiliū. nō tn̄ est satisfactoria q̄
p naturā inoleuit in penā originalis peccati.
Licet fm Scotū etiā volūtarie z cū deuotio
ne expectata z deo oblata in sua amaritudine
possit fieri aliquo mō satisfactoria. Mors tn̄
violenta sue quis eam meruit sine non sem-
per est satisfactoria si patienter sustineatur z
in gratia. Et hec quidem quo ad penas pro-
pter aliorum peccata inflicas. Propter pro-
pria autem etiam deus flagellat in vita p̄sen-
ti z specialiter circa maleficia inferenda. Nā
Thobie septimo. Super illos qui libidini
deseruiūt diabolus accipit potestatem. quod
etiam ex precedentibus patuit declarādo ma
leficia circa mēbra z potentias generatiue po
tentie que deus ampilius permittit malefica
ri. Attamen ad predicandum populo notan
dum q̄ premissis punitionibus non obstan
tibus scōm quas deus pro culpis alienis si-
ue propriis punit hanc regulaz iuris ꝓ fun
damento teneat z populo proponat que dicit
Sine culpa nisi subsit causa non est aliquis
puniendus. extra de regu. iu. z hec regula lo-
cum habet in iudicio poli id est dei. z in iudi-
cio fori id est in foro humano siue seculari si
ue ecclesiastico. Declara de iudicio poli. Nā
cum deus duplici pena spirituali z tempora
li punit. In prima inuenitur q̄ nūqz sine cul
pa. In secunda inuenitur q̄ interdum bene
sine culpa sed non sine causa. De prima spūa
li pena que cum est triplex scilicet. subtractio
gratie. vnde sequitur obduratio in prestitis.
non fit sine culpa propria. Secūda pena dā-
ni id est priuationis glorie. hoc etiam nunqz
infligitur sine culpa propria vt in adultis. vl̄
contracta vt in paruulis in originali decedē
tibus. Tercia pena sensus. i. cruciatio ignis
infernalis etiam patet. Unde qd̄ dicit Exo.
xx. Ego dominus zelotes visitās peccata pa
rentum in filios vsqz in terciam z quartaz ge
nerationem. intelligitur de imitatoribus pa-
ternoꝝ scelez vt exponit Gratianus. i. q. iiij.
§. q̄bus. vbi etiā dat alias expositōnes. De se
cūda aūt pena tpali punit de⁹. Prio ꝓpter cul
pā alteri⁹ vt sup̄ tactūē. triplici rōe. vl̄ etiā sine
culpa aliena z ppria sed non sine cā. vl̄ etiā ex
culpa ꝓpria z nō aliena. qd̄ si vis scire causas
ꝓpter q̄s deus puuit z tn̄ absqz culpa aliena z
ppria. videas q̄nqz modos q̄s ponit mgr̄ in
iiij. di. xv. c. ij. Et recipe tres primas causas.
Reliq̄s duas accipe ꝓ culpis ppriis. Nā di
cit q̄nqz de causis de⁹ hoīem flagellat in vita
pūti sine penas infert. Primo vt de⁹ glorifice
tur. Et hoc fit qn̄ miraculose remouet pena
sue flagellū. Exēplū de ceco nato. Jo. ix. De
lazaro resuscitato. Jo. xi. Secō si pmū delit
immittit tn̄ vt meritū cumulet p exercitiū pa
tiētie. Ac etiā vt virtus latēs intus alis mani
festet. Exēpla in Job. i. z Thob. ij. Tercō vt
virtus cōseruet p humiliationem flagellor.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

Exemplū in paulo q̄ de se dicit. ij. ad. corint. xij. Ne magnitudo reuelationuz extollat me datus est mihi stimulus carnis mee āgelus sathane ꝛc̄. q̄ stimulus ꝑm Remigiū fuit quedam infirmitas corpalis. He sunt cause sine culpa. Quarto vt eterna damnatō hic incho etur. vt. s. aliq̄liter ostendat q̄d in inferno patietur. Exemplū in herode. Act. xij. ꝛ in Antiocho. ij. Macha. ix. Quinto vt homo purificetur. vel ꝑ expulsionē culpe cū. s. ex flagellis ꝯteritur. Exemplū de maria sorore aaron Numeri. xiij. a lepra infecta. ꝛ israelitis ꝓstratis ī deserto. ꝑm Hiero. xxiij. q. iiij. q̄d ergo. Vel ad satisfactōnē pene. Exemplū in dauid q̄ post remissionē adulterij ꝯmissi quo ad culpam in penā fuit expulsus de regno. vt patet in. ij. Re. qd̄ notat Grego. de pe. dis. i. si pctm̄ dauid. Posset etiā dici omnē penā quā patimur ꝓcedere ex culpa nostra saltim originali cū qua nascimur qꝛ ip̄m ē causa omniū causalitatū. ar. di. v. ad eius. Sed ꝛ tercia pena q̄ ꝛ damni loquēdo de illa quo ad eternā damnationē quā in futuro sustinebūt. nemo ambigat quin sup̄ om̄es damnatos in penis sensibilibꝫ cruciabuntur. Sicut em̄ gr̄e visio in patria. ita mortali culpe pena in inferno succedit. Et sicut gradus beatitudinis in patria cōmensurātur iuxta gradus charitatis ꝛ gr̄e in via. ita ꝛ mensura suppliciorꝫ in inferno iuxta mensurā criminū in via. Hoc ē qd̄ Deut. xxv. dr. Pro mensura peccati erit ꝛ plagaruz modus. Et si hoc in alijs peccatis omnibus tm̄ in speciali maleficis hoc cōuenit quod ad Hebre. x. tangit. Quāto magis putatis deteriora mereri supplicia q̄ filiū dei cōculcauit ꝛ sanguinē testamēti pollutū duxerit. in quo sanctificatus ē. Hec sunt ꝓpria maleficarum fidem abnegantiū ꝛ ꝑ diuinissimū sacramentum plurima maleficia vt iam in secūda parte patebit exercentium.

¶ Sextadecima. Declaratur in speciali veritas premissa compando opera maleficaꝝ ad alias superstitionis species.

Premissa deniq̄ veritas q̄ ad enormitatem criminū in maleficis ꝓbatur. per ꝯpationē ad alia opera magorū ꝛ diuinatoꝝ. Nam cum quatuordecim sint species circa opa superstitiosa ex triplici genere diuinationū. Quoꝝ primū fit per manifestam demonū inuocationē. Secundū ꝑ tacitam solam ꝯsiderationē dispositionis vel motus alicuius rei. vt siderū dierū. aurarū ꝛ hmōi. Terciū ꝑ considerationem alicuius actus hūani ad inq̄rendū aliquid occultū q̄ sortiū nomē habent. Et species primi generis diuinationis que fit ꝑ expressam demonū inuocationem. sint prestigium. diuinatio somnioruz. Nigromancia. Diuinatio phitonica. Geomācia. Idromancia. Aeromancia. Piromancia et ariolorum cultus. Tho. se. se. q. xcv. ꝛ. xxvi. q. iiij. igit. ꝛ. q. v. nec mirum. Species deniq̄ secūdi generis genealitici. auruspices. augures omen seruantibus chyromantia ꝛ spatulamantia. Species etiam tercij generis variātur scd̄m omnia illa que sortium nomen habent ad inquirendum aliquid occultum. scilicet per cōsiderationem punctorum. festucarum. figurarum in plumbo liquefactarum. Et de his Thomas. vbi supra. ꝛ. xxvi. q. ij. ꝛ. q. iiij. per totum. Tamen hec omnia crimina maleficarum flagicia excedunt. quod de prestantioribus speciebꝫ deducitur. Unde ꝛ de minoribus non difficultatur. Nam in prima specie vbi aliqui prestigiosis quibusdam apparitionibus sensus humanos decipiūt vt res corporalis aliter sentiatur per sensum visus aut tactus vt in precedentibus tactum est de modo prestringendi. Malefice his non contente circa membra generatiue potentie illa interdum prestigiosa apparitione auferendo licet non in rerum veritate. etiam ipsam generatiuam potentiam pluries auferunt. ne mulier concipere aut vir actū exercere valeat etiā remanente membro absq̄ prestigiosa illusione post conceptum etiam aborsum procurāt sepe procurāt cum innumeris alijs malis in diuersis etiam formis bestiarum apparent vt in superioribus patuit. ¶ In secunda deniq̄ specie que ꝛ nigromancia dicitur. ꝛ fit per mortuorū apparitionem vel locutionez. cum vt dicitur tercio libro ethimo. Nigros grece mors dicit latine. mancia vero diuinatio. faciūt aūt talia per sanguinē hominis aut alicuius animalis. super quibusdam caracteribus. scientes demones sanguinē amare. id ē eius effusionē ꝛ peccata. Unde fit vt vbi mortuos ab inferis se vocare putant ad respondēdum ad interrogata. demones in eoꝝ similitudinibus apparētes talia exercent. Et hmōi artis erat illa maga ꝛ phitonissa de q̄. i. Reg. xxviij. q̄ ad instātiam saulis samuelē suscitauit. Nec ex hoc putat quis talia esse licita q̄ scriptura cōmemorat animam iusti ꝓphete ab inferis vocatam sauli euentū futuri belli etiā per mulierē phitonissam aperuisse. Quia vt Augus. dicit ad simplicianū. Nō ē absurduz credere aliq̄ dispēsatōe ꝑmissum fuisse. vt nō dñante arte magica vel potētia. sed dispēsatione occulta. que phitonissam ꝛ saulem latebat

se iusti spūs ostenderet regis aspectibꝫ diui-
na eū sentētia pcussurus. Vel non vere spūs
samuelis a sua reqe ē excitatus. sed aliqō fan
tasma ⁊ illusio demonuꝫ imaginaria diaboli
machinationibꝫ ē facta quā appellat samuelē
scriptura. sicut imagines solent suaꝫ reꝫ no
minibꝫ appellari. Hec ex rōsione cuiusdā ar-
gumenti sup qstionē. An diuinatio q̄ fit in-
uocatione demonū sit illicita. sc. se. q. xcv. ar.
iiij. Ad secundū. Sed si lectori placet videat
rōsionē sup vltimū argumentū qstionis. An
gradus ꝓpbetie sint in beatis in eadem sum-
ma. q. clxxiiij. Inspiciat etiā dictū Augusti.
xxvi. q. v. Nec mirū. Sed hec parū ad male-
ficaꝫ opa q̄ nullā in se retinent spēm pietatis
vt intuenti eoꝫ opa patet sanguinē innocen
tem fundere nō cessantes. occulta queqꝫ dia-
bolicis instructōnibꝫ manifestātes nec viuis
aut mortuis pcunt vbi aīas cū corpibꝫ inte-
rimūt. In tercia deniqꝫ specie q̄ ⁊ somniorum
diuinatio dicit duplr̄ obseruatur. Primo qñ
q̄s vtit somnijs vt valeat aliqō occultū inue
stigare ex reuelatōne malorꝫ spirituū cuꝫ q̄bꝫ
hūt pacta expressa qñ. s. ad hoc inuocant.
Secūdo vero qñ q̄s vtit somnijs ad cogno
scendū futura fm q̄ somnia ꝓcedūt ex reue-
latōne diuina vel ex causa naturali intrinse-
ca vel extrinseca q̄ntuꝫ pōt se extendere talis
virtus nō erit illicita diuinatio. hec tho. vbi
supra. Pro cui⁹ intelligētia vt pdi catores nu
cleū ad minus habeant. Notandū ad primū
de ãgelis q̄ cū ãgelus sit limitate virtutis ef-
ficacius reuelare pōt aliqō futuroꝫ aīe dispo
site q̄ꝫ indisposite. Dispositio aūt fit post se-
dationē motuū exterioꝫ ⁊ interioꝫ vt qñ si-
lentes sunt noctes ⁊ sedati sunt motus fumo
sitatū ⁊ hoc fit circa auroꝝ qñ digestio ē com
pleta. ⁊ hoc dico de nobis pctōribꝫ similibus
q̄bꝫ angeli ex diuina pietate ad ꝓsecutionem
officij aliqua reuelāt aut tpe studij in aurora
intellectū de occultis scripturaꝫ informante
Presidet eīm angelus bonus intellectui sicut
deus volūtati. ⁊ corpa celestia nostris corpo
ribus. alijs aūt pfectioribꝫ q̄buscūqꝫ. pōt ⁊ q̄-
cūqꝫ hora reuelare vigilando ⁊ dormiēdo q̄ꝫ-
uis ⁊ iuxta phm. in de som. ⁊ vigil. sunt ma-
gis apte recipe reuelatōnes vt dictum ē vno
tpe q̄ꝫ altero ꝓut ceteri magi facere ⁊ sueuerūt
Ad secūduꝫ nota q̄ ex naturali sollicitudine
nature de regimine corpis cōtingit q̄ q̄dam
futura hūt causam naturalē in hoīe somnian
te. ⁊ tūc illa somnia seu visiones sunt tantū-
mō signa ⁊ nō cause. sicut ex pte angeli dictuꝫ
est. ⁊ hoc accidentiū futuroꝫ in homine vt sa
nitatis vel egritudinis vel piculi ⁊c. Et hec
est sententia Aresto. vbi supra. Quia natura
rep̄sentat in somnis anime aliquas dispoſi-
tiones que sunt in corpore ex q̄bꝫ postea con
tingit infirmitas vel aliud. vt si quis somnet
de occupationibꝫ igneis. signum est q̄ predo
minatur in eo colera. si de aeris vt de volatu
⁊ huiusmodi signū est sanguinis. si aque vel
alterius liquoris aquei signum est flegmatis
si de terreis. signum est melancolie. Et ideo
per somnia quandoqꝫ iuuātur medici ad co-
gnoscendum dispositōnes corporis. vt etiaꝫ
dicit philosophus in eodē libro. Sꝫ hec ite-
rum leuia sunt per compationem ad somnia
a maleficis superstitiose obseruata. Nā si cor
poraliter vt supra tactum est nolūt transferri
sed tantum imaginarie cernere que a conso-
dalibus maleficis perpetrantur reponere se
habent ad sinistrū latus in nomine sui dia-
boli ⁊ omniū demoniorꝫ. Unde fit vt ei sin-
gula imaginaria visione rep̄sentantur a simi
li. Si aliqua occulta scire pro se vel alijs ho
minibus volunt a demonibus ꝓ somnia in-
struūtur non per tacita sed per expressa cum
eis pacta inita. Nec iterum per quodcunqꝫ
pactum quocunqꝫ modo per aliquod sacrifi
cium alicuius animalis seu sacrilege depre-
cationis aut cultus etiam latrie exhibitionis
sed seipsas in anima ⁊ corpore demonibꝫ of-
ferentes. fidem penitus sacrilego ore abnegā
do. Nec his cōtente etiam proprios aut ali-
enos infantes demonibus offerunt aut inte
rimūt. de quibus supra habitum est. In q̄r-
ta deniqꝫ specie q̄ per phitones a phiton ap-
polline. iuxta Isidoꝫ qui auctor diuinandi
dicit fuisse exercet. nō per somnia aut ꝓ mor
tuoꝫ allocutionē. sed ꝓ viuos. vt in arrepti-
tijs. qui sic arrepti a demonibꝫ vel vloūtarie
aut inuolūtarie ad pdicandum tantummo-
do futura. ⁊ nō ad alia flagitia perpetrando
agitātur qualis fuit illa puella de qua Actu.
xvi. Clamando post apostolos q̄ essent veri
serui dei. Vñ indignatus paulus imperauit
spiritui exire ab ea. Patet q̄ modica sit ꝓpa-
tio ꝓ respectū ad maleficas ⁊ eoꝫ opera. q̄ vti
qꝫ sic ob magnitudinem facinoꝫ ⁊ enormi-
tatē criminū. iuxta Isiō. vt supra habitū est
nūcupātur. vñ cā breuitatis de alijs minori-
bus spēbꝫ diuinationū hec ꝓbare nō expedit
vbi maiores excedere noscūt. nā vbi pdicato
ri placet applicare alias spēs vt geomantiā q̄
fit circa corpus terrestre vt in vngue vl' in fer
ro vl' lapide poluto. Idromātiā q̄ fit in aq̄ vel
cristallo. Aremantiā q̄ fit in aere. Piromanti
am que fit in igne. Ariolorꝫ que in visceri-
bus animaliū imolatorum in aris demonū.

Licet he omnes p expressam demonũ inuocationẽ fiãt. nulla tñ ẽ opatio ad maleficia maleficaꝝ cũ ad nullũ nocumentũ hoim iumentoꝝ ⁊ terre frugũ tendũt directe. Sz ad futurorũ pcognitionẽ. De alijs etiã specieby diuinationũ q̃ cũ tacita inuocatõe ⁊ etiaz p tacitũ vt sic pactũ erga demões practicãtur vt sunt genealitici seu astrologi sic dicti ꝓpter natalium psideratõnes. Aruspices qui dies ⁊ horas obseruant. Augures q̃ gestus ⁊ garritus auiũ ⁊ omen q̃ verba hoim obseruãt. Et chyromantici q̃ ex lineamẽtis manuũ aut spatulis aialiũ diuinãt. Si cui placet inspiciat pceptoriũ Nider circa secũdũ pceptũ ⁊ plura inueniet quomõ sint licita ⁊ quõ nõ. Maleficarum vero opera nũq̃ sunt licita.

¶ Decimaseptima est declaratiua quartedecime grauitatem criminis ad peccata quecũq̃ demonũ compando.

Sed ⁊ tanta est eaꝝ facinoꝝ magnitudo q̃ etiã maloꝝ angeloꝝ peccata ⁊ ruinam excedũt. Et si in culpis quõ nõ etiã ĩ infernalib̃y supplicijs. Et hoc quidẽ quo ad culpas demõstrare nõ est difficile varijs rõnib̃y. Primo. nã licet eius peccatũ sit irremissibile hoc tñ nõ est propter magnitudinẽ criminis habendo respectũ ad eoꝝ naturalia. ⁊ pcipue fm opinionẽ illoꝝ q̃ dicũt eos tantum in naturalib̃y ⁊ nũq̃ in gratuitis fuisse creatos. Et qꝛ bonũ gratie excedit bonũ nature. ideo illorũ peccata q̃ a statu gratie cadũt ꝓut malefice fidem susceptaz in baptismo abnegantes existũt. eorũ vtiq̃ pctã excedũt. Si vero dicamus eos in grã fuisse creatos licet nõ pfirmatos. sic etiã malefice licet nõ creati in gratia tamẽ a gratia sponte ceciderunt sicut ⁊ ille volens peccauit. Secundo demonstrat. nam licz eius peccatũ sit irremissibile varijs de causis alijs. puta fm aug. quia nullo suggerẽte peccauit. ideo etiã nullo reparante redire debet. Vel qꝛ fm Damas. cõtra dei formã intellectu peccauit. ⁊ cognitõ quãto est nobilioꝝ tanto peioꝝ est error. Seruus eñ sciens volũtatem dñi sui ⁊c. Vel iterum fm eundẽ Damas. quia nõ est susceptibilis penitentie. ideo nec venie. ⁊ hoc ex natura sua. q̃ quia spũalis tantũmodo est semel vertibilis. eo q̃ se totam ꝓuertit q̃ in homine nõ fit vbi caro semp repugnat spiritui. Vel iterum qꝛ excelso loco peccauit vt in celo homo aũt in terra. His tñ non obstantib̃y eius culpa in multis alijs minoraꝝ comparatiue ad maleficiaꝝ flagitia. Primo ĩ hoc q̃ ille iuxta Anselmũ in quadam oratione nulla pceden te delicti vindicta superbiẽs peccauit. Male fice vero post tantas penas sepe multis alijs maleficis inflictas ĩmo ⁊ post penas quas p cipiũt in ecclesia diabolo occasione sue ruine inflictas omnia hec ꝓtemnũt ⁊ nõ ad minima peccata mortalia vt ceteri peccatores q̃ ex infirmitate aut malicia absq̃ hũtu malicie peccant. Sed ex pfunda cordis malicia ad horrenda flagitia ꝓperant. Secundo qꝛ licet triplex sit status mali angeli. Innocentie. Culpe ⁊ miserie seu pene. Ipse tamẽ sic ab innocẽtia semel tantũ cecidit ⁊ q̃ ad illam nunq̃ restituus fuit. Peccatoꝝ aũt ad innocentiã per baptismũ restitutus itez ab illo cadẽs multũ profundatur. Et sup omnes ipse malefice vt earũ flagitia demonstrant. Tercõ ille contra creatorẽ nos aũt ⁊ sup omnes ipse malefice cõtra creatorẽ ⁊ redemptorem. ⁊c. Quarto ille dereliquit deũ permittentẽ videlz eũ peccare ⁊ nõ ex pietate eum pseq̃ntem. nos aũt super omnes ipse malefice peccatis elongamur a deo pmittente ⁊ ex pietate nos ꝓtinuo pseq̃nte ⁊ bñficijs plurimis nos pueniente. Quinto ille pstat in malicia deo reprobãte ⁊ suaz grãm nõ apponente nos miseri currimus in illã maliciam deo cõtinuo reuocante. Sexto ille manet obduratus ad punientem. nos obdurati ad blandientem. Et si ambo cõtra deũ tamẽ ille contra se requirentem. nos ꝓtra p nobis morientẽ. quẽ vt pmisimus sup omnes malefice dehonestantes offendunt.

¶ Solutiones argumentorũ etiã declarant veritatem per compationem.

Ad argumẽta. Ad primum patet responsio per ea que in principio corporis questionis tacta sunt. Unde videlicet aliquod peccatum debeat censeri grauius altero. ⁊ quomodo peccata maleficarum grauioꝝ cunctis quo ad culpam existunt. Ad aliud quo ad penam. Dicẽdum q̃ sicut culpa ade ita ⁊ eius pena dupliciter psideratur. vel quo ad psonam vel q̃ ad naturam totam videlicet posteritatẽ ex eo secutã. Primo mõ. Sicut maioꝝ peccata fuerũt post eũ perpetrata qꝛ videlicet ipse solum mõ peccauit faciendo illud qd̃ erat malũ nõ fm se sed qꝛ pbibitum. Fornicationes vero. adulteria. ⁊ homicidia. vtroq̃ mõ mala sunt sez fm se. ⁊ quia pohibita ideo etiã grauioꝝ pena eis debetur. Secundo vero modo. licz maxima pena primũ peccatũ secuta ẽ. hoc tñ est per indirectum inquantum videlicet per eũ tota posteritas originali peccato fuit infecta. eo q̃ ipse prim⁹ parẽs oim⁹ p q̃b̃y oib̃y sol⁹ fili⁹ dei satisfacere potuit potentia ordinata. Pro suo aũt psonali medietate diuina gratia

Nota Diabolo culpa minor est cũ assimilatur malefice fidelibus

penituit ⁊ saluat⁹ post solutionē factā p xpm. incōparabiliter aūt peccata maleficarū excedūt in grauitate. nō ꝓtente de suis ꝓsonalib⁹ peccatis ⁊ pditōnib⁹ cū etiā innūeras alias post se ꝓtinue trahūt. Ad terciū dicendū ex pha bitis q̄ hoc fuit p accidens in peccato ade q̄ maiorē lesionē intulit. Et hoc videl⁹ q̄ natu rā integrā inuenit ⁊ q̄ corruptam necessario nō volūtarie trāsfundere habuit. vñ nō sequi tur q̄ suū peccatum simpliciter grauius cete ris fuit. Cū etiā q̄ hec idē etiā seq̄ntia pecca ta fecissent si talē naturaz inuenissent. sicut ⁊ fm mortale peccatū nō priuat grām eo q̄ illā nō inuenit. priuaret aūt si illā inueniret. Hec ē solutio scī. tho. in. ij. di. xxi. ar. ij. in solutōe secūdi argumēti quā solutōem si q̄s ad plenū vult intelligere hz ꝓsiderare q̄ adam originalem iusticiā si pstitisset nō trāsfudisset in posteros ꝓut Ansel. opinabat. quia etiaz aliq̄s post eū peccare potuissz. videbāt dicta docto. di. xx. An pueri mox nati fuissent in grā ꝓsumati. Item q̄libe. ci. an idem q̄ nūc saluantur hoīes saluati fuissent si adam nō peccasset.

¶ Sequit modus p̄dicandi ꝓtra q̄nq̄z argumenta laicoꝝ q̄b⁹ ꝓbare videntur sparsim q̄ deus nō pmittat tātā ptātē diabolo ⁊ maleficis circa hmōi maleficia inferenda.

Sit deniq̄z p̄dicator ꝓuidus super certa argumēta laicoꝝ vel etiā piorū quorūdam q̄ intantū maleficas esse negāt q̄ licet malitiā ⁊ potentiā demonis ad inferēdū ex suo desiderio hmōi mala ꝓcedāt diuinā tñ pmissionē sibi ꝓdescēdentē negāt. Nec volūt q̄ deus talia fieri permittat. ⁊ licet modū arguendi nō habeāt ⁊ in tenebris sicut ceci palpitāt. iam vnū iam alterū medū tāgēdo. opus tñ est eorū assertiones ad q̄nq̄z argumēta reducere. Ex q̄b⁹ vtiq̄z oēs eoꝝ cauillatōes ꝓcedere pñt. Et primo q̄ deꝰ non pmittat diabolo sub tanta potestate seuire in homines.

Vtrum ad maleficialē effectū a demone p maleficā ꝓcurandū semp habet concurrere diuina pmissio. Et arguitur q̄nq̄z argumentis q̄ deus nō pmittit. vñ etiā maleficiū nihil ē in mundo. Et primū sumit ex pte dei. Secūdū ex pte diaboli. Tercium ex pte malefice. Quartuz ex pte morbi. Quintū ex pte p̄dicatoꝝ ⁊ iudicū q̄ talia ꝓtra eas p̄dicāt ⁊ iudicāt q̄ vtiq̄z nūq̄z securi essent Primo sic. Deus punire pōt hoīem ꝓpter peccata. ⁊ punit gladio fame ⁊ mortalitate. Itez diuersis alij⁹ infirmitatib⁹ varij⁹ ⁊ innumeris q̄b⁹ humana conditio subiacet. vñ q̄ ꝓpꝰ ei nō ē adiūgere alias punitōes iō nō pmittit

Secōo sic. Ex pte diaboli si vera ēent q̄ p̄dicātur q̄ videlicz vim generatiuā ipedire pñt. vt videlz mulier non ꝓcipiat. vel si concipiat q̄ abortum faciat. vel si nō abortum q̄ etiā post ptū natos interficiūt. vtiq̄z sic pimere possent totū mūdū. Et itez posset dici q̄ opa diaboli ēent fortiora opib⁹ dei. s. sacro matrimonij qō ē opꝰ dei. Tercō ex pte hoīs. Nā videmꝰ si maleficiū debet esse aliq̄d in mūdo tūc aliq̄ hoīes plus alij⁹ maleficiūtur. Dē q̄ si q̄ritur vtiq̄z ōr hoc esse ꝓpter punitionem pctōꝝ. sed hoc ē falsum. q̄ ⁊ illud q̄ maleficia sunt ī mundo. Falsitas aūt ꝓbat ex eo. q̄ tunc maiores pctōres amplꝰ punirent. hoc ē falsum cū minus puniātur q̄z alij interdū iusti. qō etiā cernit in pueris innocētib⁹ q̄ asserūtur maleficiari. Quarto pōt addi ⁊ aliud argumentuz ex pte dei. hoc q̄ q̄s impedire posset ⁊ non impedit sed fieri pmittit. vtiq̄z iudicat ex sua volūtate ꝓcessisse. Sz deꝰ cuz sit summe bonꝰ non pōt velle malū. q̄ nō pōt pmittere vt fiat malū qō ipe impedire pt. Item ex pte morbi defectus ⁊ infrmitates q̄ dicūtur maleficiales similes etiā sunt defectib⁹ ⁊ infirmitatib⁹ naturalib⁹. i. q̄ ex defectu nature ꝓcedūt. q̄ cū aliq̄s claudicat. excecat vel rōem pdit vel etiam morit ex defectu nature cōtingere pñt. cū nō pñt secure maleficis ascribi. Vltimo ex pte iudicum ⁊ p̄dicatoꝝ q̄ cū talia aduersus maleficas p̄dicāt ⁊ practicāt vtiq̄z ꝓpter ingēs odiū a maleficis ō cos ꝓceptū nunq̄z essent securi. Sz ō argumēta sumāt ex q̄stione pma super terciū principale pme ptis tractat⁹. ⁊ ꝓponāt illa q̄ sunt magis ap ꝓpl'm quō videl⁹ pmittit mala fieri ⁊ nō velit malū fieri. pmittit aūt ꝓpter admirabilē pfectōem vniuersi q̄ ꝓsiderātur ī hoc q̄ bona ꝓmēdant eminētiꝰ ⁊ magis placent ⁊ sunt laudabiliora dū ꝓpant malis. hñtur ibi auctres. Itē ꝓfunda dei diuine sapiētie iusticie ⁊ bonitatis relucēt. q̄ alias essent occulta. Et breuiter ꝓ decisione q̄stionis pñt colligi ex his q̄ ibi tāgunt varia documenta p informatōe ꝓpl'i. vicz q̄ deus iuste duos casus pmisit. s. angeloꝝ ⁊ ꝓmoꝝ gentū q̄ cū sunt maiores oīb⁹ alij⁹ casib⁹. Nō miz si alij minores pmittant. Qualit aūt sunt maiores q̄ ad causalitatē non q̄ ad alias circūstātias fm q̄s pctā malefica ꝝ vt ī. iij. q. tangit. ⁊ malorū āgeloꝝ ⁊ ꝓmoꝝ gentū pctā excedūt. ⁊ q̄re deꝰ iuste pmisit illos ꝓmos casus tangit in. ij. q. ex q̄b⁹ plurima colligere ⁊ dilatare pōt ad suū placitum. Sed ad respondendum super argumenta. Nam ad primuz cum dicit. Deus sufficienter punit p naturales infirmitates. mortalitates. gladio ⁊ fame. Rūdet ex trib⁹.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

primo qz deus non limitauit suã virtutẽ ad naturalem pcessum aut etiam ad influentias corporũ celestiũ vt videlicet pter illa agere nõ possit ideo z pter illa sepissime egit in punitionem peccaminũ. mortalitates z alia inferendo preter omnẽ influentiam corporũ. sicut in punitione peccati supbie in dauid sup mortalitatẽ inflictã populo, ꝓpter populi numerationẽ z c. Secũdo hoc vtiq; congruit diuine sapientie q̃ cũ reby oiby sic administrat vt eas ꝓprijs motibus agere sinat. Ideo sicut nõ cõuenit maliciã demonis oĩno impedire sed potius decet ipam pmittere vt agat q̃tũ ad bonũ vniuersi spectare põt. licet cõtinuo etiã refrenat p bonos angelos vt non tantũ noceat quãtũ nocere vellet. Ita etiã nõ conuenit maliciã hũanam refrenare sup ea ad q̃ ex libertate arbitrij põt. vt ẽ fidem abnegare z seipm demoni deuouere quevtiq; facere in ptãte sunt volũtatis hũane. Ex q̃bus etiã duobus cum deus maxime offendit iuste pmittit ea q̃ a maleficia desiderant z ꝓpter q̃ fidẽ abnegauit z ad q̃ diaboli potentia se extendit vt est hominibus iumentis z terre frugibus posse nocere. Tercio deus iuste pmittit illa mala fieri p q̃ diabolus etiam per indirectũ maxime torq̃tur z summã recipit displicentiã sed p illa mala q̃ a maleficis virtute demonũ fiunt p indirectum diabolus maxime torq̃tur dum contra suam voluntatẽ deus oĩbus malis ad gloriã sui nominis ad fidei cõmendationem ad electorũ purgationẽ z cumulũ meritorum vtitur. Certũ est eĩ q̃ inter oĩes displicentias quas diabolus ex supbia q̃ semp contra deum erigit. iuxta illud. Superbia eorũ qui te oderunt ascendit semp. hec p̃cipua ẽ qua sibi displicet q̃ deus oĩia sua machinamẽta in sui gloriã z c. ꝓuertit. Iuste ergo deus cũcta permittit. Ad secundũ superius responsum ẽ. z oportet respondere ad duo q̃ includũtur in argumento. s. q̃ nõ dicit diabolus fortior deo nec eius factura. ĩmo cernit q̃ minime virtutis existit cum nihil possit nisi per missione diuina. vñ eius virtus põt dici minima cõpando ad diuinam pmissionẽ. licz sit maxima cõparando ad virtutes corporales q̃s naturaliter excedit. iuxta illud sepe allegatũ. Non ẽ potestas sup terrã q̃ ei valeat comparari. Job. xli. Altera ad qd̃ respõdendũ. Cur videlicet deus potius sup vim generatiuã p mittit maleficia fieri quã super alios act̃ humonos. De quibus etiã supra tactũ ẽ in materia de pmissione diuina sub titulo. quomõ malefice vim generatiuã z actũ venereũ impedire possunt. Est eĩ hoc ꝓpter feditatẽ illius actus. Et quia originale peccatũ inflictu z est culpa primorũ parentum per illũ actũ transfunditur. z exemplificat etiã z de serpente qui primũ instrumentũ diaboli fuit. z c. Ad tercium dicendũ q̃ sicut intentio z appetitus diaboli maior ẽ ad temptandũ bonos q̃ malos. licet ex parte temptati magis temptat malos q̃ bonos. id ẽ q̃ amplior abilitas ẽ in malis ad recipiedũ temptationem demonis q̃ sit in bonis. Ita etiam plus affectat ledere bonos q̃ malos. licet maiorẽ abilitatem ledendi inueniret in malis q̃ in bonis. Et huius ẽ ratio. qz ꝓm Grego. quãto crebrius quis diabolo se subijcit tanto intolerabiliorẽ sibi facit vt ei reluctari nõ possit. Sed cuz mali crebrius se subijciant diabolo eis fit temptatio magis intolerabilis z freq̃ntior cũ non habeant scutum fidei formate quo se tueãtur. De q̃ scuto apostolus Ephẽ. vi. In omnibus sumentes scutũ fidei in quo possitis oĩia tela nequissimi ignea extinguere. Sed ex alia parte magis z acrius impugnat bonos q̃ malos. Et ratio quia cum iam possideat malos nõ autẽ bonos. ideo magis conat̃ per tribulationem trahere ad sui dominiũ iustos quos non habet q̃ peccatores possessos. sicut aliq̃s princeps terrenus magis insurgit cõtra illuz qui plus aufert de iure suo vel q̃ pl̃ nocet regno q̃ cõtra illos q̃ nõ sibi ꝓtrariant. Ad quartũ q̃ deus permittit mala fieri non vult tã mala fieri vltra p̃missa q̃ tacta sunt p̃dicator declarare põt per quinq; signa volũtatis diuine. q̃ sunt p̃ceptum. prohibitio. cõcilium. operatõ. z permissio. vide sanctum Thomã precipue in prima parte. quia ibi planius declarat. q. xix. ar. xij. Nã licz vna sit voluntas in deo q̃ est ipse deus sicut z vna eius essentia. tamen p respectum ad eius opera indicatur z significatur nobis eius voluntas multipliciter ꝓm quod Psalmista dicit. Magna opera domini exquisita in omnes voluntates eius. Unde voluntas in deo distinguitur non ex parte rei sed ex parte suorũ effectuũ ita vt voluntas proprie dicta dicatur volũtas beneplaciti. Voluntas methaphorice dicta dicatur voluntas signi inquantum videlicet per signa z methaphora indicatur nobis deũ hoc velle. A simili. Sicut paterfamilias vnam habens in se voluntatem demonstrat illam q̃n q̃s modis. scilicet per se z per alium. Per se dupliciter. directe z indirecte. Directe cuz aliq̃d opatur. z tũc est opatio. Indirecte autem q̃n non impedit operantem sicut z in. iij. phisicorũ dicitur. Remouẽs z phibẽs est mouẽs p accidẽs. z q̃tum ad hoc dr signum permissio

Per aliū autem declarat se paterfamilias aliquid velle tripliciter. Vel inquantū ordinat aliquē ad aliquid faciendū necessario ⁊ phibendo cōtrariū. ⁊ sic sunt pceptio in pceptis. ⁊ prohibitio in affirmatiuis ⁊ negatiuis preceptis. Vel inquantū ordinat aliquē psuasiue ad aliqua cōciliatiue. ⁊ hoc pinet ad consiliū. ⁊ sicut volūtas humana manifestat per hec quinq; sic ⁊ ipius dei. Cū enim pceptum ꝓ phibitio ⁊ consiliū dicatur volūtas dei patet p illud Math. vi. Fiat volūtas tua sicut in celo ⁊ in terra. id ē vt in terra impleamus eiꝰ pcepta vitemus phibita ⁊ impleamus ꝓ posse consilia. Et similiter cū pmissio ⁊ opatio dicatur dei volūtas patet p Augustinū. q̄ dicit in enche. Nihil fit nisi omnipotēs deus fieri velit. vel sinendo vt fiat vel faciendo. Ad ꝓpositum cuz dicitur illud cū quis impedire posset ⁊ nō impedit iudicat ex sua volūtate pcessisse vex est. Sed cū infertur. Deus ē summe bonus. ergo nō potest velle mala fieri. verum ē. voluntate beneplaciti ⁊ p quatuor signa huius volūtatis qz nō potest opari mala nec pcipere mala nec vt nō phibeat mala ⁊ psuadeat bona superogationis. potest aūt velle pmittere mala fieri. Ad aliud quō cernūtur infirmitates ab innicē vt vna sit maleficialis. altera naturalis puta ex defectu nature. Respondet q̄ varijs modis. Primo medicoꝝ iudicio. xxvi. q. v. Non licet. ⁊. q. ij. c. Illud. vbi verba Augustini ex secundo de doc. xpiana. Ad hoc genus supstitionis ptinent omnes ligature ⁊ remedia q̄ medicoꝝ disciplina cōdēnat in q̄buscūqz reb; suspendendis atqz ligādis. A simili vbi medici ex circūstantijs videlicet etate complexione sana ⁊ subito quasi in ictu oculi immutata ⁊ q̄ nō ex defectu sanguinis stomachi aut labe ifirmitas acciderit. Judicant illam nō ex defectu nature. sed ab extrinseco accidisse. Et ab extrinseco vbi non ex venenosa infectōne. quia sic sanguis ⁊ stomachus malis humoribus esset repletus tūc ex sufficienti diuisione iudicāt effectū esse maleficialem. Item secūdo cū eis existit incurabilis vt nullis medicaminib; eger potest releuari. ī mo potius cernūt ipm aggrauari. Tercio qz sic subito interduz accidit q̄ iudiciū infirmi sup hoc cōtingit. Res gesta vni ex nobis innotuit. Nam q̄dam de optimatib; ciuitatis Spirēsis nimis ceruicose volūtatis vxorem habuit intantū vt cū ipe libens in oibus ei ꝓplacere studeret. tñ in cūctis fere suis affectionib; ei recalcitrabat ⁊ verbis contumeliosis semp ipm molestare satagebat. Accidit inde vt domū ingressus quadam die cū mulier solito more contra se briganti verbis obprobriosis ⁊ ire locuz dare ⁊ domū exire volebat ipa hostiū per qō exire habebat cursu veloci anticipando obseruauit ⁊ vociferando cōtestabatur q̄ nisi eaz verberaret nulla probitas aut honestas sibi inesset. Ad q̄ verba grauia ille manū nō animo ledendi extendit ⁊ ipsam expansis digitis sup spatulā leuiter tangēdo subito ad terrā collisus omnē sensum pdidit. ⁊ p plures septimanas in lecto decūbens grauissima infirmitate detētus fuit. qua in re pēsari potest illā infirmitatē nō ex naturali defectu sed per maleficiū mulieris sibi accidisse. Plura ī mo quasi innūera ꝓsimilia acta sunt ⁊ multis innotuerūt. Sunt q̄dam q̄ p certaz practicam experientiam rei capiūt p hūc modū. Nā plūbum liq̄factum sup infirmū tenēt ⁊ in scutellā plenaz aqua infundūt ⁊ si imago aliq̄ ꝓdensata cernit tūc infirmitatē ex maleficio accidisse iudicant. ⁊ quidam an talis imago opē demonū aut naturali virtute erūpat vbi interrogātur talia practicātes rūdere solent. q̄ virtute saturni sup plūbum q̄ alias malus existit sicut sol sup aurū maleficiū sua virtute ostendere solet. Sed q̄d de his sentienduz sit. an videlz practica licita sit aut nō. Circa terciū principale huius tractat⁹ tractabit canonistis cū videt licitū vt vana vanis cōtundantur. licet theologis omnino ꝓtrariū videatur cū nō sint facienda mala vt eueniāt bona. Ad vltimū vbi diuersa querūtur. Primo cur malefice nō ditantur. Secūdo cur principib; eis fauentib; ad pniciem omniū inimicoꝝ ipozū nō cooperātur. Tercio cur pdicatoriib; ⁊ alijs eos perseq̄ntib; non nocere valeant. Ad primū dicendū. q̄ ideo vt plurimū malefice non ditantur vt iuxta cōplacentiaz demonis in ꝓtumeliā creatoris quantū possibile est p vilissimo precio emant. Et secundo ne in diuitijs notentur. Ad secūdum cur principib; nō nocēt causa ē manifesta. qz quātum in ipsis est hoc fit vt ipos in amicitia retineant. Et si queritur cur eoꝝ inimicis non noceant. Respondetur quia bonus angelus ex altera parte hoc maleficiū impedit. Juxta illud Danielis. Princeps persarū restitit mihi viginti vna dieb;. Vide docto. in. ij. sentē. an inter bonos angelos sit pugna ⁊ qualiter Ad terciū dicitur q̄ ideo nec inquisitoribus aut alijs officialib; nocere possunt qz publica iusticia vtūtur. Exēpla varia ad hoc possent adduci. sed tpis plixitas nō patitur.

18

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf